

EDITORIAL

No podem defugir el tema que està en boca de tots i que ocupa bona part de les notícies a tots els mitjans: fa mesos que hem entrat en una crisi econòmica severa amb tot el patiment que comporta.

Tota persona que tingui un mínim coneixement bíblic ha sentit a parlar del somni del faraó que Josep, el fill de Jacob venut pels seus germans a l'Egipte, va saber interpretar amb encert respecte de les vaques magres i de les vaques grasses. Gairebé podríem afirmar que d'aleshores ençà els períodes d'expansió i recessió econòmiques s'han succeït en el temps. I potser els gestors de les finances o d'aquells que poden influir en les decisions econòmiques de gran abast haurien fet bé de seguir la lliçó que es desprèn d'aquest conegut episodi bíblic: preparar i preveure durant la bonança econòmica els temps més durs. Pel que sembla això no s'ha fet i ara els efectes de la crisi són pitjors. A més sembla també que l'actual crisi econòmica s'ha vist empitjorada per la cobdícia d'alguns, amb complexes enginyeries financeres que en alguns casos podrien ser delictives, i per la desídia dels altres que haurien d'haver controlat aquests disbarats.

Sigui com vulgui, la crisi és aquí i sembla que va per llarg. Tothom pateix en moments de crisi, certament, però se'n ressenten més els més febles, sobretot aquells i aquelles que es queden sense feina amb tot el sofriment, les dificultats i les tensions que aquesta situació comporta. Per als cristians és l'hora de la solidaritat que arrenca del mandat evangèlic de l'amor al proïsme, tant pel que fa a compartir com en el suport a aquelles polítiques que, segons la recta consciència de cadascú, optin clarament per l'ajut als més necessitats.

Hem d'obrir també una porta a l'esperança. Per dura i llarga que sigui la crisi, tard o d'hora s'acabarà i tornarem a entrar en una altra etapa de bonança, sempre que tots plegats mirem d'actuar amb responsabilitat. D'altra banda la crisi pot resultar una ocasió per replantejar-nos els excessos consumistes, triar un tipus de vida més austera o bé formar-nos per ajudar o treballar amb aquelles persones que tenen iniciatives d'innovació.

Aquest número us arriba al voltant de les festes de Nadal. Mirant el Nadó del pessebre és fàcil que hi descobrim, per poc que li obrim el cor, el camí que hem de triar: *Comparteix el teu pa amb el que passa fam i el teu vestit amb el despullat.* (Tb 4, 17)

DIGUEU-ME UNA PARAULA!

Abba, digueu-me una paraula...!

Al voltant del segle IV, quan el cristianisme comença a ser la religió oficial de l'imperi i els costums pagans van penetrant en la societat, aquesta frase, desconcertant per la seva simplicitat, va començar a ressonar amb freqüència en els deserts d'Egipte, Palestina i Síria. Visitants ocasionals tenien el costum de dirigir-se així a un "ancià", un mestre de vida espiritual, per a demanar-li un ensenyament que, nascut d'una experiència de la vida de l'Esperit, pogués ser una ajuda per al camí de la vida.

Demanaven una paraula, treta de l'experiència quotidiana, que pogués donar un sentit a la vida; una paraula capaç de baixar a les profunditats de l'ésser; un esdeveniment exterior capaç d'orientar la interioritat de l'oient.

Quant es necessita avui aquesta paraula! Una paraula per a la vida...

No és gaire fàcil avui aquest camí. No és fàcil perquè la societat, la complexitat dels qui la integren, està embriaga de paraules. Paraules i contra-paraules que arruïnen el sentit de les veus més entranyables, més humanes. I l'home d'avui, com que no està referit de manera correcta a la paraula, que és el do peculiar que el distingeix dels altres éssers, està dominat pel vertigen d'una societat crispada, trasbalsada i sense orientació.

En aquest sentit es pot comprendre fàcilment que necessitem en aquesta societat homes i dones plens d'aquesta saviesa que puguin il·luminar els seus camins confusos.

¡DIME UNA PALABRA!

Abba, dime una palabra...

Sobre el siglo IV, cuando el cristianismo pasa a ser la religión oficial del imperio y las costumbres paganas van penetrando en la sociedad, esta frase, desconcertante por su simplicidad, empezó a resonar con frecuencia en los desiertos de Egipto, Palestina y Siria. Visitantes ocasionales tenían la costumbre de dirigirse así a un "anciano", un maestro de vida espiritual, para pedirle una enseñanza que, nacida de una experiencia de la vida del Espíritu, pudiera ser una ayuda para el camino de la vida.

Una palabra, sacada de la experiencia cotidiana, que pudiera dar un sentido a la vida; una palabra capaz de descender a las profundidades del ser; un acontecimiento exterior capaz de orientar la interioridad del oyente.

¡Cuanto se necesita hoy esta palabra! Una palabra para la vida...

Esta empresa hoy no es fácil. No es fácil porque la sociedad, la complejidad de quienes la integran, está ebria de palabras. Palabras y contra-palabras que arruinan el sentido de las voces más entrañables, más humanas. Y el hombre de hoy, no estando sujeto en una referencia correcta a la palabra, que es el don peculiar que le distingue de los demás seres, está dominado por el vértigo de una sociedad crispada, desquiciada y sin rumbo. Por lo menos en su rumbo consciente.

En este sentido se puede comprender fácilmente que nos falten en esta sociedad personas llenas de esa sabiduría que puedan iluminar los caminos confusos de la sociedad.

N'hi ha. Es difuminen, però, en la voràgine de l'huracà social. Cal que hi hagi col·lectius, comunitats, famílies... que visquin la saviesa de la paraula. La paraula que neix en el cor i neix amb la força d'arribar al cor dels altres. Cal que la força de la paraula arrelhi en aquests col·lectius, els quals, d'altra banda, són la base essencial de la seva existència.

I per aquí es poden fer els camins que duen els homes a trobar-se, a despertar la confiança mútua. Avui s'escolta, o es llegeix, que solament amb el desvetllament de la confiança pot la societat resoldre els greus problemes on està immersa. Perquè es desvetlli, però, aquesta confiança cal crear un clima favorable. I un instrument necessari, imprescindible, per crear aquest clima és la saviesa de la paraula; d'una paraula viscuda responsablement, com a base d'una sana relació humana.

Hem de lamentar, tanmateix, que sovint les relacions humanes es construeixen des de la força del poder. En la societat, en els àmbits polític, econòmic i social. Tampoc l'Església no és aliena, amb freqüència, a aquest plantejament des de la força del poder. I llavors es busquen la concòrdia, o l'entesa o els pactes des d'un plantejament exterior, de poder. Si es tracta de temes religiosos, la comunió, la trobada es viu des del domini o imposició d'unes idees externes. Difícilment des d'un diàleg pacient. El ritme de la societat no ens permet ser pacients. No hi ha temps, quan, de fet, el temps és la nostra riquesa més gran. El temps juga sempre a favor de la fe cristiana.

Hem de lamentar la imposició des de la força de l'autoritat tot oblidant la preciosa etimologia d'aquesta paraula, 'autoritat', que vol dir "engendrador de vida". I s'engendra la vida des de la tendresa de l'amor, des del servei amorós que s'endinsa fins al més profund de l'altre, i va desplegant tota la seva força des d'aquell espai interior de l'altre, obrint-lo a horitzons d'esperança i de llibertat. Un camí difícil, però d'allò més apassionant.

Es necessita amb urgència aquesta força del servei. Hauríem de recordar sovint, cada dia, aquella paraula del Senyor, almenys els

Las hay. Pero se difuminan en la voràgine del huracán social. Hacen falta colectivos, comunidades, familias... que vivan la sabiduría de la palabra. La palabra que nace en el corazón y nace con la fuerza de llegar al corazón del otro. Es necesario que la fuerza de la palabra arraigue en esos colectivos, fuerza que por otra parte es la base esencial de su existencia.

Y por aquí se pueden trazar los caminos que llevan a los hombres a encontrarse, a despertar la confianza mutua. Hoy se escucha, o se lee, que solamente con el despertar de la confianza puede la sociedad resolver los graves problemas en los que está inmersa. Pero para que despierte esta confianza es necesario crear un clima favorable. Y un instrumento necesario, imprescindible para crear dicho clima es la sabiduría de la palabra; de una palabra vivida responsablemente, como base de una sana relación humana.

No obstante hemos de lamentar que con harta frecuencia las relaciones humanas se construyen desde la fuerza del poder. En la sociedad, en los ámbitos político, económico, social... Tampoco la Iglesia es ajena con frecuencia a este planteamiento desde la fuerza del poder. Y entonces se busca la concordia, o el entendimiento, o los pactos, desde un planteamiento exterior, de poder. Si se trata de temas religiosos la comunió, el encuentro, se vive desde el dominio o la imposición de unas ideas externas. Difícilmente desde un diálogo paciente. El ritmo de la sociedad no nos permite ser pacientes. No hay tiempo. Cuando, de hecho, el tiempo es nuestra mayor riqueza. El tiempo juega siempre a favor de la fe cristiana.

Imposición desde la fuerza de la autoridad. Olvidando la preciosa etimología de esta palabra: 'autoridad', que significa "engendrador de vida". Y se engendra la vida desde la ternura del amor, desde el servicio amoroso que se adentra hasta lo profundo del otro y va desplegando toda su fuerza desde aquel espacio interior del otro, abriéndolo a horizontes de esperanza y de libertad. Un camino difícil, pero de lo más apasionante.

Se necesita con urgencia esta fuerza del servicio. Tendríamos que recordar frecuen-

homes d'Església: *El Fill de l'home no ha vingut a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida com a rescat de tothom* (Mt 20,28).

És una paraula, aquesta, que podrien assumir sense escrúpols polítics o altres agents socials. Perquè solament des d'aquesta actitud vital pot néixer aquesta paraula que necessitem escoltar: *Digueu-me una paraula*. Una paraula de saviesa...

Una paraula per a la vida. I per a una vida humana. Profundament humana. Per a viure. Però viure com un animal racional no significa pensar com una persona i viure com un animal. Hem de pensar i viure com a persones. La vida no és pensament. El pensament és format i guiat per la realitat objectiva que està fora de nosaltres. Viure és el constant ajustament del pensament a la vida i de la vida al pensament, de manera que sempre estem creixent, sempre estem experimentant coses noves en les velles i coses velles en les noves. Així la vida és sempre nova.

El que ens anirà ajudant a destriar la veritable llum i el bon camí en aquesta confrontació entre el pensament i la vida serà la paraula. La paraula profunda escoltada en el cor. La paraula amb la qual es vol arribar al cor de l'altre, per a crear els llaços d'una correcta relació humana. Primer a dins d'un mateix, en un sa equilibri personal, i a continuació, en el teixit de la relació social.

I aquí ens cal posar en quarantena una paraula, deixar-la descansar de tant en tant: **la pressa**. I necessitem potenciar-ne una altra: **el silenci**.

El poeta Valente va escriure: *Per a mi el silenci és la clau o l'arrel de la paraula. La paraula es forma quan es fa silenci. El silenci és el territori de la paraula. La paraula ve d'una llarga espera, d'un perllongat silenci*.

Josep Alegre
Abat de Poblet.

temente, cada día, por lo menos los hombres de Iglesia, aquella palabra del Señor: *No he venido a que me sirvan sino a servir y a dar la vida por muchos*. (Mt 20,28).

Es una palabra, ésta, que podrían asumir sin escrúpulos políticos u otros agentes sociales. Porque solamente desde esta actitud vital puede nacer esa palabra que necesitamos oír: *Dime una palabra*. Una palabra de sabiduría...

Una palabra para la vida. Y para una vida humana. Profundamente humana. Para vivir. Pero vivir como un animal racional no significa pensar como una persona y vivir como un animal. Tenemos que pensar y vivir como hombres. La vida no es pensamiento. El pensamiento es formado y guiado por la realidad objetiva que está fuera de nosotros. Vivir es el constante ajuste del pensamiento a la vida y la vida al pensamiento, de modo que siempre estamos creciendo, siempre experimentando cosas nuevas en las viejas y cosas viejas en las nuevas. Así la vida es siempre nueva.

Lo que nos irá ayudando a discernir la verdadera luz y el buen camino en esta confrontación entre el pensamiento y la vida será la palabra. La palabra profunda escuchada en el corazón. La palabra con la que se quiere llegar al corazón del otro para crear los lazos de una correcta relación humana. Primero en uno mismo, en un sano equilibrio personal, y a continuación en el tejido de la relación social.

Y aquí necesitamos poner en cuarentena una palabra, dejarla descansar de vez en cuando: **la prisa**. Y necesitamos potenciar otra: **el silencio**.

Escribió el poeta Valente: *Para mí el silencio es la clave o raíz de la palabra. La palabra se forma cuando se hace silencio. El silencio es el territorio de la palabra. La palabra viene de una larga espera, de un prolongado silencio*.

José Alegre
Abat de Poblet.

ASSEMBLEA DE LA GERMANDAT

Dircurs del President

A la Sala Capitular, com ja és tradició, presidits per l'abat, el president de la Germandat, senyor Antoni Garrell i Guiu, va adreçar a l'Assemblea el seu discurs anual que enguany va versar sobre l'humanisme com a fonament comú dels principis morals i de l'ètica.

Reverendíssim pare abat, monjos de Poblet, germans i germanes. Avui és un dia realment especial perquè celebrem, a més de la nostra assemblea anual, els primers 10 anys de guiatge de l'abat Alegre, un motiu d'alegria que incrementa la que sentim en reunir-nos plegats al monestir, una alegria que ens porta a agrair-vos, pare abat, el vostre exemple de servei i estimació. Un exemple, el vostre, que hauria de guiar els nostres passos en tots els aspectes de la nostra vida en aquest món ple de contradiccions i farcit de pors que ens ancoren al passat

Aquest exemple de servei nosaltres l'hauríem de fer present compromentent-nos a apropar els joves a la Germandat o bé assumint un paper actiu en la cibersocietat, un àmbit en el qual es desenvolupa una part important del marc relacional de moltes persones. Aquestes inquietuds ja les he compartit amb vosaltres en anteriors assemblees, ja que com a seguidors de les ensenyances del Cister, —un orde que va ser cabdal per a la vertebració i el pro-

Foto: BEDMAR.

El president de la Germandat, Antoni Garrell, en el moment del seu discurs.

grés d'Europa amb criteris de justícia, sostenibilitat i equitat—, no podem tenir una actitud absent del que ens envolta. Ben al contrari el nostre compromís hauria de ser un deure indefugible per col·laborar activament en el progrés de l'ésser humà i en la superació de les traves que la naturalesa humana imposa. En aquest context vull aprofitar aquesta assemblea per posar damunt la taula alguns elements de reflexió sobre el rerefons d'uns fets molt perceptibles arreu. Em refereixo a l'increment de la interculturalitat derivada del creixement sistemàtic de la immigració, l'augment de la secularització i els nous canals de comunicació que varien els espais relacionals. Tres aspectes que per la seva importància i peculiaritat trastoquen les pautes d'interrelació personal i els seus principis ètics.

L'increment de la interculturalitat

Tots nosaltres percebem, amb més o menys força, com el teixit social està variant ràpidament i com els nostres carrers s'omplen de persones d'altres ètnies i cultures¹, un fet nou per a nosaltres però conegut des de fa anys en altres indrets de la Unió Europea. Aquesta Unió està formada per un conjunt de països que, malgrat les contradiccions en què es troben i els desafiaments que afronten, han assolit un alt grau d'integració gràcies a compartir conviccions morals i principis

ètics arrelats en la cultura judeo-cristiana i a la Il·lustració del segle XVIII. Una convivència fonamentada en unes regles no escrites que, d'altra banda, avui semblen amenaçades per l'accelerat procés de mundialització i la immigració creixent, especialment a Espanya.

Certament els nostres pobles i ciutats s'han poblat de gent d'arreu del món. Només a Catalunya un 13,4% del total de la població és estrangera². És a dir, viuen entre nosaltres gairebé un milió de persones que parlen al voltant de 150 llengües diferents, i de les quals unes 280.000 són il·legals. Es tracta d'una població que conjuga un mosaic de fesomies físiques i cultures diverses procedents d'Europa, Àfrica, Amèrica i Àsia, i que reproduïx la globalitat ètnica del món en petita escala. Aquest mosaic cultural, a més, s'ha configurat amb molta rapidesa sense donar-li temps a integrar-se en la nostra cultura. Això vol dir que se'ns plantegen nous reptes i noves situacions, derivades de la interculturalitat. Aquest mosaic cultural divers que tenyeix la nostra societat fa que moltes persones es moguin entre dues pors. La primera és la por al mestissatge i a la consegüent pèrdua de valors fonamentals; i la segona és la por a la confrontació derivada de la intransigència i el fonamentalisme sovint de caire religiós. Certament afrontem noves situacions que ens commouen íntimament

1 Una evidència del ràpid creixement de la immigració ens la donà al 2006 la Fundació Bofill indicant que la població d'estrangers a Catalunya entre el 2000 i 2006 es va multiplicar per 5,2, de tal manera que es passa de 181.590, que representava el 4% dels total dels residents a Catalunya l'any 2000, a 939.321 al 2006. Es tracta d'una població immigrant jove segons BOLETÍN ESTADÍSTICO DE EXTRANJERÍA E INMIGRACIÓN, de gener de 2008: l'edat mitjana és de 31,2 anys (33,2 a Espanya) anys, la qual cosa comporta a la vegada un increment de la taxa de natalitat, impulsada bàsicament pels 3,8 fills per dona africana o els 2,3 per dona asiàtica.

2 A final del 2007 el nombre d'estrangers amb permís de residència a l'estat espanyol era de 3.979.014, (un increment de 957.206 persones respecte a l'any anterior), dels quals el 38,87% són ciutadans de la Unió Europea, el 30,55% són iberoamericans, el 21,15% són africans, el 6,00% asiàtics, el 2,89% són europeus de països no comunitaris, el 0,48% nord-americans i aquells amb origen a Oceania representen el 0,05%. Aproximadament viuen entre nosaltres immigrants d'un centenar de països, si bé els marroquins són el col·lectiu majoritari ja que passen de les 650 mil persones, seguit dels romanesos amb uns 600 mil, ja lluny d'aquests dos col·lectius, els equatorians en configuren un d'uns 400 mil immigrants i el colombians un altre per sobre dels 250 mil. Quant a Catalunya, a 31 de desembre de 2007 el nombre d'estrangers amb permís de residència era de 860.575 persones, amb una edat mitjana de 31,2 anys, dels quals 238.905 eren comunitaris i 621.670 d'altres països no comunitaris. Del total, la majoria dels estrangers 575.315, viuen a la província de Barcelona, (424.810 no comunitaris), la resta es distribueixen entre Girona 21.207, Lleida 57.316, i Tarragona 106.737. Adicionalment cal considerar els il·legals o indocumentats que s'estima que són entre 280 i 300 mil persones.

Sant Agustí, bisbe d'Hipona.

i que ens fan observar amb preocupació l'horitzó llunyà, aquell horitzó on el mar i el cel es confonen.

Ens trobem, doncs, davant d'una nova realitat que exigeix que ens centrem a identificar el que ens apropa, més que no pas el que ens separa, per tal de guanyar la convivència en justícia i desterrar la confrontació i la marginació. Hem d'avançar en la recerca dels codis ètics troncats i de les arrels comunes sobre les quals s'articulen les nostres actuacions a partir d'uns principis morals emanats de les filosofies teòricament integradores, o

en les religions — per a molts excel·lents i confrontades— ja que només des dels punts de coincidència, la vertebració de la convivència és possible, una convivència centrada en l'ésser humà, ja que com ens recordava el pare abat en la seva homilia, *no hi ha res més important que l'ésser humà i seva dignitat*.

Filosofia i religió

Mantenir sempre un procés de reflexió i anàlisi centrat en els problemes que envolten l'existència humana i la seva finitud encaminada a la recerca de la salvació és indefugible per a tothom. Aquesta problemàtica s'aborda des de la filosofia i des de la religió, o de forma simbiòtica, com feren grans filòsofs cristians com sant Agustí³ o Pascal⁴. Una finitud ultrapassada, segons alguns, per la fe que ens apropa a Déu fent-nos immortals amb ell, i segons d'altres per la raó filosòfica que elimina la por a la mort permetent gaudir de la vida.

Si bé la recerca de la salvació a través de la filosofia és una cosa minoritària, la via de la religió és abraçada gairebé per un 85% de la població mundial que professa unes 10.000 religions diferents⁵, dues d'elles majoritàries: el cristianisme professat per una tercera part de la població mundial i l'islam professat per una cinquena part.

La importància de la vida religiosa en el món és notòria, i en especial la del cristianisme, ja que els cristians som potser els únics que hem convertit la nostra religió en l'única que és realment multicultural i multiètnica⁶; una religió que conjuga a la vegada la salvació arrelada

3 Sant Agustí (354-430) bisbe d'Hipona i un dels doctors i filòsofs més reconeguts de l'Església Catòlica.

4 Pascal (1623 – 1662), matemàtic, físic i filòsof francès.

5 Segons diversos estudis, una mica més de 2.000 milions de persones, una tercera part de la població mundial, professa el cristianisme que creix anualment un 1,4%; uns 1.200 milions, una quinta part són musulmans, que creix un 2% anual; i, en tercer lloc, unes 880 milions professen l'hinduisme, que representa quasi el 14% de la població mundial. Molt lluny queda el budisme, professat per 360 milions de persones, gairebé el 6% de la població, seguida per les religions indígenes practicades per un 4%.

6 El cristianisme és la religió més universal. Si al 1900 dues terceres parts dels cristians vivien a Amèrica del Nord i a Europa, ara el percentatge s'ha invertit; les dues terceres parts dels cristians viuen a l'Àsia, l'Àfrica i a Amèrica del Sud.

Blaise Pascal.

amb criteris filosòfics i amb valors espirituals, conjugant de forma harmònica la llum de la fe i la força de la raó sustentada amb el seus immensos oceans de coneixement; fe i raó, religió i filosofia, és el binomi que ens permet descobrir la grandesa de Déu i la llibertat de l'ésser humà amb les seves decisions de conseqüències irreversibles.

La importància dels valors religiosos

Cal mirar les religions i comprendre la seva força i importància ja que les religions no cobreixen exclusivament aspectes associats als principis individuals sinó que esdevenen claus tant en aspectes socials i col·lectius com en la política i en la gestió pública. Així doncs, tot i que molts missatges volen fer-nos creure que els valors religiosos estan en decadència o són residuals, hauríem d'entendre i acceptar que és

precisament en els seus valors essencials on s'haurien de vertebrar els requerits valors ètics interculturals als quals feia referència més amunt.

Es tracta d'uns valors religiosos, certament, que són lluny de les tendències fonamentalistes. Cal tenir ben present que del fonamentalisme no se'n lliuren ni la filosofia, ni l'economia ni la política, les quals sovint basant-se en actituds i creences rígides sorgides d'interpretacions centrades en la literalitat de les paraules, atorguen valor dogmàtic a aspectes no fonamentals lligats a conjuntures o moments històrics. Avui els autèntics valors religiosos ens ajuden a apropar-nos a Déu posant l'accent en l'ètica i en el foment de la pau i del diàleg, tot eliminant els prejudicis envers els altres. Cal buscar les respostes en la identificació de la raó de la pròpia existència, en el camí de la salvació fonamentada en la racionalitat argumental filosòfica i en la fe que guia els nostres passos cap a Déu, efectuant-ho, en el nostre cas, en el context de l'humanisme cristià nascut a l'ombra dels ensenyaments del Crist quan deia *estima i tracta els altres com vulguis que els altres et tractin a tu*.

L'humanisme

L'humanisme no és únicament patrimoni nostre, dels cristians, ja que el trobem en la majoria de les filosofies i de les religions les quals compartint el no matis, no robis i el no menteixis, centra-ven, i centren, les relacions entre els éssers humans amb principis d'equitat.

Són una mostra de la convergència en un mateix humanisme el filòsof xinès Confuci⁷ i la seva regla d'or de la reciprocitat —*no imposis als altres el que no t'exigeixis a tu mateix*—, la de l'hinduisme amb la seva màxima: *l'essència de la moralitat és no comportar-se amb els altres de*

⁷ Filòsof xinès, nascut el 551 abans de Crist, fundador del confucianisme, morí al 479.

forma desagradable, la del budisme: un estat o situació que no em resulti agradable tampoc ho ha de ser per a un altre; sense oblidar l'èmfasi del rabí jueu Hillel⁸ en el compliment de les normes ètiques, en la pietat personal, en la humilitat i en la preocupació pels altres que podríem sintetitzar en el seu aforisme: no has de fer a les persones el que no vols per a tu; ni tampoc podem oblidar l'islam quan afirma que un no pot ser creient fins que desitgi per al seu germà el que desitja per a si mateix.

Es constata, doncs, com l'humanisme és l'element comú a totes les grans religions i present en tots els corrents filosòfics encaminats a posar la centralitat en la persona i les relacions interpersonals, i que evidencien que existeix el substrat per construir els principis morals i ètics transculturals de referència. Aquest és un fet irrefutable encara que la certesa absoluta no existeix ni en la infal·libilitat de les equacions matemàtiques.

Conseqüentment podem afirmar que el problema de la humanitat no rau en l'essència de les coses, sinó que, en aquest món actual que tendeix a la simplificació i a la banalització, són les actituds les que acaben desdibuixant l'essència amagant-la i empresonant-la. Així doncs, la recerca de les identitats diferencials basades en la simbologia o els interessos pot amagar les realitats emparades en un teixit social mancat de persones obertes, democràtiques i tolerants des de la fermesa dels principis i de les idees. Les idees fonamentades en l'humanisme aporten més coincidència que discrepància, molt especialment quan l'humanisme s'enquadra en el missatge del Crist salvador.

Conclusió

Cal doncs acceptar-ho i actuar amb coherència; i és aquí on nosaltres, com a

membres de la Germandat, hauríem d'actuar i fer sentir la nostra veu. No podem ni hem de defugir la reflexió i el debat; no hem d'oblidar el nostre compromís, sabedors dels nostres deures com a dipositaris de valors cistercencs; fent-ho sense por a les tribulacions i reptes i tenint present el missatge de sant Agustí: *qui mai no ha hagut de suportar tribulacions, és que no ha començat a ser cristià de veritat.*

Abans de finalitzar la meua intervenció, que ha volgut ser una crida al compromís en l'exercici coherent i aglutinador dels principis morals i ètics de l'humanisme cristià, vull demanar-vos que ens esforcem per viure més el nostre compromís amb la Germandat, assistint als recessos anuals, llegint i participant en la nostra revista *Poblet* tot agraint l'esforç del comitè de redacció i l'excel·lent tasca del seu director, en Tòfol Trepat; i visitant i recomanant el web de monestir que ens permet sentir-nos dia a dia a prop els uns dels altres des de la llunyania.

I també, finalment, voldria dir unes paraules d'agraïment al pare Tulla que, com ha dit el nostre secretari, ha estat, al llarg d'aquest anys de prior, l'alè que ha esperonat la Germandat; alhora vull també felicitar al pare Lluç per la responsabilitat que ha assumit tot dient-li que com bé sap ens té a tots per al que requereixi; i a vosaltres, els nous germans que avui us incorporeu a la nostra germandat, rebeu l'agraïment pel compromís que avui accepteu en rebre la regla de sant Benet i la medalla que ens acredita com a membres de la Germandat; vosaltres sou una nova prova de la vitalitat de les ensenyances del Cister i de la presència de l'esperit de Déu que ens fa lliures.

Antoni Garrell

⁸ Hillel fou un rabí jueu reconegut per la seva autoritat en la llei jueva. Va néixer a Babilònia l'any 70 abans de Crist i va morir l'any 10.

L'ASSEMBLEA PLENÀRIA, UN ANY MÉS

Convocada pel P. Abat, l'assemblea de la Germandat de Poblet corresponent a l'any 2008 es va reunir el dia 28 de juny. Va ser una jornada religiosa i festiva en què es va celebrar un cop més la comunió entre la comunitat pobletana i els germans i germanes que volen viure en el món el carisma benedictí. Ens en fa la crònica en Josep Maria Puig Sotés.

Foto: BEDMIAR.

D'antuvi cal afirmar que el títol d'aquesta crònica no suggereix cap tipus d'habitud o rutina. Si ens hem aplegat 180 dels 384 germans actualment inscrits per participar en l'Assemblea d'enguany, *un any més* significa goig en el present i esperança en el demà, valors que cal mantenir amb fermesa. Cal mantenir-los amb fermesa perquè molts cristians d'avui —al cap i a la fi, inserits en una societat que de cristiana no en té gaire— fem la impressió de trobar-nos instal·lats en una espècie de barreja d'indiferència i conformisme, atès que en tot hi veiem problemes i trobem defectes arreu, sigui per excés o per manca. Gairebé es pot dir que el panorama és desolador o, tal vegada, que la fe és molt migrada.

Darrerament es parla de la fràgil consistència psicològica com a fenomen força estès en el nostre món: creixen les malalties mentals, la disciplina ha passat de moda, arreu es proclama l'amor però no la fidelitat... És que els "valors" només mereixen menyspreu? El pensament està dominat per corrents nihilistes? O potser s'està produint una forta crisi en les certeses?... Si és així, estem construint societats sense esperança.

I és precisament contra tot això que a la Germandat diem *un any més*. Perquè malgrat el temps transcorregut encara ressona dins nostre aquella crida d'Advent que, de fet, és permanent: *estiguet atents, vetil·leu*, prescripció que ens indueix a evitar que la rutina se'ns mengi el dia a dia, que la vida se'ns faci ensopida, a procurar que valorem l'esperit de comunitat i que els missatges que rebrem ens facin sentir que Déu és sempre enmig nostre.

El programa

Amb força puntualitat la jornada es desenvolupa d'acord amb l'horari previst:

- 09:30 - Acolliment
- 09:50 - Anada cap a la Basílica
- 10:00 - Eucaristia
- 11:00 - Assemblea Plenària
- 12:00 - Conferència
- 13:45 - Pregària del migdia
- 14:00 - Dinar de germanor
- 16:00 - Concert
- 18:00 - Vespres

La crònica —potser només per variar— la presentem a tall d'agrupació de les vivències per temes: Germanor, Informació i formació i Gaudi.

Foto: BEDMAR.

El germà Ramon Martí fa entrega del nou bàcul al P. Abat.

Germanor

És cert que la fe és com l'amor: no es pot provar, és una vivència personal. Però no és menys cert que hi ha moments i ambients que ajuden poderosament a experimentar-la. És un dels efectes derivats de la celebració dels sacraments i, de manera ben notable, de l'eucaristia. Jesús ha mort per mi... i per tots. Déu és el meu pare... i el de tots. Per això som tots germans. I el clima que crea la celebració eucarística, potenciat per la comunitat cistercenca, és d'alguna manera l'apoteosi de la germanor.

Com de costum, hi hagué la **processó prèvia** dels germans aollits al locutori gran, amb el recorregut clàssic pel claustre cap a la basílica. Però enguany hi hagué al locutori, abans de la processó, una sorpresa: la **Germanor oferí al P. Josep Alegre**, abat de Poblet, un preciós bàcul, signe tradicional d'autoritat, amb motiu del 10è aniversari de la seva elecció per la comunitat. La part superior, és obra dels

joiers Capdevila i s'encasta en un pal de fusta de bengué, i presenta una base de quatre cares. En una hi ha l'escut de Poblet, en una altra s'hi troba una pedra de Jerusalem, en la tercera una pedra de Claravall, i en la quarta una creu, i a sota una inscripció gravada en plata per fra Lluís Solà.

Ja a la basílica, la **celebració eucarística**, concelebrada pels preveres de la comunitat i presidida pel P. Abat, Josep Alegre i Vilas, es desenvolupà amb el ritme pausat i solemne que els monjos de Poblet imprimeixen al ritus. L'espai no ens permet entrar en més detalls, però en favor de tots els germans que no van poder assistir-hi enguany, sí que volem recordar les idees bàsiques de la l'homilia de l'abat. En destaquem el següent:

Avui celebrem l'Assemblea de la Germanor. Avui celebra també l'Església la festa de sant Ireneu. Dues celebracions que podem posar en relació de manera molt adient. Sant Ireneu va viure en el segle II, en els primers anys del cristianisme, en una societat pagana, on començaven a néixer les

Foto: BEDMAR.

Participants a l'eucaristia el dia de l'assemblea.

ser la **pregària del migdia**, a la sala capítular. Els salms recitats a dos cors, amb veus pausades, permetien interioritzar els seus missatges amb l'escalf de la nombrosa companyia dels germans presents, inclosa la de molts monjos.

I, com a darrer acte de la jornada, les **vespres** a la Basílica, amb tots els cants corresponents a la festivitat del dia següent, dedicada als apòstols Pere i Pau. Malauradament, les exigències dels desplaçaments fan que ja siguin pocs els germans que hi assisteixen, fora dels estadants temporals o altres visitants.

Informació i formació

L'Assemblea pròpiament dita va consistir, com és habitual, en unes paraules de benvinguda del P. Abat; en l'esment dels noms dels germans que s'excusen per no poder assistir, però que demostren que pensen en nosaltres; en la lectura de la memòria anual redactada pel secretari de la Germandat, senyor Xavier Guinovart; en la lectura de l'estat de comptes a càrrec

del tresorer, senyor Lluís Poca; en la benedicció i imposició de medalles i lliurament de la Regla de Sant Benet als nou germans ingressats enguany i finalment en el discurs del president, senyor Antoni Garrell, com a cloenda de la formalitat de l'Assemblea.

Atès que tots el germans que no pogueren assistir tindran interès a conèixer tant les dades exposades pel secretari com les idees del discurs del president, les referides intervencions es publiquen íntegrament en les pàgines següents.

Pel que fa a la **conferència**, enguany s'ha pretès donar difusió des d'un punt de vista cristià a la dimensió ecològica. Així ho va fer el senyor Josep Maria Mallarach, amb el títol *A l'entorn de la conversió ecològica?* que, segons ell mateix ens va dir, és el fruit gairebé casual d'una estada al monestir. Ens va exposar idees sobre els límits de la Terra, ens va parlar a propòsit del fet que si bé d'una banda la medicina moderna ha contribuït a la multiplicació de la humanitat, de l'altra no hem aconseguit

educar-nos per reduir el consum. Va acabar plantejant el gran dilema entre consumir menys o reproduir-nos menys. La conferència es va escoltar amb interès i va suscitar diverses intervencions dels assistents, motiu pel qual també ocupa algunes pàgines d'aquesta edició. Per a tots nosaltres va ser una bona contribució a la nostra formació.

Gaudi

L'Assemblea General també ofereix cada any moments de plaer.

Un d'aquests moments és el dinar, al refector de conversos o celler del monestir, servit amb cura per l'empresa contractada, encara que el menú es revelà una mica auster, potser amb un cert reflex dels nous costos dels productes. A cada taula, però, la companyia i la fraternitat feren de l'àpat una estona molt agradable.

Després, a la Basílica, vàrem poder

Foto: BEDMAR.

Moment de la ponència del Sr. Josep M. Mallarach.

gaudir d'un **concert** esplèndid ofert pel Cor de Noies de l'Orfeó Català, amb el mecenatge de la Fundació Banc de Santander. Poques vegades es té l'oportunitat d'escoltar un concert coral d'aquest nivell, amb un repertori de dotze

Foto: BEDMAR.

Dinar de germanor al celler del monestir.

Fotos: BEDMAR.

composicions de W.A. Mozart, Maurice Duruflé, Gabriel Fauré, Pau Casals, Xabier Sarasola, Miklos Kócsar i tradicionals catalanes. Un excel·lent fraseig, gran disciplina de ritmes i afinació en les veus, van acreditar la categoria de la direcció de Buia Reixach, tan sòbria en gestos com brillant en resultats. També cal destacar per la seva pulcra i sòbria eficiència l'acompanyament al piano de Josep Surinyac.

Epíleg

La història de la Germanadat ja és llarga. Es va fundar per ajudar a sobreviure els heroics monjos que van reiniciar la comunitat cistercenca a Poblet poc després de la fi de la guerra civil. Avui és la Germanadat la que es revitalitza gràcies a la col·laboració i l'acolliment més

Instantànies del concert del Cor de Noies de l'Orfeó Català a la basílica del monestir.

que fraternal dels monjos pobletans. Al seu P. Abat i a tots i cadascun d'ells, el nostre agraïment més sincer i una sentida pregària: que Déu els beneixi!

Josep M. Puig

MEMÒRIA ANUAL

Com és habitual, el secretari de la Germandat, senyor Xavier Guinovart, es va adreçar als assistents a l'Assemblea per llegir-los la Memòria de la qual reproduïm aquí el contingut.

P. Abat, membres de la comunitat cistercenca de Santa Maria de Poblet, estimats germans.

Un any més, seguint la nostra tradició, celebrem l'Assemblea de la nostra estimada Germandat del monestir de Poblet en aquesta sala capitular. Passem a resumir-vos breument el que han estat aquests darrers dotze mesos per a la Comunitat, per a Poblet i per a nosaltres com a familiars de l'orde cistercenc.

La Comunitat

Els monjos i monges que formen la Congregació s'han reunit fraternalment un parell de vegades: per a la celebració, a Vallbona, dels 850 anys de l'inici de la vida monàstica en aquell cenobi; i el darrer 22 de maig, a Tarragona, per guanyar el jubileu de l'any sant de sant Fructuós.

El propassat novembre hi hagué canvi de prior a Poblet. Després de 36 anys d'incansable tasca del P. Francesc Tulla, ha estat nomenat nou prior el pare Lluç Torcal i Sirera. Voldria recordar ara les paraules que l'aleshores secretari li adreçà en la memòria de l'any 2005 tot dient:

"Però hi ha algú en aquesta casa sense el qual dir que la Germandat no seria el que és, seria dir poc, ja que sense ell aquests cinc anys i molts i molts anys enrere la Germandat senzillament no hauria existit. La tasca del P. Prior, del P. Francesc Tulla, constant, callada i eficaç ha estat i és fonamental perquè la Germandat pugui ser, a ell, doncs, el nostre agraïment més especial".

Aquestes paraules les faig avui de tots en la perspectiva que em donen 30 anys d'amistat amb Poblet; tot i que sabem que la seva jubilació no li impedirà continuar col·laborant amb tots, això sí, sense la feixuga responsabilitat del càrrec.

Al Centre d'Estudis de la Conca, a Montblanc, es va fer un homenatge al P. Alexandre Masoliver, per la seva tasca d'investigació i publicació de tota una vida, i al senyor Francesc Badia i Batalla, ex-veguer episcopal d'Andorra i membre de la nostra Germandat de Poblet. Als dos se'ls va dedicar un volum d'estudis.

En l'aspecte monàstic, dos novicis van vestir l'hàbit el juliol passat i ara segueixen el seu camí de formació. El proper 20 d'agost, solemnitat de sant Bernat, farà, si Déu vol, la seva professió solemne fra Sal-

vador Batet i Candela. Tots els germans som especialment convidats a assistir-hi compartint la joia de la comunitat.

El mes d'octubre s'inicià el curs acadèmic 2007-2008 de l'Escolasticat de Poblet amb la participació de professors de la casa i d'altres centres universitaris.

Aquest any s'escau el desè aniversari de l'elecció i benedicció del P. Abat Josep Alegre. Són deu anys de servei a la comunitat que avui volem recordar i agrair especialment pel que fa al seu impuls i confiança en els laics que ens acollim a recer de Poblet per mitjà de la Germandat. Amb aquest motiu a la sala dels cups, el nostre venerable germà, el senyor Ramon Martí, ha fet ofrena del bàcul que tots els membres de la Germandat fem present al P. Abat per afegir-nos a la joia d'aquesta celebració.

El llarg bagatge, primer com a mestre i després com a rector, han fet que el nostre abat, a més de potenciar clarament els aspectes espirituals i el monestir com un lloc d'encontre, ha sabut aglutinar tant a monjos com a seglars per endegar novament la Germandat, impulsar la creació de la Fundació i ha creat un dinamisme intern al monestir que constitueixen les bases per a una nova etapa de l'escola de servei que és el monestir dintre de l'Església.

De la Germandat cal tenir en compte que l'any 2000, després de diversos anys d'inactivitat, un cop escoltats molts familiars de l'Orde, el nou abat va voler tornar a endegar-la però en un vessant més espiritual. Només cal recordar, que en aquell moment, en el qual encara no havíem pogut endegar les aportacions voluntàries, ens va cedir un donatiu anònim força important per iniciar el nou cicle.

Pensem que els fruits són aquí, en aquesta sala capitular que avui compartim. En la nova etapa de la Germandat s'ha instaurat la jornada de preparació de

l'Advent, on en un ambient de recolliment interior preparem el Nadal en contraposició a les assemblees a les quals se'ls ha donat un caràcter més festiu ja que després de compartir l'eucaristia i fer el plenari, ens apleguem junts a taula amb l'alegria de poder fer una festa familiar anual.

Els grups de *Lectio Divina*, les jornades per a joves i la petjada de la revista POBLET són aspectes que mostren la vitalitat de la Germandat i de la total unió en què treballem monjos i membres de la Germandat, en un únic objectiu.

De la Fundació, de la qual més endavant exposarem les activitats del darrer any, voldríem destacar que constitueix un pont d'unió entre els valors de la vida cistercenca i del llegat històric amb la realitat actual.

No cal resumir totes les coses que ha fet el nostre abat durant deu anys, però tenim el convenciment que han estat molt profitoses i ho seran encara molt més en el futur.

Per això el bàcul, auster però carregat de simbolisme, realitzat pels joiers Capdevila de Barcelona. Té el pal de fusta de bengué. La part superior de plata envellida és un cub: al davant hi ha la creu, al darrera l'escut de Poblet, a un costat una pedra de Jerusalem i a l'altre una pedra de Claravall (el monestir fundat per sant Bernat i del qual procedeix la filiació de Poblet). Inclou la inscripció en llatí del text següent: *La Germandat de Poblet ha fet ofrena a l'abat Josep d'aquest bàcul en el desè aniversari de l'elecció abacial 20-04-2008.*

Que sigui per molts anys abat Josep!

Poblet (fàbrica)

Pel que fa a les «obres» hem de dir que al dormitori gran es va acabar el canvi de teulada. Ara ha estat pavimentat de nou i només hi falten els mobles per a conver-

tir-lo en ampliació de la Biblioteca; també s'han iniciat les obres en el claustre gran, per al sanejament de les humitats, posant-hi una tela asfàltica i evitar així les filtracions i salnitre que molt l'han perjudicat.

La comunitat, conscient dels problemes ecològics actuals, ha volgut promoure l'ús d'energies renovables i dintre d'aquest context i en la mesura de les seves possibilitats, per tal que el Monestir sigui mediambientalment sostenible ha endegat dues accions: d'una banda ha promogut la utilització de l'energia solar per produir aigua calenta sanitària a les Cases Noves, on resideix una bona part de la Comunitat; de l'altra ha signat un conveni amb l'Ajuntament de Vimbodí per tal de posar panells solars al poliesportiu. D'aquesta manera es produeix electricitat amb energies renovables per aconseguir un desenvolupament sostenible, tant des del punt de vista econòmic i social com ambiental.

En aquest context, el monestir anirà implementant mesures per tal d'aconseguir en un futur la seva sostenibilitat energètica amb el màxim respecte al medi ambient i intentarà fer pedagogia amb la futura Aula Mediambiental que es crearà a les dependències que s'estan restaurant al costat de l'hostatgeria exterior.

Projecció pública del monestir

Al mes de desembre tingué lloc a Poblet la Marató de TV3 dedicada a les malalties cardiovasculars, amb l'actuació d'un cor bategant a la plaça major compost d'unes mil persones de la comarca.

Amb motiu dels 800 anys del naixement del rei Jaume I a Montpeller, que està sebotat a Poblet, s'han fet diversos actes. Destaquem els que han tingut lloc a Poblet: l'ofrena floral que féu Unió Democràtica, la realitzada pel president de la Diputació de Tarragona; la institu-

cional que va fer l'ajuntament de Cardona, amb una corona a la tomba dels Ducs de Cardona i una altra al propi rei Jaume; i, sobretot, la institucional que va tenir lloc a Poblet el 30 de març últim, amb l'assistència dels presidents autonòmics d'Aragó, Balears, Catalunya i la delegada de València. Va ser transmesa en directe per TV3.

Germandat

La Germandat va pregar pels seus difunts amb la celebració d'eucaristies a Barcelona i a Poblet.

Tal com fem des de fa anys, novament hem contribuït a l'orde cistercenc amb una beca d'estudis per tal que un monjo d'un monestir amb pocs recursos pugui participar al curs de formació monàstica que es realitza al Col·legi Internacional de sant Bernat a Roma. Esperem que per l'enorme importància que té per mantenir la cohesió i la unitat dels valors de l'orde, puguem continuar col·laborant-hi.

Com ja és tradició, el passat 1 de desembre es va realitzar el recés d'Advent. Després de la missa conventual hi va haver una conferència del P. Francesc Martínez-Soria titulada *Pessebre o Calvari? Amor del Pare*. Després del res de Sexta a la sala capitular les 90 persones que assistiren al recés dinaren al refetor junt amb la comunitat i en silenci. A la tarda hi hagué una sessió de *Lectio Divina* i la presentació dels *Comentaris a les Antífones de la O* a càrrec del P. Abat. S'acabà el recés amb la participació dels assistents al cant de les primeres vespres del primer diumenge d'Advent.

S'ha organitzat també aquest any un curs de cant gregorià del 23 al 27 de juny i el proper mes de juliol del 22 al 29 es farà una nova edició del curs d'iconografia.

Fundació Poblet

La Fundació continua amb el ritme de

tres actes anuals. El passat 15 de desembre hi hagué una conferència a càrrec del Sr. Rafel Jorba titulada *Mitjans de comunicació, les noves catedrals emocionals*, i el darrer 24 de maig una ponència a càrrec del senyor Miquel Caminal sobre les *Formes de participació a la vida política: el cas de les primàries als estats Units*.

Com és habitual hi hagué després una taula rodona, en ambdós casos moderada pel prestigiós periodista Lluís Foix i després uns moments musicals.

Així, doncs, la Fundació va consolidant la presència del Monestir en l'àmbit de la cultura i l'ètica, posant a disposició de la societat civil el monestir i la comunitat que l'habita com a referent i lloc de reflexió i pregària. Aquí volem agrair al doctor Josep Mª Bricall i al seu equip la seva dedicació i tenacitat pel que avui ja és una realitat.

Aprofito per convidar tothom a la propera jornada, el proper dissabte, en la qual el professor Massimo Stanzione dictarà una conferència sobre el "Pensament i la Fe davant de l'Evolucionisme". Després, com sempre, hi haurà una taula rodona i els moments musicals.

Voldria destacar que aquesta jornada serà la cloenda de l'escola d'estiu sobre l'evolució que versa sobre *L'espècie: definir allò que és indefinible*, organitzada per l'especialització en "Ciència i Filosofia" de la Pontifícia Universitat Gregoriana i el màster en "Ciència i Fe" del pontifici *Ateneu Regina Apostolorum* sota el patrocini del projecte STOQ i de la Fundació Poblet.

És evident que aquesta escola d'estiu al nostre monestir és una gran satisfacció per a tots i fa que Poblet estigui assolint el seu paper tant com casa de vida monàstica i alhora, amb renovat esperit, el seu servei a la cultura i a la ciència.

Volem agrair tot l'esforç que el P. Lluc Torcal, prior, ha fet perquè sigui realitat el que hem explicat.

Cloenda

Fins aquí un ràpid repàs de les activitats que han tingut Poblet com escenari.

No podem acabar sense destacar l'enorme paper que juga la nostra revista *Poblet*. Nascuda com un instrument d'unió entre la comunitat i els familiars de l'orde, ja és a hores d'ara un referent. Gràcies, doncs, al doctor Cristòfol-A. Trepat i al Consell de Redacció pel seu treball incansable!

També hem d'esmentar d'una manera especial la pàgina web del Monestir que és actualitzada per la comunitat i on es poden trobar penjats tots els números de les revistes, així com tots els aspectes relacionats amb el monestir. És una forma important de difondre l'espiritualitat cristiana en general i la nostra en particular. Val la pena entrar-hi sovint.

Aprofitem també per anunciar que, en tornar de vacances, per carta, els demanarem a tots els que tinguin correu electrònic que ens el facilitin. Ha estat iniciativa del pare Abat la creació d'un grup de treball format per seglars i monjos que cada setmana facilitarà una petita reflexió i l'enllaç amb el web del monestir. A més, amb qui ho autoritzi, establim la comunicació per correu electrònic amb el consegüent estalvi de segells i rapidesa en les comunicacions.

Finalitzem tot demanat a Déu que ens escolti per tal que hi hagi noves vocacions monàstiques a Poblet i a l'Orde i que moltes persones que se sentin atretes sincerament per la nostra espiritualitat s'hi vulguin incorporar com a familiars nostres.

Xavier Guinovart

ELS NOUS GERMANS

En el decurs de l'Assemblea anual, a la Sala Capitular, el P. Abat va procedir al ritual d'imposar la medalla de la Germandat als nous germans. En el mateix acte se'ls va donar a cadascun un exemplar de la Regla de Sant Benet, el text fundacional del carisma de l'espiritualitat cistercenca.

Foto: BEDMAR.

Germans que van rebre la imposició de la medalla, el 28 d juny de 2008.

Antonio Bruque i Andújar, *de Tarragona*
Josep-Maria Potau i Constantí, *de Vimbodí*
Miquel Mestre i Llop, *de Cambrils*
Salvador de Brocà i Tella, *de Tarragona*
Jordi Portal i Liaño, *de Barcelona*
Josep Maria Mallarach i Carrera, *d'Olot*
Àngel Jubete i Comenge, *de Tàrrrega*
Lluís Badia i Chancho, *de Tarragona*
Santiago París i Vidal-Ribas, *de Barcelona*

LES COMPLETES EN LA REGLA DE SANT BENET

Amb aquest article posem el punt i final a la sèrie que vàrem iniciar amb l'hora de Matines i que ha resseguit fins avui l'horari habitual del monestir de Poblet. El text que ve a continuació ens parla de l'hora de Completes, pregària que clou la jornada monàstica. Ens en parla fra Lluís Solà, monjo de Poblet.

*Precamur, sancte Domine,
hac nocte nos custodias;
sit nobis in te requies,
quietas horas tribue.*
(Himne de Completes)

Introducció

El nom de la darrera de les hores de l'Ofici Diví, Completes —del llatí *completorium, completoria*—, fa referència a quelcom acabat, perfeccionat, per tant, completat.

Sant Benet inclou aquesta hora de pregària dins del nombre sagrat de set: *Acomplirem aquest sagrat nombre de set, si complim les obligacions de la nostra servitud a hora de Laudes, Prima, Tèrcia, Sexta, Nona, Vespres i Completes* (Regla de sant Benet 16, 2 i 5). L'Ofici de Vigílies, pel seu caràcter d'ofici nocturn, no és contemplat dins d'aquest nombre, que enclou tan sols les

hores diürnes. L'Hora de Completes és el colofó de la jornada distribuïda entre la lectura i el treball, jalonada tota ella per aquests moments forts de trobada personal i comunitària amb Déu. Completes és un d'aquests moments forts, i en tant que és el darrer, després de l'estona de lectura comunitària —lectura de la Col·lació—, Completes marca l'inici del "gran silenci" de la nit, el temps del monjo, temps de vigília, d'espera i d'escolta, un silenci que no es pot trencar si no és per una raó greu, en atenció als hostes o per complir un encàrrec de l'abat (cf. RB 42, 8-11).

Amb la distribució i organització de l'Ofici Diví, sant Benet pretén que les anomenades Hores menors (Prima, Tèrcia, Sexta i Nona) facin com de mirall de la gran pregària nocturna de les Vigílies. En efecte, els 3 salms de cadascuna de les 4 hores menors sumen 12, que és el nombre de salms de les Vigílies. L'himne de les hores menors es troba situat just al principi, després del verset introductori, com a les Vigílies —a diferència de Laudes, Vespres i Completes, on l'himne ocupa la part central de l'hora, després dels salms. Aquesta mena d'assimilació simbòlica, com fa notar Adalbert de Vogüé en el seu estudi de la Regla benedictina, revesteix un interès especial, ja que ens ajuda a penetrar una mica en la teologia de l'Ofici Diví de sant Benet, en el sentit que ell confereix a la pregària de les Hores, que no és tant la santificació del temps com un fer conscient allò que ha de ser sempre l'ocupació pri-

mordial i l'actitud fonamental del monjo: la pregària incessant, la recerca de Déu, viure a la seva presència. Les Vigílies, un llarg ofici de vetlla i d'espera del Crist, són en realitat el retrat del monjo, el qui espera, el qui camina cap a la trobada amb el Crist que ve. Així, les 4 Hores diürnes, com un ressò d'aquesta gran vigília nocturna, li recorden al monjo quina ha de ser la seva actitud espiritual bàsica.

Laudes, Vespres i Completes, ja ens n'adonem, queden al marge d'aquest quadre simbòlic. Són hores, per tant, que tenen importància per elles mateixes. Laudes, a trenc d'alba, amb tot el simbolisme de resurrecció que té el naixement del dia i de la llum, molt més en una societat que viu al ritme natural de la successió del temps, i Vespres, quan apunta la nit, en morir el dia, amb el simbolisme de la Creu, de la mort del Senyor. I Completes és també una hora especial, que prepara d'alguna manera el monjo per al combat ascètic de la nit. A nosaltres se'ns fa difícil de copsar, però en temps de sant Benet la nit suposa un moment paorós, un moment de perill, d'angoixa... en el qual cal estar atent, cal vetllar. Completes, doncs, cobra un sentit molt especial: en el moment de lliurar-se a la nit, el monjo prega amb confiança el Senyor que pot guardar i protegir el seu son.

Estructura de l'hora

Les completes comprendran la recitació de tres salms, que s'han de dir seguits, sense antífona; després, l'himne d'aquesta hora, una lliçó, el verset, el Kyrie eleison, i es fa el comiat amb la benedicció (RB 17, 9-10).

Sant Benet, quan organitza l'hora de Completes, opta per una posició intermèdia, equilibrada, entre l'ofici romà antic i el recent —contemporani a la Regla. L'ofici romà es troba en un estadi d'evolució, de canvi, mentre dura el procés redaccional de la Regla benedictina.

Així, sant Benet segueix l'ofici romà quan opta per tres salms, cada dia els

mateixos, a les Completes, i no per salms diferents per a cada dia o en major nombre. Són els salms 4, 90 (91) i 133 (134). Sant Benet, que prefereix en general la salmòdia contínua, pròpia de l'ofici monàstic, en algunes ocasions opta per uns salms específics, que considera apropiats per a aquella hora, d'acord amb l'ofici basilical romà. És el cas, precisament, de Laudes, Vespres i Completes, aquestes hores que hem apuntat que calia considerar com un bloc a part en relació a les Vigílies i les Hores menors.

N'exclou, en canvi, el càntic de Simeó o "Nunc dimittis" (Lc 2, 29-32), propi de l'ofici romà tardà, que, tanmateix, després de la reforma litúrgica del Vaticà II s'ha incorporat en alguns monestirs, com és el cas de Poblet.

L'estructura de les Completes queda així, segons la Regla:

- a) Verset introductor: "Deus in adiutorium meum intende".
- b) Els salms: 4, 90 i 133, que es diran seguits, sense antífona, probablement sota un sol glòria, dit al final dels tres salms.
- c) L'himne
- d) La lectura breu, dita de memòria
- e) El verset
- f) El Kyrie eleison
- g) La benedicció final

Comentari

- a) *Els tres salms de Completes*

Direm quelcom dels tres salms de les Completes segons la Regla benedictina. El salm 4 és un salm de David, una súplica, i pertany a la primera col·lecció de salms de David del Salteri: la major part de salms de David són pregàries de súplica. L'Església, quan prega aquests salms, ho fa "in persona David", això és, "in persona Christi", tot assumint els sentiments del Crist en la seva pregària, especialment la intensitat i la confiança en l'actitud orant. El salm 4, pel seu caràcter de pregària nocturna, ha estat triat expressament, com hem

dit, per a l'Hora de Completes, deixant de banda la salmòdia contínua habitual a les Vigílies i a les Hores menors. Es clou amb aquest verset: *M'adormo en pau així que em fico al llit, perquè només tu, Senyor, em fas reposar segur* (Sl 4, 9). Segons la lectura literal original d'aquest verset, la pau del Senyor és el fonament de la seguretat del monjo en l'espai tenebrós de la nit. Poc abans, encara, el salm havia pregat així: *Reflexioneu en el vostre cor, tot estant al llit, i estiguen en silenci* (v. 5). La nit, el temps del monjo, és un temps propici per a la reflexió del cor i el silenci, tot això en la pau i en la seguretat que dóna saber-se adormit als braços del Senyor.

El salm 90 (91), juntament amb el 91 (92), és un salm dels anomenats orfes, és a dir, sense títol —la majoria de salms porten un títol. Això potser ens indica que es tracta del pròleg d'una col·lecció de salms [salm 92 (93)-99 (100)] centrada especialment en la figura del Senyor com a Rei de l'Univers i Rei d'Israel. Es tracta d'un salm de confiança, amb un to no tan tant tens per la súplica ardent que trobàvem en l'anterior. David, el suplicant, enmig de les seves dificultats, enmig de les seves fragilitats i pecats, ha fet l'aprenentatge de la confiança. El sofriment, a la Bíblia, és sempre l'escola de la confiança, i és precisament aquest itinerari espiritual del llibre dels Salms que sant Benet ens convida a fer nostre: *Tu que vius a recer de l'Altíssim i fas nit a l'ombra del Totpoderós* —comença el salm 90—, digues al Senyor: "*Ets la muralla on m'emparo, el meu Déu, en qui confio*". (v. 1-2). La referència a la nit, un cop més, ha estat decisiva per a la tria d'aquest salm per a les Completes.

I, finalment, el salm 133, un salm molt breu però amb una teologia molt fonda, sobretot si és vist com el coronament d'aquest brevíssim itinerari que ens proposa sant Benet a través dels tres salms de Completes. Es tracta del darrer dels anomenats salms de les Pujades o Graduals, 15 salms (119 [120] - 133 [134]) simbòlics per als 15 graons de l'escalinata d'accés al santuari

en el Temple de Jerusalem. El salm 133 és el salm de la benedicció del qui ha arribat ja a terme i prega, de nit, a la casa del Senyor, al Temple, tot cantant les lloances del Déu que és font de pau, de benedicció, de seguretat i de confiança.

Considerant solament el primer verset de cadascun dels tres salms, resulta evident aquest itinerari que acabo d'exposar: *Quant et crido, respon-me, oh Déu de la meua justícia* (salm 4, súplica); *Tu, que vius a recer de l'Altíssim, sojornaràs a l'ombra del Totpoderós* (salm 90, confiança); *Beneïu el Senyor, vosaltres, servents del Senyor* (salm 133, benedicció i lloança).

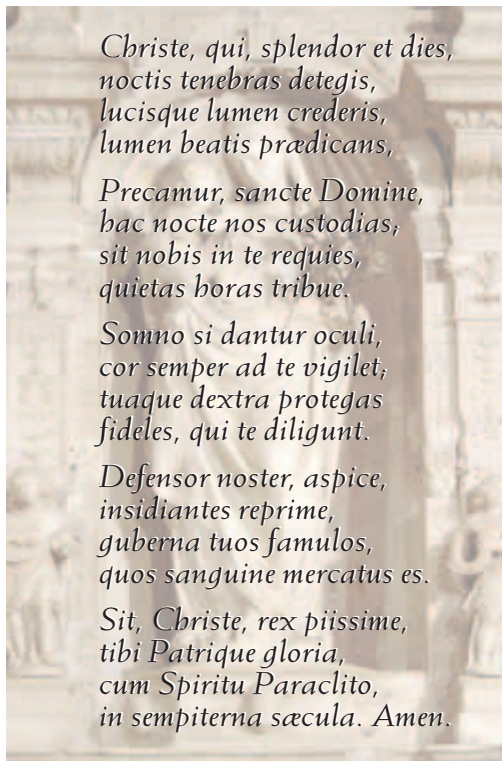
És, un cop més, l'itinerari de David, el Messies, l'itinerari de Crist, amb qui el monjo prega, un itinerari que el monjo fa ben seu, un itinerari, és clar, espiritual: en la pobresa, en la limitació, en l'angoixa, el monjo aprèn a pregar i creix en la confiança i en la pau, fins a assolir el terme del desig, tot albirant ja a tocar l'horitzó de la lloança final del salm 150, el darrer del Salteri, anticipat en aquest salm 133, també el darrer dels salms de les Pujades al Temple. Un itinerari geogràfic simbòlic, en tant que és l'indicador d'un altre itinerari més important, espiritual. Com el salmista que arriba al Temple, lloc de benedicció, també la vocació del monjo és la de ser benedicció al cor del món.

b) L'himne

L'himne, situat al cor mateix de l'Ofici, després dels tres salms, és una peça literària, poètica, que sintetitza el sentit teològic de la nit, com un temps de lluita, però també d'esperança en la llum que vindrà amb l'alba a esvaïr les tenebres de la nit. El monjo s'ha de caracteritzar per un gran realisme espiritual. I quan comença seriosament a emprendre aquest itinerari vers el Temple, vers la lloança, vers el sentit ple, vers la felicitat, es troba acarat de seguida amb la nit. La nit, temps de vetlla, és també temps de combat, de temptació, d'una extrema feblesa per a l'home -pensem en l'obscuritat quasi total en què quedaven

submergits els nostres avantpassats medievals, o els contemporanis de sant Benet. La pregària de Completes, amb el seu itinerari de confiança i de seguretat, vol foradar aquesta tenebra i travessar-la amb el raig de l'esperança en el Ressuscitat, Aquell que vindrà a l'encontre del monjo a l'alba, després de la pregària de Vigílies, com en altre temps va venir a l'encontre dels deixebles que pescaven, de nit, al llac de Galilea (cf. Jn 21, 1-14). Els himnes actuals de l'Ofici de Completes, que daten dels segles V i VI, i que potser sant Benet havia cantat: "Te lucis ante terminum" i "Christe, qui splendor et dies", subratllen fortament totes aquestes dimensions, aquest dinamisme espiritual que, del cor de la nit, en l'esperança d'una nova albada, porta a la contemplació de la Llum esplendorosa del Ressuscitat.

L'himne, d'una gran bellesa, resumeix els trets principals del sentit de la nit per al monjo: un temps de vetlla, en el qual cal desvetllar la fe en Crist, Llum de la Llum,

Dia i Splendor; un temps de combat, de perill, de temptació, en el qual cal demanar la protecció de Déu i revifar la confiança en Ell; un temps de descans per al cos i per a l'esperit.

Segueix després, com hem indicat, una breu lectura de l'Esclatadura, que sant Benet vol que es digui de memòria, amb un verset conclusiu. El kyrie eleison, i la pregària final de benedicció.

Les Completes després de la reforma litúrgica del Vaticà II

L'estructura és essencialment la mateixa. El verset introductori, l'himne —desplaçat ara al començament de l'Ofici—, la salmòdia, la lectura breu seguida d'un responsori breu, el càntic de Simeó i la col·lecta conclusiva. Aquests elements han estat notablement enriquits: hi ha un salm diferent per a cada dia de la setmana, i també lectures i col·lectes distintes per a cada dia. Els salms i el càntic de Simeó són cantats o recitats amb antífona.

El càntic de Simeó, que ja es trobava en la litúrgia romana, és una contemplació del misteri de Crist com a llum de les nacions, glòria i esplendor de Déu per a Israel el seu poble. És l'exclamació profètica que sant Lluç posa en llavis de l'ancià Simeó el dia en què l'Infant Jesús és introduït solemnement pels seus pares al Temple de Jerusalem: Israel, representat en Simeó, reconeix aquest Infant com a Llum, com a reflex de la glòria de Déu, esperança i salvació del poble. Per aquesta tonalitat adient, i en part per assimilació a les Laudes i les Vespres, on trobem respectivament els càntics evangèlics de Zacaries (Benedictus) i de Maria (Magnificat), el càntic de Simeó ha trobat la seva carta de ciutadania en el breu Ofici de Completes.

El nou esquema, encara, preveu, just abans de començar l'Ofici, l'acte penitencial, amb la recitació del "Jo pecador". L'hora convida a revisar les actituds i els actes del dia que ja ha passat i a demanar perdó per les negligències comeses.

Les Completes en la pràctica actual a Poblet

A Poblet s'ha adoptat una solució intermèdia entre l'esquema de la Regla benedictina i el de la Litúrgia de les Hores o Breviari romà. Després del verset introductor i es canta una versió catalana de l'himne «Te lucis ante terminum», seguida dels salms 4 i 133 (dilluns, dimecres i divendres), i del salm 90 (dimarts, dijous, dissabte i diumenge), salmejats sense antífona. Aquesta distribució de salms és, de fet, l'assignada per la Litúrgia de les Hores a les Completes del dissabte i del diumenge, respectivament. En la pràctica actual de Poblet es perd, doncs, tot el sentit que abans hem descrit de l'itinerari que va des de la súplica, passant per la confiança, fins a assolir el goig de la benedicció.

Després dels salms es recita una breu lectura de Jeremies (14, 9), que la Litúrgia de les Hores assigna a les Completes del divendres, un verset, el càntic de Simeó, amb antífona, el Kyrie eleison i l'oració fi-

nal, sempre la mateixa, seguida de la benedicció.

Com ja és prou sabut, al final de les Completes, és costum del Cister cantar cada dia l'antífona mariana "Salve Regina", amb el to solemne, com a darrera pregària a la Mare de Déu. La versió cistercenca d'aquesta antífona —fruit de la correcció a què els primers cistercencs varen sotmetre el repertori gregorià— s'aparta de la sobrietat solemne de la Salve romana, cantada encara actualment en l'Ofici monàstic benedictí, tot fent una notable concessió al sentimentalisme, que fa augurar un nou estil de devoció a la Mare de Déu.

A Poblet el cant de la Salve pren encara un to afegit de romanticisme amb l'encesa ritual dels tres ciris damunt l'altar que evoquen una antiga tradició referent a les tres principals capelles pobletanes: Santa Maria, Sant Esteve i Santa Caterina.

La Litúrgia de les Hores, i també l'Ofici benedictí, preveu unes antífones marianes, entre les quals es troba la Salve, que van variant segons els temps litúrgics, i que al Cister se solen cantar després de Vespres, reservant sempre la Salve per a la fi de Completes.

Conclusió

Arribats al final d'aquest recorregut, cal fer notar un cop més la cura de sant Benet en la «planificació» fins de la darrera, la més simple de les Hores de l'Ofici Diví. La nit, aquest espai de descans, però també de vetlla, transcorrerà per al monjo entre aquests dos punts d'inflexió: la confiança, expressada en els salms de Completes, i la tensió joiosa i esperançada de la vinguda del Senyor Ressuscitat, projectada en el llarg Ofici nocturn de Vigílies seguit del de Laudes, a trenc de dia.

Lluís Solà

S
 AL-VE, Re-gi-na, mater mi-ri-còrdi-æ;
 vi-ta, dul-cè-do et spes nostra, sal-ve. Ad te
 clamá-mus, éssu-les (f)-li i E-væ. Ad te suspi-rá-mus,
 gemén-tes et flen-tes in hac lacrimá-rum valle. E-ia er-
 go, advoca-ta nostra, illos tu-os mi-ri-cór-des
 ócu-los ad nos convér-te. Et le-sum, benedi-ctum
 fructum ventris tu-i, no-bis post hoc éssi-li-um o-stén-
 de. O cle-mens, o pi-a, o dulcis Virgo
 Ma-ri-a. [T.P.: Al-le-lú-ia.]

Foto: BEDMAR.

LA COMUNITAT MONÀSTICA, ESPAI DE PARTICIPACIÓ I CORRESPONSABILITAT

En el text que ve a continuació el germà Josep-Joan Badia, monjo del monestir de Montserrat, ens parla de la participació i el diàleg en el monestir segons la Regla de

sant Benet. Els monestirs benedictins podrien ser, en aquest sentit, un bon model per avançar i aprofundir en el sistema de govern de l'Església d'una banda i, de l'altra, en el de la societat.

Les nostres societats modernes promouen i defensen el dret de l'individu a la participació i a la coresponsabilitat. En els camps social, cultural i polític brollen la creació de fòrums, de llocs de diàleg, de debat, de manifestació de postures; àmbits parlamentaris, d'opinió i de representació. Aquest desig troba ressò en els mitjans de comunicació, en la xarxa internauta, servint-se de les noves tecnologies que possibiliten l'intercanvi, la contribució, la intervenció i la cooperació de la persona, sigui a escala individual o corporativa, en els diversos marcs que l'envolten.

L'experiència és positiva i interessant. Presenta un camp obert que pot donar per a molt i que no convé restringir, pel bé de la mateixa societat i dels qui la

formem. També tenim prova del vessant més negatiu: no sempre el diàleg és fructífer, els debats poden transformar-se en discussions tenses i els interessos partidaris poden limitar o direccionar l'opinió vers uns objectius inadequats o disfressats d'arguments que amaguen llur falsedat (el discurs demagògic en seria un exemple).

La societat monàstica

El monestir és també una societat, de caire religiós i familiar. Una societat que es desenvolupa en el marc d'unes normes, d'una tradició i d'una jerarquia de valors. Una família que afronta la tensió de la construcció diària de l'àmbit de convivència entre persones diverses en edat, mentalitat, origen, cultura, sen-

sibilitat, temperament, etc. El tret vocacional —una lliure opció de vida, com a resposta a una crida prèvia— no dilueix les diferències, altrament promou que apareguin i, bo i palesant-les, que calgui respondre-hi.

Sant Benet, quan al s. VI decideix donar forma a un tipus concret de vida monàstica, seguint una tradició anterior¹, té present la participació i la responsabilitat compartides dels monjos a fer comunitat. Allò que per a la nostra societat comporta un signe de modernitat ja ho trobem recollit en la Regla que el Pare de monjos escriu.

El capítol III de la Regla

Posem l'atenció en el capítol III de la Regla benedictina: *Sempre que bi hagi algun afer important al monestir, que l'abat convoqui tota la comunitat i exposi ell mateix de què es tracta* (v.1). Convocar tots els germans. Una convocatòria informativa amb una finalitat primordial: possibilitar la participació de tots en el govern del monestir. I convé subratllar que aquesta convocatòria afecta tots els germans, sense distinció de rang o condició; cal que hi siguin tots de manera igualitària². Una participació activa i coresponsable; ningú no n'és exclòs, tots els parers convenen i, per tant, cal que s'expressin i escoltar-los: *diem de cridar-los tots a consell, perquè sovint el Senyor revela al més jove allò que és millor* (v.3).

Pot deduir-se llavors que la comunitat monàstica segons St. Benet és democràtica? Dependrà de què entenquem per democràcia. Els grans autors

clàssics, especialment els pensadors grecs, en definir la democràcia com una forma de govern en què el mateix poble exerceix la sobirania política, deixaven veure els seus temors davant l'influx indiscret de les masses o majories³. El pensament modern entén que una democràcia, perquè funcioni bé, pressuposa la maduresa política i la capacitat de judici dels seus ciutadans i, a més, la disposició a sotmetre els interessos propis a les exigències del bé comú. Les decisions preses en aquest àmbit cal que siguin reconegudes per tots com a obligatòries, ja que la democràcia concedeix l'exercici de l'autoritat legítima a qui la governa, cosa que no significa una garantia absoluta contra la injustícia o l'error⁴. Reprenem el text de la Regla, que escriu seguidament: *Escoltat el consell dels germans, que (l'Abat) s'ho pensi i faci el que cregui més convenient* (v.2). Qui governa (l'Abat) escolta i, discernint el que considera més adient, decideix. Cal aclarir que no sempre serà així; hi ha alguns moments en què la decisió passa per una votació en la qual s'imposa la majoria simple, com pot ser en l'elecció de l'Abat (RB 64,1) i en l'admissió de candidats al monestir (RB 58). Sorpren la lucidesa amb què Benet és conscient d'aquesta necessària maduresa de judici i de la valoració de les exigències del bé comú: *que els germans donin el consell amb tota humilitat i submissió, i que no gosin defensar amb arrogància el seu propi parer (...) i tots obeiran en allò que ell (l'Abat) haurà judicat més profitós. Però, així com correspon als deixebles d'obeir (...) també pertoca a ell de*

1 El costum de convocar els germans per a tractar sobre la vida de la comunitat el trobem anteriorment a St. Benet a: Regla de la Comunitat de Qumram (1QS) 6,3; 6,8-13. Regla de Pacomi (RP) Prefaci,7-8; 1,59. Sant Agustí Regla Consensoria (RCon) 1,3. Segona Regla dels Pares (2RP) 12. Regla del Mestre (RM) 2,41-50. Cànon monàstics rabulensis (CR) 23. Posteriorment a RB: Constitucions cartoixanes (CCE) 37,1-3. Regla del Carmel-Albertina (Ca) 2,2; 7.1. Regla de Grandmont (RG) 60,1.

2 També a RB 2,16-22. CR 31,32. Sant Agustí Regla ad Servos Dei (RS) III,3-5. Regla dels Quatre Pares (RIVP) II,8; V, 11-14. Regla de Cesari d'Arles (RC) 20,5-4.

3 Plató *Diàlegs- Diàleg entre Sòcrates i Critó* 45c-48d. Aristòtil *Ètica Nicomaquea* I, 1094b. *Política* III 7, 1279a.; V 9, 1310a.

4 Kerber, Walter. *Diccionario de Filosofía*. Herder 1983 (síntesi i bibliografia del concepte democràcia).

disposar-ho tot amb seny i amb justícia (vv.4-6)⁵

El diàleg no sempre és fàcil: cal vèncer l'orgull, l'amor propi, la fixació mental, cal superar les pors i els conflictes interns que en tota persona, també en el monjo, lluiten, apareixen i desvetllen crisis interiors. La coresponsabilitat podrà donar-se en la mesura que hom no es deixi arrossegar per aquests esculls. Cal una gran dosi de generositat, de reconeixement dels altres; per això Benet exhorta els seus monjos tot dient-los: *que ningú al monestir no segueixi el voler del seu propi cor, ni s'atreveixi a disputar amb el seu abat descaradament ni fora del monestir* (vv.8-9)⁶. Aquí s'hi juga l'esperit fratern, el do de la família; no n'hi ha prou de viure en comú, cal sentir en comú. Un sentir i saber-se tots amb tots compartint la realitat comunitària i l'exigència de fer-ne un lloc realment social, en el sentit que tots s'hi trobin acollits, respectats, reconeguts i valorats, els uns i als altres. Aquest és el tarannà familiar que Benet vol que es visqui en el monestir⁷.

El govern del monestir: una aportació a la societat

La revisió, breu, d'aquest tercer capítol de la Regla benedictina pot oferir una aportació a la societat que ens envolta i de la qual som part. Una aportació viscuda i testimoniada en el pas del segle, malgrat les adaptacions i contextualitzacions necessàries en cada època, que la fa creïble, veritable.

Les comunitats monàstiques que

viuen segons la Regla de St. Benet mostren que és viable i té sentit continuar treballant i esforçant-nos en aquesta realitat, que a vegades sembla una utopia, de promoure la participació i la coresponsabilitat de tothom en la societat. Que és complex, ho sabem prou bé els qui vivim en comunitat; també tenim la certesa viscuda que esforçar-s'hi no és temps perdut, fins al punt que quan no ha estat així en la nostra realitat monàstica, la nostra identitat de monjos se n'ha ressentit.

Sovint sentim a dir que a l'Església la participació és limitada i que la coresponsabilitat està molt minvada (caldria un estudi aprofundit d'aquest tema). Qui defensa aquesta tesi oblida que els monestirs que viuen segons la Regla de St. Benet tenen com a part integrant de la seva identitat la participació i la coresponsabilitat, i elles també conformen l'Església, i dins l'Església són promotors d'aquests valors per l'aportació de llur mateix estil de vida.

Els monestirs podem aprendre'n molt, de la nostra societat, en el sentit de no deixar d'aprofundir i avançar en aquests valors que ens ajuden a ser família, i família fraterna. La societat pot trobar en les nostres comunitats una escola on aprendre la importància de saber promoure el respecte, el diàleg serè, la recerca del bé comú, en l'exercici lliure de la participació i de la coresponsabilitat per part de tots en la societat⁸.

Josep-Joan Badia

5 La prudència de l'Abat també a RB 63,2; 64,17-19.

6 Sobre cercar l'interès comú per damunt del propi: RB 72,7. 1QS V,4. RIVP 2,23,33; 3,20. RG 2,1-3.

7 També a RB 34,2; 63,10; 71,1; 72, 4-6.8. Crear una comunitat de caritat i acollida fraterna forma part de la identitat monàstica des dels orígens: 1QS II,24-25; V,26; VIII,2. Regla St. Basili (Rba) 39; 64; 177. RP IV, 3. RS I,2.8; V,1; VI, 1-2. RIVP I,8. 2RP 4-5. RC 21,6; 26,1; 33,6. RM III, 28-31.

8 Podeu trobar altres comentaris al capítol III de la RB a:

- JUST, Cassià Ma. *Regla de Sant Benet amb gloses per a una relectura*. Montserrat 2007.

- VOGÜE, Adalbert de. *Regla de San Benito, comentario doctrinal y espiritual*. Zamora 1985.

- CHITTISTER, Joan. *La Regla de S. Benito: vocación de eternidad*. Santander 2003.

QÜESTIONS DE MECÀNICA QUÀNTICA (II)

Una visió del món en desenvolupament

Com ja vam anunciar en el POBLET anterior, al llarg de dos o tres articles d'aquesta secció sobre les relacions entre la fe i el pensament científic, reflexionarem sobre la teoria anomenada mecànica quàntica. En l'edició d'avui, de la mà del P. Lluç M. Torcal, monjo i prior de Poblet, ens endinsarem en els principis que regulen aquesta teoria, tot esperant d'arribar al desenllaç interpretatiu final en la propera edició.

Segon moviment: els principis

En l'edició anterior de POBLET vam iniciar aquest article, que pretén encara continuar en una nova edició, i el vam deixar parlant-nos del postulat quàntic. En la present edició, mirarem d'explicar els altres principis que regeixen aquesta teoria científica tan intrigant, tot començant aquesta exposició per l'anomenat Principi d'indeterminació.

El Principi d'indeterminació

El fet que en física microscòpica fos vàlid un criteri de quantificació de la matèria (postulat quàntic), introduí una nova perspectiva en la filosofia de la naturalesa associada a la ciència moderna: el postulat quàntic feia caure la visió determinista de la naturalesa, dominant fins aleshores, basada en la mecànica i lligada en darrer terme a la suposició que la precisió en la mesura de les magnituds físiques podia ser incrementada a voluntat i, per tant, en el límit

reduir l'error de medició a zero per principi.

La segona revolució conceptual, subsegüent a la introducció del postulat quàntic, fou la definició l'any 1927, per part de W. Heisenberg (1901-1976) d'un nou axioma que distingia la nova mecànica de la vella: el principi d'indeterminació. Per a poder il·lustrar aquest principi, Heisenberg va dissenyar un experiment ideal.

Imaginem que volem calcular la posició d'un cos, com ara la d'un electró al voltant del nucli. La llum mitjançant la qual hem d'il·luminar la posició del cos per a detectar-lo modificarà la seva quantitat de moviment¹ tenint en compte el Postulat de quantificació. És a dir, essent l'energia una quantitat quantificada (postulat quàntic), la modificació que produirà en la quantitat de moviment del cos serà necessàriament proporcional a aquesta energia i, per tant, hi haurà sempre una im-

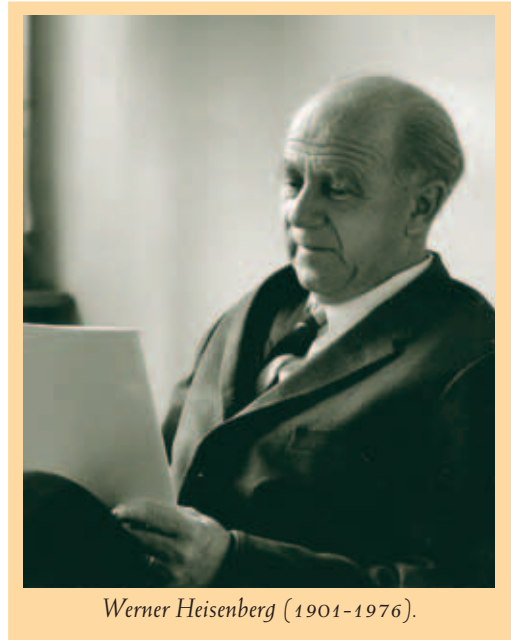
¹ La quantitat de moviment és aquella magnitud física que relaciona la velocitat d'un cos i la seva massa. Per entendre de què es tracta, és la magnitud que ens indica que en un xoc encara que hi hagi poca massa però molta velocitat o bé poca velocitat però molta massa, les conseqüències del xoc seran devastadores en ambdós casos; mentre que amb poca massa i poca velocitat alhora, el xoc potser serà més suau.

precisió en aquesta quantitat de moviment. Si es vol evitar aquesta imprecisió en la quantitat de moviment, hauríem d'il·luminar amb menor freqüència del cos i per tant obtindrem una imprecisió en la posició. Aquestes imprecisions no podran ser mai inferiors a la constant de Plank (h). Per això, la formulació més simple i més coneguda d'aquest principi indica que no és possible determinar amb total precisió la posició i la quantitat de moviment d'un cos físic al mateix temps.

D'una manera més general, el Principi d'indeterminació indica que per a cada parell de variables conjugades, el producte de les incerteses entre ambdues no pot ser menor que un valor donat per les seves respectives relacions d'incertesa. Les relacions d'incertesa estableixen el màxim de certesa possible en la mesura de dues variables conjugades. Les variables conjugades, com la posició i la quantitat de moviment o l'energia i el temps, són importants per a conèixer l'estat complet del sistema. El principi fou anunciat per Heisenberg en 1927 després d'un examen crític de les operacions de mesura de les variables de la posició i la quantitat de moviment.

De l'exemple il·lustrat més amunt, es comprèn perquè el Principi d'indeterminació està relacionat d'alguna manera amb el Postulat quàntic, ja que el fet que l'energia estigui quantificada ens fa detectar imprecisions en el càlcul d'un parell de variables conjugades. Quan s'incideix amb llum sobre un cos pertanyent a l'univers quàntic, s'afecta clarament el sistema que volem observar o mesurar. El nucli del problema interpretatiu de la nova ciència té aquí el seu node crucial. ¿És aquesta afectació de l'observació quelcom que depèn dels nostres aparells de mesura —i que, per tant, amb el temps pot quedar superat— o bé som davant d'una incertesa que

Werner Heisenberg (1901-1976).

enfonsa les seves arrels en el més profund de la realitat? ¿Som davant d'una problemàtica de caràcter només epistemològic o bé davant d'una ontològica, és a dir, davant d'una que ens parla de com estan fetes les coses al nivell microscòpic?

Cal dir que Heisenberg va considerar la incertesa associada al principi que li deu el seu nom, només com una conseqüència experimental del procés de medició. En aquest sentit, el Principi d'incertesa expressaria un tipus de pertorbació originada per la interacció entre l'aparell de mesura i el sistema, interpretació que en la història de la Mecànica Quàntica s'ha anomenat l'*Assumpció de Heisenberg*. Segons aquesta assumpció, les relacions d'incertesa de Heisenberg, imposarien, a tot estirar, només una limitació recíproca en la precisió amb la qual es pot determinar el valor d'un parell de variables conjugades. Alguns, fins i tot, han considerat aquesta interpretació massa maximalista, és a dir, el que el Principi d'indeterminació indicaria no

fóra, en cap moment, un límit inferior a la precisió de la mesura, sinó que expressaria simplement la dispersió dels valors obtinguts en les mesures. Segons aquests darrers, el Principi d'incertesa no impediria l'obtenció simultània dels valors de dues variables conjugades, sinó que indicaria una limitació en la possibilitat que aquests valors poguessin predir-se conjuntament. Aquesta interpretació neix d'una comprensió estadística de la mecànica quàntica, segons la qual aquesta disciplina tindria per objecte no entitats individuals sinó només conjunts estadístics. E. Schrödinger va demostrar més endavant que una interpretació estadística com aquesta és del tot inadequada. En parlarem més avall.

Si l'*Assumpció de Heisenberg* fos encertada, no s'explicarien alguns fenòmens, especialment aquells que estan relacionats amb la possibilitat d'obtenir informació sense interaccionar amb el sistema, és a dir, sense incidir directament sobre el sistema amb un aparell de mesura. Alguns experiments recents relacionats amb aquesta mesura sense interacció, començant per l'experiment de Renninger (1960), demostren aquesta possibilitat. Aquest fenomen no seria en si una prova contra la interpretació de Heisenberg si no fos pel fet que, malgrat ser un mesurament sense interacció, es mantenen vàlides les relacions d'incertesa. En altres paraules, les relacions d'incertesa regeixen fins i tot quan no hi ha una interacció directa de l'aparell de mesura. Per aquesta raó, la indeterminació que trobem en la mesura, no pot derivar d'una pertorbació en aquest, és a dir, ser una conseqüència experimental o referir-se a un problema de pertorbació en la medició, com pretén la interpretació de Heisenberg, sinó que expressa el fet que un sistema quàntic no pot tenir —l'accent va sobre el verb tenir—

valors definits precisos per a la seva posició i la seva quantitat de moviment simultàniament, indicant, alhora, que és el mateix principi el que determina el valor de la mínima pertorbació admissible. En altres paraules, el Principi d'indeterminació no només afecta l'observació d'un sistema mecànic quàntic, sinó, a més, la seva definició, en el sentit que, al contrari que el cas clàssic, no és possible una completa definició del sistema físic.

La dualitat ona-corpúscle

En la primera part d'aquest article vam veure la nova interpretació que Einstein donava de l'efecte fotoelèctric en suposar discontinua la llum. Això, evidentment, trencava amb la concepció clàssica anterior que havia concebut sempre la naturalesa de la llum de manera ondulatoria i no corpuscular. L'efecte Compton reforçava ulteriorment aquesta interpretació corpuscular. D'altra banda, els efectes d'interferència i difracció no podien explicar-se sobre la base d'una concepció únicament corpuscular de la llum. La llum apareixia als ulls dels físics de principis del segle XX com un fenomen sorprenentment estrany: alhora comportament particular, alhora comportament ondulatori. Les sorpreses no es van parar aquí.

L'any 1925 el físic francès L. De Broglie (1892-1987), avançant una idea del tot original, proposava en forma d'hipòtesi matemàtica, tractar la matèria i, en particular, els electrons, com si fossin ones, és a dir, associant a les *partícules* una longitud d'ona que es relaciona amb ella a través de la quantitat de moviment de la partícula i la constant de Planck. El seu raonament va ser el següent. Atès que totes les formes d'energia són reductibles al moviment i atès que la relativitat ens ensenya que massa i energia són intercanviables (fins i tot en repòs),

existirà un cert moviment associat a la massa. Ja que un corpuscle és una estructura localitzable que pot estar en repòs, el moviment associat a la massa pot ser definit en una petita regió. Aquest moviment és una mica anàleg a una rotació o una vibració, és a dir, a un moviment periòdic amb una determinada freqüència. Per als fotons la freqüència està relacionada amb l'energia: De Broglie va aplicar aquesta mateixa hipòtesi als electrons. Quan la partícula no està en repòs en moviment, es troben dues freqüències diferents i no només una com en el cas del repòs: una seria la que obtindria un observador en moviment per causa de la dilatació de la durada, freqüència que seria menor a la freqüència pròpia (en repòs); l'altra, donada segons la relació de Planck, seria major a la freqüència pròpia. De Broglie va associar a la partícula una ona amb aquesta última freqüència. En el sistema en repòs, el moviment periòdic propi del repòs i l'ona associada tenen la mateixa freqüència. Això demostrava als seus ulls que el moviment intern generava aquesta ona i que li comunicava la seva pròpia freqüència, de manera que qualsevol observador en qualsevol sistema de referència veuria sempre el moviment intern i l'ona en fase. En altres paraules, l'ona associada a la partícula no seria una ona monocromàtica, amb una extensió il·limitada en l'espai, sinó que es tractaria d'un paquet d'ones, el màxim d'amplitud del qual es desplaçaria a la velocitat d'aquella.

D'aquesta teoria se'n deriven conseqüències importants, entre les quals cal destacar el fet que expliqui la quantificació de la llum com un cas particular, tenint en compte que la massa del fotó és nul·la, amb la qual cosa, s'unifiquen les partícules i la radiació electromagnètica. Una altra conseqüència important s'obté en el cas de l'electró lligat (no lliure): mitjançant la

Louis De Broglie (1892-1987).

formulació de De Broglie, es comprèn perquè els únics estats estables d'aquest sistema són aquells per als quals l'ona associada és estacionària, això és, una ona amb longitud d'ona múltiple a la longitud d'ona associada a l'electró.

De Broglie, doncs, va atorgar un comportament ondulatori a les clàssiques partícules materials, en particular, preveient la possibilitat que els cossos materials experimentessin el fenomen de la difracció. Si la dualitat ona-corpuscle era real, un experiment crucial per a comprovar-la era buscar aquest tipus de fenòmens, en electrons. La hipòtesi va rebre la seva confirmació experimental l'any 1927 en l'experiment de Davisson i Gerner, sobre la difracció de l'electró, confirmació que va ser completada el mateix any per les experiències de Thomson. La hipòtesi de De Broglie va ser revolucionària no només per associar a la partícula un comportament ondulatori sinó perquè, en atribuir-li tal propietat, s'eliminava

la visió del comportament lineal i determinista dels fenòmens físico quàntics.

Recordant tot el que hem dit a propòsit del principi d'indeterminació, en mecànica clàssica, la possibilitat de determinar unívocament —amb una precisió incrementable fins a l'infinit— la posició i la quantitat de moviment d'una partícula, justifica la representació matemàtica del seu moviment en termes de variació, proporcional a la quantitat de moviment, d'un punt material (adimensional) al llarg d'una única trajectòria (o d'una línia unidimensional). Una vegada que una tal possibilitat de determinació cau per causa del Postulat quàntic i pel Principi d'indeterminació, una forma tal de representació està profundament equivocada. La naturalesa quàntica dels fenòmens considerats fa que no es pugui parlar de determinació unívoca i contínua d'una posició al llarg d'una línia a-dimensional sinó de determinació probabilística i a salts: la representació de l'estat d'un sistema físic no pot ser feta en absolut en funció d'una línia unidimensional, sinó d'una superfície n-dimensional amb diversos gruixos. Per tant, el moviment de la partícula ha de comprendre's com la propagació en l'espai d'una ona n-dimensional, amb la seva longitud d'ona, i no segons una trajectòria unidimensional. Cal insistir en el fet que l'ona associada a la partícula no és una ona d'energia ni representa un estat de la matèria com un camp de forces. L'ona associada és simplement un canvi en la representació matemàtica que ajuda a comprendre millor alguns fenòmens físics. Per aquesta raó, es parla de comportament corpuscular o ondulatori: la teoria de De Broglie permet interpretar matemàticament aquesta doble fenomenologia. Per poder donar cabuda a tots aquests fenòmens sota un únic concepte, s'ha

introduït la noció de partícules esteses, partícules que abasten tot un ventall de possibilitats que van des del pur comportament ondulatori a l'estrictament corpuscular.

L'equació de Schrödinger

Les idees de De Broglie van ser ràpidament rebudes, desenvolupades i modificades pel físic austríac E. Schrödinger (1887-1961) donant lloc a la mecànica quàntica ondulatoria i a l'equació que duu el seu nom. Ja que les partícules tenen un comportament ondulatori poden ser descrites mitjançant una equació de tipus ondulatori: això va ser, en resum, el treball de Schrödinger. La seva equació regeix el comportament de les partícules materials i, aplicada a les ones de De Broglie, permet no només descriure el comportament de l'electró, sinó reconstruir rigorosament l'espectre dels àtoms. Amb aquesta nova òptica, se substituïa definitivament el model planetari dels àtoms pel model ondulatori parlant-se des d'aleshores de nivells d'energia d'ones electròniques i no ja d'òrbites.

M. Born (1882-1970) va introduir la interpretació probabilista de les ones, mitjançant la qual tota la mecànica quàntica seria de nou reinterpretada en termes probabilístics. Schrödinger volia interpretar els electrons com ones pures i atribuir les propietats corpusculars observades a una petita pertorbació ondulatoria. Però això tenia moltes dificultats per causa de la dispersió del paquet d'ones i la falta de localització. Born va suposar que l'ona de l'equació de Schrödinger, la funció d'ona, no era altra cosa sinó una funció de probabilitat, que indicava la densitat de la probabilitat de presència d'una partícula en un punt determinat en un instant determinat. El moviment de la partícula venia regit així per una llei de probabilitat, que, al seu torn, obeïa a

l'equació de Schrödinger. La funció d'ona, segons la interpretació de Born, no traduïa les propietats del món físic ni, molt menys, les possibles vibracions d'un substrat últim de l'univers, com havia arribat a pensar Schrödinger. En resum, la funció d'ona determinaria només la probabilitat que una partícula —que duu energia i quantitat de moviment— esculli un cert camí; però ni l'energia ni la quantitat de moviment pertanyen a l'ona. Tot i que, d'aquesta manera, es lleva realitat a la funció d'ona en favor de la partícula, com que no hi ha altra forma de definir la trajectòria d'una partícula independentment de la distribució probabilística de les posicions donada pel quadrat del mòdul de la funció d'ona, la mecànica quàntica adquireix un caràcter probabilístic fonamental. D'aquí se segueix que, segons aquesta interpretació, la mecànica quàntica seria fonamentalment indeterminista, en el sentit que les probabilitats mecànicoquàntiques no depenen d'un coneixement parcial sinó que són una mica intrínseques a les entitats quàntiques mateixes.

El Principi d'exclusió de Pauli

El Principi d'exclusió de Pauli (1900-1958), batejat així en 1926 per P. Dirac (1902-1984), té les seves arrels en el que seria posteriorment el descobriment del moment magnètic intrínsec de les partícules quàntiques i en la quantificació d'aquest darrer. En l'experiment de Gerlach i Stern de l'any 1922 es va descobrir que, en fer passar àtoms de plata idèntics per un camp magnètic orientat, amb gradient constant, aquests àtoms prenen només dues orientacions, anomenades més endavant *spin*, és a dir, *spin up* o *spin down*. Apareixia, d'aquesta manera, un altre aspecte de la quantificació: el moment magnètic intrínsec²

Erwin Schrödinger (1887-1961).

de la partícula està quantificat.

La presència d'aquest moment magnètic intrínsec fa que la descripció general de l'estat d'una partícula no només hagi de donar la probabilitat de les diferents posicions en l'espai d'aquesta, sinó, a més, la probabilitat de les diferents orientacions d'aquest spin. Per causa de la quantificació del spin, aquesta descripció ha d'incloure una variable discreta que indiqui una o una altra orientació. Per comprendre el Principi d'exclusió de Pauli, a més del que acabem de dir sobre la teoria del moment magnètic intrínsec, és necessari explicar com funcionen les estadístiques de partícules en la mecànica quàntica. La raó d'això rau que aquest principi intentava donar raó de l'anomenat *efecte Zeeman* normal, és a dir, de la separació de les línies espectrals de l'àtom deguda

² El moment magnètic intrínsec és la quantitat de força magnètica relacionada amb una espècie de moviment de l'electró sobre si mateix (*spin*).

a camps magnètics molt forts, i de la seva variant anòmala, l'inexplicable (clàssicament) quadruplet de la ratlla D1 del sodi quan s'observa perpendicularment a les línies de força del camp, i del fet, lligat a aquest efecte, que els electrons d'un àtom no ocupessin només el seu nivell d'energia més baix. L'efecte Zeeman suggeria que era necessari descriure els nivells energètics de l'àtom no només amb tres nombres quàntics sinó amb quatre, afegint als tres primers nombres que donaren compte de les propietats dels nivells energètics, un quart nombre que definís una propietat del mateix electró.

Hi ha dos tipus d'estadístiques de partícules: l'estadística de Bose-Einstein o estadística de bosons i l'estadística de Fermi-Dirac o estadística de fermions. La primera estadística es refereix a partícules que tenen *spin* enter i que vénen descrites per funcions d'ones simètriques (funcions que romanen invariables sota l'intercanvi de coordenades). Els bosons corresponen, en canvi, a partícules d'intercanvi, que fan de mediadors de les varies forces de la naturalesa: els fotons, els gluons i els bosons mitjancers de la força feble. La segona estadística es refereix a partícules amb *spin* semi-enter i que vénen descrites per funcions d'ona asimètriques (asimètriques sota l'intercanvi de coordenades). Aquestes, anomenades fermions, corresponen a les partícules que constitueixen els fonaments de la matèria com ara els electrons, els protons i els neutrons. Quan tenim una certa quantitat de bosons, l'intercanvi entre dos d'ells no afecta al resultat de la distribució estadística: en aquest cas només és important el nombre de partícules. Per als fermions, en canvi, la individualitat de cadascun d'ells és important, de manera que només és possible tenir un fermió en un nivell quàntic del sistema. En el

cas particular dels electrons, aquests, per causa de la fraccionarietat del seu *spin*, es distribueixen en l'àtom en diversos nivells energètics i no només en el de menor energia, com seria el cas si es trobessin dominats per l'estadística clàssica. Els electrons segueixen la funció de distribució de l'estadística de Fermi-Dirac.

El Principi de complementarietat

El Principi de complementarietat va ser presentat, en primer lloc, per N. Bohr (1885-1962) l'any 1927 per adaptar el dualisme ona-corpúscle a la seva pròpia visió del món quàntic. La complementarietat fou aplicada per Bohr mateix a una sèrie de conceptes físics tals com variables conjugades, maneres de descripció (corpúscular o ondulatòria), i als parells definició-observació i dinàmica-cinemàtica. De fet, va creure que el tipus bàsic de complementarietat era la doble descripció corpúscular-ondulatòria. Això significa, segons el pensament de Bohr, que la descripció corpúscular, de tipus semi-clàssic segons la funció-trajectòria, exemplificada per l'àtom de Bohr, i la descripció ondulatòria nova, amb la funció d'ona com element bàsic, no són sinó dos formalismes que representen la mateixa realitat. Ona i partícula són dos aspectes complementaris de les entitats atòmiques: aquest és el sentit de la complementarietat en el físic danès.

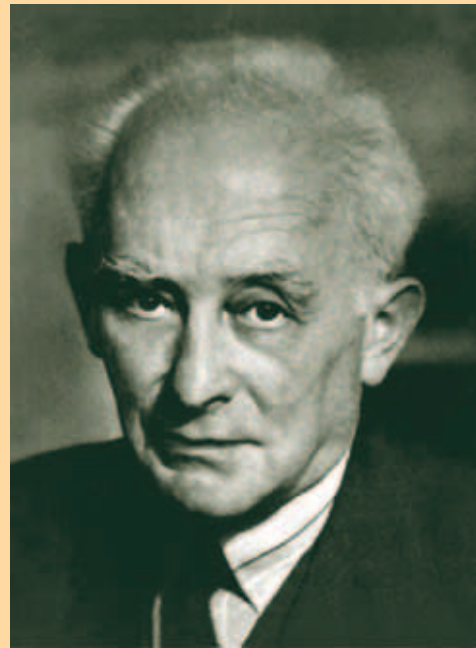
D'una manera més general podem enunciar el Principi de complementarietat, dient que tots els fenòmens microscòpics estan caracteritzats per la presència d'una doble representació, en termes de partícula i en termes d'ona. Ambdós aspectes estan units per una relació on intervé la constant de Planck, la quantitat de moviment i l'energia associada a l'entitat quàntica pertinent, la seva longitud d'ona i la seva freqüèn-

cia associada. En un sentit encara més general, aquest principi pren la forma següent: en mecànica quàntica dues maneres de descripció es diuen complementàries si són incompatibles al mateix temps però ambdues són clàssicament necessàries per descriure un sistema físic. Segons aquesta formulació són necessàries dues condicions: primera, l'exclusivitat de cadascuna de les maneres de la complementarietat i, segona, la necessitat d'ambdues per a obtenir una més completa descripció del sistema. L'exclusivitat de les maneres de descripció complementària ha estat relacionada amb el fet que dues variables conjugades són exclusives, en el sentit que és impossible determinar completament ambdues variables al mateix temps. Per a la necessitat s'indica que, per a poder conèixer l'estat d'un sistema, és necessari conèixer els dos observables d'una parella de variables conjugades —almenys això seria una condició suficient per al perfecte coneixement d'un sistema en mecànica clàssica. Atès que no és possible conèixer amb absoluta precisió dues variables conjugades, la mecànica quàntica podria ser titllada d'incompleta en relació a la mecànica clàssica. El fracàs de l'experiment proposat per Einstein, Podolsky, Rosen, del que ens haurem de fer ressò més endavant, ideat per a mostrar la incompletitud de la mecànica quàntica, desmenteix aquesta última posició.

Fi del segon moviment

Arribem al final de l'article sense poder explicar encara, per falta d'espai, el darrer dels principals principis que regeixen aquesta teoria. Caldrà esperar,

Max Born (1885-1962).

doncs, la tercera part d'aquest article per presentar el darrer dels principis, el principi de superposició —l'element més allunyat del món clàssic i, per tant, el més sorprenent— i poder així oferir una interpretació de la mecànica quàntica coherent i sòlida.

Sóc conscient que aquest segon moviment no ha estat un pas de fàcil interpretació, i ben segur que resten ressòs d'algunes notes desafinades. Seria molt difícil arribar a un final tranquil en aquesta simfonia del món quàntic, sense passar a través de les inharmonies d'aquest moviment.

Lluc M. Torcal

LA TEOLOGIA FEMINISTA

Els cristians solem estar interessats per totes les notícies que fan referència al catolicisme i a l'Església en general. Sovint apareixen notícies, no sempre ajustades als fets i prou ben ponderades, sobre la teologia de l'alliberament o sobre aspectes encara més concrets com la teologia feminista. Per tal de fer un servei als nostres lectors i precisar l'abast correcte del terme hem demanat que ens en parli la germana Teresa Forcades i Vila, benedictina del monestir de Sant Benet de Montserrat i doctora en Medicina, que actualment està ultimant la seva tesi doctoral en teologia.

Què és la teologia feminista?

La teologia feminista és una teologia crítica. La investigació crítica, del tipus que sigui (filosòfica, històrica, social, literària, etc.), neix sempre arran d'una experiència de contradicció. En el cas de la teologia, la contradicció inicial es pot caracteritzar per alguna de les maneres següents.

Contradicció inicialment vivencial

Es tracta de la contradicció entre la vivència que té una persona de si mateixa en relació a Déu i la imatge de Déu o la interpretació teològica que aquesta persona ha rebut. Així, per exemple, una persona homosexual pot considerar correcte i volgut per Déu l'exercici de la seva sexualitat en determinades circumstàncies; la interpretació teològica que ha rebut, en canvi, pot considerar aquest exercici "intrínsecament pervers" i sempre contrari a la voluntat de Déu.

Pot donar-se també la contradicció entre la vivència que té una persona de si mateixa en relació a Déu i un passatge dels textos que la seva tradició religiosa considera sagrats. Per exemple una dona cristiana casada pot considerar contrari a la voluntat de Déu que el seu espòs es consideri d'alguna manera superior a ella; al Nou

Testament, en canvi, aquesta dona hi troba escrit: *Al'hora de la instrucció, les dones casades s'han de mantenir en silenci i submises als marits. No els permeto que es dediquin a ensenyar i així dominin els seus marits, sinó que han d'estar en silenci. Perquè primer va ser format Adam i després Eva. I no fou enganyat Adam, sinó la seva dona, la qual, seduïda, va cometre una falta* (1Tim 2,11-14; cf. també, en aquest mateix sentit 1Cor 11,3; Ef 5,22; Tt 2,5). Fins i tot

pot ser que, si aquesta dona és catòlica i va a missa, li toqui llegir algun d'aquests textos en una eucaristia i hagi de proclamar públicament abans de tornar a asseure's al seu lloc, que el que acaba de llegir és 'Paraula de Déu'.

Contradicció inicialment intel·lectual

És la contradicció percebuda entre dos aspectes de la tradició o interpretació rebuda. Així, per exemple, a una persona li pot semblar contradictori que els capellans o les religioses/

os catòlics que es desdiiuen del seu compromís puguin combregar i els divorciats catòlics, en canvi, no puguin.

També es pot donar la contradicció percebuda entre dos passatges dels textos sagrats. Posem un cas concret. A una persona li pot semblar que Gal 3,28 contradiu 1Cor 11,3 o Ef 5,22-24; a Gal 3,28 hi diu:

Santa Teresa de Jesús.

Ja no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona: tots sou un de sol en Jesucrist. I, en canvi, a 1 Cor 11,3 llegim: Però vull que compregueu que tot home té Crist per cap, l'home és cap de la dona, i Déu és cap de Crist. I a Ef 5, 22-24 hi trobem: Dones, sotmeteu-vos als vostres marits, tal com tots ens sotmetem al Senyor, perquè el marit és cap de la seva muller, igual que el Crist és cap i salvador de l'Església, que és el seu cos. Per tant, així com l'Església se sotmet al Crist, també les mullers s'han de sotmetre en tot als marits.

La contradicció també pot ser la percebuda entre una tradició/interpretació rebuda i un passatge dels textos sagrats. Una tradició eclesial, per exemple, pot prohibir que les comunitats cristianes estiguin presidides per persones casades i, en canvi, a la primera carta de Timoteu hi ha escrit: *El pastor d'una comunitat ha de ser irrepreensible, marit d'una sola muller, sobri, assenyat, educat, acollidor, dotat per a ensenyar, no donat al vi, ni violent, sinó de bon tracte, enemic de les baralles i del diner; ha de saber portar bé la pròpia casa i fer-se obeir i respectar pels fills. Perquè si algú no sap portar la pròpia casa, com podria tenir cura d'una església de Déu? (1 Tim 3,2-5).*

La resolució de les contradiccions

L'experiència de contradicció —tot i que pugui tenir conseqüències molt positives— no és còmoda ni agradable i genera a l'interior de la persona un dinamisme que tendeix a la seva resolució. Aquesta se sol resoldre, a grans trets, de dues maneres.

Així, en alguns casos la tensió es resol canviant la percepció de la persona sigui amb un canvi positiu o negatiu. El canvi és negatiu quan les contradiccions es neguen o es reprimeix violentant la pròpia perspectiva, la pròpia experiència o els propis sentiments. És el cas de persones homosexuals que s'han suïcidat o que han explicat després les conseqüències negatives que per a elles ha tingut esforçar-se a convèncer-se a si mateixes que la pròpia sexualitat era d'alguna manera 'malalta', 'desviada', 'deficitària', 'intrínsecament desordenada' o 'no-volguda per Déu'.

El canvi, però, pot ser positiu: les

La teologia feminista encara que no en rebés aquest nom ha existit des dels inicis. Santa Teresa i sor Juana Inés de la Cruz (a la imatge) en són un exemple.

contradiccions se superen gràcies a noves experiències que fan canviar la perspectiva de la persona sense violentar-la. Posem-ne un exemple. Quan s'accepta que el text bíblic s'ha redactat sota la inspiració de Déu —Bondat i Veritat absoluta—, però passant per ments i cors humans —limitats en bondat i comprensió—, es pot acceptar el fet que la Bíblia contingui passatges que discriminen les dones, les persones homosexuals o els malalts de lepra, perquè s'ha comprès que el fet que aquests passatges siguin a la Bíblia no significa que reflecteixin el pensament o el voler de Déu. La Bíblia s'ha d'interpretar en el seu conjunt i en el context de la comunitat de fe que també —com els autors bíblics— està inspirada per Déu però és limitada en bondat i comprensió, i —tal com va declarar el papa Joan Pau II en relació a l'Església catòlica— en qüestions no-dogmàtiques ha comès errors greus al llarg de la seva història.

D'una segona manera, la tensió interior

es resol assumint en consciència la responsabilitat de mantenir la pròpia percepció i considerant que el que ha de canviar és la interpretació teològica rebuda. És el que va fer al s. XVII el teòleg alemany Friedrich von Spee en la seva lluita contra la idea que existeixen dones que han tingut tractes (normalment relacions sexuals) amb el dimoni i són bruixes, i que la voluntat de Déu és que siguin torturades i/o cremades. Això és també el que van fer els esclaus negres nord-americans en la seva lluita contra l'esclavatge: els colons blancs els havien anunciat l'evangeli dient-los que el Déu de Jesús estava a favor del seu esclavatge; ells van llegir l'evangeli pel seu compte (i també amb l'ajuda dels cristians quàkers) i van comprendre que el Déu de Jesús no estava a favor del seu esclavatge sinó del seu alliberament. En ambdós casos, aquestes idees que avui ens semblen bàsiques van ser titllades d'extremistes, contràries a la Bíblia, a la tradició, a l'evidència científica, al bé comú i/o a la llei natural; en ambdós casos, els qui van fer avançar aquestes idees van haver d'estar disposats a pagar amb la vida el seu atreviment.

La teologia feminista és una teologia crítica

L'objectiu de la teologia crítica és doble: posar en evidència els aspectes de la interpretació rebuda que generen contradiccions i cercar l'oferta d'alternatives d'interpretació teològicament consistents que permetin superar aquestes contradiccions. Com que aquestes contradiccions sovint són generades per situacions de discriminació o d'injustícia, a les teologies crítiques també se'ls anomena teologies de l'alliberament.

La teologia feminista és una modalitat de Teologia Crítica o de l'Alliberament. Normalment, calen tres condicions *simultànies* perquè puguem parlar de teologia feminista o de teòloga o teòleg feminista.

En primer lloc tenir **experiència de contradicció**. Una persona, no necessàriament una dona, troba discriminatòria o

injusta la manera que té la seva comunitat de fe de conceptualitzar teològicament la identitat o la funció social o eclesial de les dones

En segon lloc, decidir una **presa de posició personal**. Això s'esdevé quan aquesta persona que experimenta una contradicció arriba a la conclusió (provisional i sempre oberta a la possibilitat d'error) que el que ha de canviar no és la seva percepció sinó algun aspecte de la interpretació teològica rebuda.

Finalment cal que existeixi una **presa de posició institucional**. La institució que vetlla per la integritat doctrinal de la comunitat de fe a la qual pertany aquesta persona no està d'acord amb la seva interpretació (la qual cosa no vol dir —encara que pot passar— que li prohibeixi investigar en aquest sentit).

El camí de la teòloga o del teòleg feminista és, doncs, necessàriament, un camí de lluita i de reivindicació, però això no vol dir que hagi de ser *només* un camí de lluita o de reivindicació. No ho és. És alhora, i des del cor mateix del seu compromís, camí de gratuïtat, de do, de sorpreses i regals inesperats, de descobertes que eixamplen cada vegada més l'horitzó inicial, de vegades modificant-lo, sovint fent-lo més precís i donant-li un sentit més ple. És camí de lluita, és camí de gratuïtat i, sobretot, és camí de solidaritat, d'encarnació, d'implicació en els dolors i les joies dels qui pateixen rebuig o discriminació.

Amb això hauria de quedar clar que, tot i que de vegades s'han utilitzat com si fossin termes sinònims, no és el mateix la teologia *femenina* que la teologia *feminista*; ni és el mateix la perspectiva *femenina* que la perspectiva *feminista*. La perspectiva *femenina*, a diferència de la *feminista*, no té perquè néixer d'una contradicció, ni té perquè posicionar-se de forma crítica davant de ningú. Una dona que defensi la submissió de les esposes als seus marits, per exemple, es pot dir que té una (de les moltes possibles) perspectiva *femenina*, però no es pot dir que tingui una perspectiva *feminista*. Una dona que defensi la submissió dels marits a les seves esposes també té una (de les moltes

Maria Gaetana Agnesi (1718-1799) va ser nomenada a proposta del papa Benet XIV catedràtica de Matemàtiques i Filosofia natural de la Universitat de Bolonya. Ella, però, va preferir dedicar-se a la patrística i al servei de les persones abandonades.

possibles) perspectiva *femenina*, però tampoc no es pot dir que tingui una perspectiva *feminista*. La perspectiva feminista pressuposa que les dones i els homes hem estat creats per establir entre nosaltres relacions lliures i recíproques, sense submissió ni domini per part de ningú.

Cal també un segon aclariment. La contradicció originària d'on neix la teologia feminista que fa referència a la manera de conceptuar la identitat o la funció de les dones, no vol dir que les teòlogues o els teòlegs feministes s'interessin només per això o no percebin cap altra discriminació feta en nom de Déu. No es tracta d'excloure cap opressió ni de rivalitzar entre elles per decidir quina és la més important: la dels homosexuals, la de les dones, la dels pobres del tercer món, la dels pobres del quart món, la dels africans, la dels immigrants, la dels anomenats 'indígenes', la dels disminuïts físics o psíquics ... *Veniu a mi, tots els qui esteu*

cansats i afeixugats. Jo us faré descansar, diu Jesús (Mt 11,28). I la tradició d'Israel ho concreta en les persones de l'immigrant, la vídua i l'orfe' (Deut 24, 17-22). Lluitar per una d'aquestes causes equival a lluitar per totes elles. La causa és la concreció (encarnació) de la fidelitat a Déu en la pròpia vida (en la de cadascuna i cadascú) i ha d'entomar els reptes que això li suposi tal com vagin venint.

Epíleg: els perills de la recerca teològica

Ja es veu, doncs, que el perill d'una investigació teològica d'aquestes característiques (apassionada i compromesa en la lluita social) és el *biaix*, és a dir, la *deformació* del material investigat en funció dels propis interessos i objectius o en funció de les pròpies passions. Aquest perill és real. No s'ha de negar. S'ha de descobrir d'entrada i s'han de prendre les precaucions metodològiques necessàries per minimitzar-lo. Així, per exemple, en la utilització de les fonts no s'ha d'ocultar la informació desfavorable, en les cites, no s'ha d'aïllar cap expressió del seu context de manera que es perdi el sentit de l'autora o l'autor original; s'ha de procurar presentar sempre les opinions contràries en la seva versió més sòlida i atraient. És important fer constar que no hi ha cap investigació teològica exempta de perills. En contraposició al perill de biaix/deformació interessada atribuïble a la teologia crítica o de l'alliberament, la teologia que no té voluntat crítica té el perill de la manca de significació, de ser irrellevant, desencarnada.

Teresa Forcades

Agraïm a l'editorial Fragmenta l'autorització per reproduir aquest text en format d'article del seu llibre *La teologia feminista en la història* (2007).

EL NOU ORDRE ECONÒMIC I EL CISTER

A finals del segle XI i durant el segle XII la reforma que els cistercencs van introduir en la interpretació i pràctica de la Regla de sant Benet va tenir conseqüències econòmiques, socials i tecnològiques importants. Avui, començat ja el segle XXI, la globalització i les noves tecnologies de la informació i de la comunicació també estan tenint conseqüències importants entre nosaltres. L'advocat Ramon Mullerat, antic president de la Germandat, ens compara aquests dos moments en el següent article.

Encara que agosarada, voldria intentar una comparació entre el nou ordre econòmic que emergeix a l'albada del segle XXI i la transformació operada pel Cister a Europa a l'Edat Mitjana.

Les finalitats de les empreses

El corrent iniciat a la segona meitat del segle passat, sens dubte, està implantant un nou ordre econòmic que ja ha pres cos en el segle XXI. Aquest nou ordre econòmic està implicant una nova responsabilitat social a l'empresa. En virtut d'aquesta responsabilitat, les empreses d'avui integren objectius socials i mediambientals en les seves operacions mercantils i en la seva interacció amb les persones que hi participen i s'hi relacionen (*stakeholders*). Segons la Cambra de Comerç Internacional, *les empreses decideixen voluntàriament respectar i protegir els interessos d'una gran diversitat de persones que participen i es relacionen amb l'empresa, així com contribuir a un medi ambient més net i a una societat millor a través de l'acció interactiva de tots.*

Encara que sempre hi ha hagut empreses i empresaris amb preocupació social, la realitat és que fins fa pocs anys era un pensament predominant en el món dels negocis que l'objectiu de l'empresa havia de ser, legalment i honestament si

Milton Friedman.

es vol, guanyar diners. La principal i gairebé exclusiva finalitat de l'empresa havia de ser la de satisfer els consumidors i la d'elaborar productes i serveis per incrementar els dividendes dels accionistes. Es tracta, sense anar més lluny, de l'*animus lucri* que caracteritza les societats mercantils d'acord amb la Llei de Societats Anònimes. Probablement el més clar

Foto: Arxuu Poblet.

A la nostra era hi hagut tres revolucions econòmiques. La primera, al segle XI, va ser l'agrària. Els cistercencs en van ser un dels principals impulsors.

exponent d'aquesta postura va ser el professor d'economia de Chicago i premi Nobel d'Economia, Milton Friedman, el qual, seguint les idees d'Adam Smith, en un famós article al *The New York Times Magazine* de 1970, defensava que *l'única responsabilitat de l'empresa consisteix a utilitzar els seus recursos i dedicar-se a activitats encaminades a incrementar els seus beneficis*. Aquesta actitud no és pas tan descabellada i és encara sostinguda per molts economistes. Si un empresari gestiona la seva empresa dintre del marc de la llei i paga els seus impostos, ¿no és, per ventura, un bon empresari?

Avui dia, però, la societat exigeix a l'empresa que, a més de fer beneficis, es condueixi amb un sentit de responsabilitat social i mediambiental pensant no només en els interessos dels accionistes, sinó en els de totes aquelles persones que direc-

tament o indirectament influeixen i són influïdes per l'empresa, incloent-hi la comunitat. Com els anglesos ho han descrit ben gràficament, tres són els objectius de l'empresa d'avui: **la gent, el planeta i els beneficis** (*the three bottomlines: people, planet and profit*).

Un nou ordre econòmic

Aquest moviment representa un nou ordre econòmic. Un ordre en el qual ja no manen i disposen exclusivament els polítics o els militars, sinó que són les empreses i els empresaris els qui el lideren.

L'historiador Jacques Attali, en el seu llibre *Une brève histoire de l'avenir*, sosté que es pot explicar la història de la humanitat com la successió de tres grans ordres polítics: l'ordre **Ritual**, on l'autoritat és essencialment religiosa; l'ordre **Imperial**,

on el poder és sobretot militar; i l'ordre Mercantil, on el grup dominant és aquell que controla l'economia. Attali considera que actualment som de ple en aquesta darrera era. Naturalment, aquestes evolucions no es donen a través de ruptures dràstiques i a cada instant coexisteixen els tres ordres de poder, amb avançades premares i retrocessos constants.

A l'Edat Mitjana el món estava dividit per l'economia i unit per la religió. Avui està dividit per les creences i unit per l'economia globalitzada. La realitat és que

actualment el poder i la influència de les empreses és immens. L'empresa s'ha transformat en l'institut preponderant. Avui les empreses regeixen el món. Decideixen el que mengem, el que llegim, el que veiem, on treballem i què fem. La seva cultura, iconografia i ideologia predominen. Fins i tot dicten normes als governs que les supervisen i controlen àmbits que tradicionalment competien a l'esfera pública. Avui hi ha unes 70.000 empreses multinacionals amb unes 700.000 filials a més d'una plèiade infinita de petites i mitjanes empreses. Dels vint-i-cinc pressupostos més grans del món, els cinc primers corresponen a Estats, a partir del sisè, a grans empreses. Es calcula que molt aviat dues-centes empreses subministraran la quasi totalitat de béns i serveis de la Humanitat.

La responsabilitat social de l'empresa

Com a conseqüència d'aquests grans

Foto: Arxíu Poblet.

La revolució cistercenca va consistir sobretot a confiar en el treball, el treball de les pròpies mans.

poder i influència, l'empresa té avui unes responsabilitats socials que desborden l'estricta objectiu de fer beneficis i ha d'assumir com a propi el deure de participar en la solució de gran part dels problemes que afligeixen la humanitat: la pobresa, les desigualtats, les pandèmies, la corrupció, el canvi climàtic, etc. Com deia Winston Churchill, *com més poder, més responsabilitat*¹.

Aquesta nova responsabilitat no es tracta només d'una actitud filantròpica en la qual el president del consell d'administració firma un xec per a una causa caritativa al final de l'exercici quan el balanç anual és bo. Es tracta més aviat d'una forma innovadora de gestionar l'empresa, buscant el benefici, és cert, però promovent a l'ensens els interessos dels qui viuen dintre i al voltant de l'empresa, del medi ambient sostenible i de la protecció dels drets humans, en estreta col·laboració amb l'estat i la societat civil

¹ En una línia de pensament similar, St. Benet diu que: *a qui més es confia, més se li exigeix.* (Regla, II, 30).

i les seves organitzacions no governamentals.

De la mateixa manera que la Unió Europea no va poder ser construïda pels militars ni pels polítics sinó que ho va ser pels homes d'empresa que, després de les dues guerres mundials, varen crear el Mercat Comú mitjançant els tractats sobre el carbó i l'acer, igualment un món global més just, al segle XXI serà l'obra dels empresaris. L'empresa del segle XXI s'ha d'implicar en la imperiosa necessitat de fer un món millor.

La revolució cistercenca

El moviment cistercenc de l'Alta Edat Mitjana, amb la seva revolució espiritual i industrial innovadora, té punts de comparació amb el nou ordre que acabo de descriure, lògicament amb molts *mutatis mutandis*.

A la història europea hi ha hagut tres revolucions econòmiques: la primera, l'agrícola, al segle XI, després del col·lapse de l'imperi de Carlemany; la segona, la industrial, al segle XVIII i XIX; i la tercera, la del coneixement, que tot just acaba de començar.

L'Orde dels monjos blancs, fundat per Robert de Molesme al 1098 a l'abadia de Cîteaux, i expandit per sant Bernat de Claravall en el segle XII, va constituir la principal força de la difusió espiritual, artística i tecnològica a l'Europa medieval.

Una revolució agrària

Els cistercencs van ser els impulsors de la primera de les revolucions. La revolució cistercenca va significar confiar en el treball, el treball de les mans, retornant a la Regla de sant Benet², fugir de les ciutats convertides en Babilònies, abandonar els ornaments i el luxe i donar suport a la població rural. Però per damunt de tot, els cistercencs van ser els artífexs de

l'extraordinària explosió econòmica de l'agricultura, l'única economia del seu temps. Van dedicar-se a la cria de cavalls i van desenvolupar la ramaderia, la qual cosa va procurar una millor alimentació per a la gent. En definitiva, van ser l'epicentre de les reformes agràries i pecuàries a través de les seves granges, pròsperes i ben organitzades.

Exemples d'aquesta dinamització van ser la utilització dels cavalls, més efectiva que la dels bous per a les tasques de llaurar i d'arrossegar pesos, la selecció de llavors, la cria de bestiar i les famoses exportacions de llana, especialment les realitzades pels cistercencs anglesos. Aquest sistema ordenat i organitzat per a la venda dels productes de les seves granges, va contribuir notablement al progrés comercial dels països de l'Europa Occidental. A més, a través de les croades feren una expansió internacional d'aquest moviment.

Innovacions tecnològiques

Els «monjos enginyers» van revolucionar també el món de la indústria. Especialment de la indústria hidrològica, amb la creació de pantans, dics i canals, i amb l'aprofitament de la força hidràulica de les seves rodes. Al Monestir de Nostra Senyora de Rueda, a la ribera de l'Ebre a l'Aragó, hi ha un bon exemple d'enginyeria hidràulica utilitzant una gran roda com a font d'energia i un elaborat sistema de circulació hidrològica utilitzada com sistema domèstic i de calefacció central. L'expansió dels molins, no solament com a font d'energia per a moldre blat i olives, sinó també per a serrar la fusta, planxar la roba i activar el foc de la forja, daten d'aquest període. Els cistercencs també foren els pioners en la utilització dels molins d'aigua en la metal·lúrgia com ho demostra el molí del Monestir de Kirkstall³. Els cistercencs també varen destacar en la mineria: la pedra, las seva

² Regla, 48, 8: "perquè així són veritables monjos quan viuen del treball de les seves pròpies mans".

extracció i talla, el ferro, així com l'estany, el coure, la plata i l'or.

Tot això sense parlar de l'arquitectura cistercenca que va donar lloc a les impressionants construccions de les abadies i basíliques i de la magnífica organització dintre i fora dels monestirs, que tan eloqüentment va glossar el P. Juan Maria de la Torre (*Europa i el Cister*) fa uns anys a Poblet.

Els cistercencs també van endegar una revolució econòmica interna en renunciar a les seves fonts d'ingressos derivats de beneficis, censos i rendes i van passar a dependre de la terra i del producte del comerç dels seus productes, tal com diu la *Summa Carta Caritatis*.

Conseqüències socials

El nou ordre econòmic impulsat pel Cister va tenir implicacions socials com no podia ser d'altra manera. Aquestes operacions agrícoles i tecnològiques no podien ser desenvolupades només pels monjos, perquè les seves obligacions litúrgiques demanaven gran part del seu temps. Per aquesta raó, el sistema de germans llecs va ser introduït des dels inicis a gran escala. Reclutats entre els homes senzills del país, les funcions dels germans llecs van consistir a dur a terme els diversos treballs del camp i múltiples ocupacions de l'agricultura i del comerç. Els llecs formaven un cos d'homes que vivien amb els monjos, però separats, sense prendre part als oficis canònics, però tenint les seves hores de pregària i exercicis religiosos.

Tan innovadora i influent va ser aquesta primera revolució, comparable amb la in-

dustrial, que molts es pregunten com és que alguns historiadors la poden denominar «edat obscura». Possiblement en aquells temps, els historiadors eren refractaris a incloure el progrés tècnic en les seves cròniques perquè estaven absorbits en la descripció de les llegendàries conquestes i gestes militars.

Voldria ressaltar sobretot que, com el cas del nou ordre econòmic de la responsabilitat social de l'empresa avui, el moviment cistercenc ofereix les característiques d'innovació i de globalització (europeïtzació de la seva època)⁴, que caracteritzen també el nou ordre modern. Va ser a través d'aquest sistema que els cistercencs pogueren tenir aquesta part distintiva en el progrés de la civilització europea. I tot això brandant els ideals de progrés i de fe.

A tall de conclusió

Com he dit abans, la comparació entre el món cistercenc del segle XII i la situació actual només és possible a grans trets. Tanmateix, salvant les grans distàncies d'aquests deu segles que ens separen, ambdós moments representen els inicis de nous ordres econòmics. Avui les empreses, motors del món global actual, surten del seu petit clos per ocupar-se dels problemes del món globalitzat, per tractar de fer-ne un de més just. És el mateix que van fer els monjos cistercencs fa deu segles quan, retirats en els seus monestirs, van expandir la seva acció innovadora i van revigoritzar el seu món.

Ramon Mullerat

3 Tan important és la cultura de l'aigua i de la seva energia, que St. Bernat pren aquests motius per a les seves exhortacions, com quan diu: *Si tu ets savi, et mostraràs més com un dipòsit que com un canal. Perquè un canal distribueix l'aigua que rep, mentre que un dipòsit espera estar ple abans de vessar i així participa ell mateix de l'abundància de l'aigua sense pèrdua.*

4 El P. de la Torre diu: *... el cisterciense medieval y su circunstancia es un paradigma importante de la sociedad de la Europa fragmentada en naciones. Viene a ser lo mismo ser cisterciense en Escandinavia que en la península Ibérica. Los matices geográficos cambian muy poco. Los Capítulos Generales median a todas comunidades cistercienses que integraban la Orden casi por el mismo rasero, según el principio fundamental de la Carta Caritatis Prior: 'Obligados a separarnos corporalmente en las diferentes regiones (de Europa) nos mantenemos indisolublemente conglutinados en nuestras almas'.*

EL P. FRANCESC TULLA i PUJOL, MONJO DE POBLET

El P. Tomàs (el nom monàstic és Francesc Maria) va néixer el 28 de setembre del 1928 al santuari de sant Magí de la Brufaganya, prop de santa Coloma de Queralt, a la comarca de la Conca de Barberà. Després la seva família es va establir a Barcelona on va estudiar als Escolapis, treballà uns anys en una agència de duanes, fins que vingué a Poblet. El P. Jesús M. Oliver, també monjo de Poblet, i el Sr. Xavier Guinovart, secretari de la Germandat, l'entrevisten al mateix monestir el 18 d'octubre, festa de sant Lluç evangelista.

¿Com es desenvolupa la seva vocació religiosa i com es concreta fins a desitjar fer-se monjo cistercenc al monestir de Poblet?

Feia temps que desitjava fer-me religiós, i aconsellat pel meu director espiritual, el caputxí pare Evangelista de Montagut, del santuari de Pompeia, a Barcelona, primer vaig ingressar en els "terciaris" franciscans i després em va encarrilar cap a Poblet. Ell també ho havia aconsellat al pare Agustí Altisent, cosa que, en aquells moments, jo desconeixia.

¿Quin any entra a Poblet i com era la comunitat en aquells moments?

Vaig fer a Poblet una excursió amb la meva parròquia de sant Josep Oriol de Barcelona. El pare Morgades ens va fer de

"ciceró", cosa que em va agradar. I així a la vigília de sant Bernat de l'any 1947 vaig posar els peus a Poblet per quedar-m'hi; d'això fa ara 61 anys, que és tota una vida. Des de 1940, any en què es restaura la vida monàstica a Poblet fins a l'elecció del primer abat, l'any 1954, en la persona del pare Edmon Garreta, se'n pot dir el temps fundacional. Van ser moments de molta estretor [jo encara vaig entrar amb la "cartilla" de racionament].

Vaig conèixer els tres monjos iugoslavs procedents del monestir de Sticna (avui és a Eslovènia) que van iniciar la refundació en els aspectes monàstics: el pare Eugeni Fiderer, que s'ocupava dels estudiants; el pare Rafel Asic, que va ser el meu mestre de novicis, de molt grat

record, i el pare Estanislau Mali (àlies "estanko") que era l'administrador. Un exemple dels problemes econòmics del moment era que a l'Espluga li reclamaven el pagament de les factures amb una certa insistència. Per això ell deia de l'Espluga que eren "mala gent".

Els monjos iugoslaus es van retirar l'any 1950, com també el prior italià, el P. Giovanni Rosavini, ja que es considerava que la comunitat havia madurat i ja podia tenir superiors espanyols. Sis monjos de Poblet havien estat un parell d'anys al monestir suís d'Hauterive per a la seva formació monàstica i en retornar van ajudar a millorar la situació.

¿Quan vesteix l'hàbit de novici i fa la professió solemne?

Vaig vestir l'hàbit de novici a Poblet el 25 de febrer del 1948; el juniorat, o vots temporals, els vaig fer el 27 de febrer del 1949 i la professió solemne el 15 d'abril del 1952, de mans del llavors prior-president, el pare Gregori Jordana.

¿Com recorda la Comunitat quan el pare Giovanni Rosavini n'era el prior i com veu ara amb la perspectiva del temps el seu retorn a Itàlia i les circumstàncies que ho van propiciar?

El sistema de vida parroquial dels cistercencs italians no era el més adequat per a la refundació de Poblet. L'ajut dels pares iugoslaus va ser molt important – com ja he dit –, com també la formació dels monjos que van anar a Suïssa; amb tot, les coses anaven seguint el seu curs normal. De fet, al P. Rosavini, en retornar a Itàlia, l'experiència dels 10 anys viscuts a Poblet li va servir per fer poc després la fundació de Milà. Més tard va esdevenir l'abat-president de la Congregació italiana, fins que, en jubilar-se, encara va refundar el monestir de Fiastra, dins d'un parc natural protegit prop de l'Adriàtic, on morí amb més de noranta anys. Al número 3 de la revista Poblet de gener de 2002 vàrem publicar precisament una entrevista que li vàrem fer a Fiastra.

Foto: BEDMAR.

¿On va fer els seus estudis eclesiàstics i quan fou ordenat prevere?

Els estudis de filosofia i teologia els vaig fer aquí, com solien fer-se, i els vaig acabar a Roma, a l'Ateneu dels benedictins de Sant Anselm, on havia anat per esdevenir "assistent" i ocupar-me dels germans conversos de la Casa General, de 1953 a 1955. Els ordes menors —com llavors es coneixien— els vaig rebre, el juny del 1951, cas únic, a la capella restaurada de la casa de Castellfollit, de mans de l'abat general Mateu Quatember. L'orde del subdiaconat, que va ser suprimit després del Concili Vaticà II, el vaig rebre a Poblet mateix el 21 de setembre de 1952, de mans del Dr. Benjamín de Arriba i Castro, l'arquebisbe de Tarragona; ell mateix em va conferir el diaconat, el 20 d'agost de 1953; i el presbiterat em va ser conferit pel bisbe de Girona, Josep Cartaña, a Poblet mateix, el 4 d'octubre de 1953. De 1962 a 1964, vaig fer la llicenciatura en dret canònic a la Universitat de Comillas, en la seva secció de Madrid.

¿Quines responsabilitats assumeix al monestir quan ja ha acabat la seva formació fins al seu nomenament com a sotsprior?

En retornar de Roma l'any 1955 vaig ser nomenat sotsprior i se'm va encomanar, per part de la Comunitat, la supervisió de les obres que es duïen a terme al monestir, cosa que volia dir que havia de tractar amb els tècnics i els operaris que les feien.

¿Com recorda que es viu la desaparició dels germans conversos i la unificació en una única comunitat de monjos per primera vegada des de la fundació de l'Orde?

El Concili Vaticà II va ser el que va posar —diguem-ho així— el "dit a la llaga", quan en el seu decret "Perfectae caritatis" va dir que "a fi que entre els membres el vincle de la germanor sigui més fort, els qui s'anomenen, conversos..., han d'unir-se estretament a la vida i a les obres de la comunitat" (núm. 15). I el papa

Foto: Arxiu Poblet.

El P. Francesc M. Tulla, encara diaca, en les exèquies del P. Abat General M. Quatember (1953).

Pau VI, que actualitza el Concili, en el seu motu proprio "Ecclesiae Sanctae", ho acaba de concretar dient que "els Capítols generals... cerquin la manera que els religiosos anomenats conversos..., obtinguin gradualment vot actiu en determinats actes de la comunitat i en les eleccions, i fins i tot passiu en certs càrrecs; així s'efectuarà realment la seva íntima inserció en la vida i activitats de la comunitat i els sacerdots podran dedicar-se més lliurement als ministeris que els són propis" (núm. 27). La Congregació italiana que va refundar Poblet tenia les dues classes de religiosos: els monjos, que generalment eren sacerdots, i els conversos, que s'ocupaven de les feines més manuals. Aleshores ja hi havia una concessió important i era que portaven l'hàbit blanc i negre com els altres (els antics conversos sempre vestien de color marró), però res més. Els d'aquí Poblet tenien la seva capella, on deien l'ofici parvo de la Mare

de Déu, i només baixaven a l'església els diumenges i festes.

Per l'aplicació de les normes conciliars i papals, es va fer una espècie de nova "professió" a la qual s'hi van adherir tots, excepte un (encara segueix així, tot i que va adquirir tots els drets, com els altres), i d'aquesta manera es va unificar la comunitat. Crec que la intenció del Concili era la de treure barreres jurídiques, moltes d'elles enutjoses, encara que, a la pràctica, la vida imposava moltes limitacions i les coses eren tal com són. Un dia que amb l'abat Maur en fèiem repàs, ens vam adonar que, per exemple, les lectures a l'ofici les seguien fent els de sempre, la direcció de les seccions continuava com abans, i en altres casos, tot era igual; cadascú, doncs, estava al seu lloc, segons les seves capacitats.

¿Quina valoració fa de les circumstàncies internes que van propiciar la marxa de l'abat Edmon Garreta i una part de la comunitat per fundar el monestir de Solius? I ¿quin paper pensa que hi va jugar el Concili, en aquesta situació?

Crec que tot prové del postconcili. El pare Garcias Colombàs, de Montserrat, va fer un article a la revista "La Vie Spirituelle" lloant els monestirs petits, com si fossin la panacea de la nova vida monàstica postconciliar. En sorgiren diverses noves fundacions, i entre elles hi ha la del monestir de Solius.

De sotsprior a prior. ¿Com és la Comunitat quan l'abat Maur el nomena prior i quins elements li agradaria assenyalar d'aquest llarg abadiat?

L'any 1971, un any després d'accedir a l'abadiat, l'abat Maur Esteva reorganitza les coses, i a mi em nomena prior. Del seu llarg abadiat (van ser més de vint-i-cinc anys!), voldria posar en relleu els seus esforços monàstics. Primerament el fet de redactar unes Constitucions ja que ens regíem per uns Estatuts. Després va reorganitzar la Congregació i hi va incor-

porar les monges, ja que a l'Orde Cistercenc monjos i monges formem un mateix Orde (els mendicants, que són els que descriu el dret canònic, són tres ordes: els frares, les monges i els terciaris). Això el va obligar a anar bisbat per bisbat, ja que els bisbes es creien que les monges eren seves perquè la Santa Seu, per rescriptes quinquennals els hi encomanava; i, és clar, per incorporar les monges a l'Orde calia que els bisbes hi estiguessin d'acord; finalment es va portar tot l'afer a Roma. No hi va haver contrarietats, excepte en el cas de Toledo, on el Vicari general li va etzibar: "¿oiga, y si las demás religiosas me lo piden, qué?" Les altres religioses no li ho demanarien, ja que elles no ho han tingut mai. Finalment Toledo també va cedir (era per les monges de Talavera). En restaurar-se Poblet, de "dret" revivien els drets de la Congregació de la Corona d'Aragó, perquè en morir l'últim monjo (a finals del segle XIX) no havien passat els 100 anys que demana el dret canònic per caducar una Congregació (de fet, es mantenien per les monges, no suprimides, però en aquell moment no estaven incorporades a l'Orde). Tanmateix un Sínode de l'Orde va establir que havien de ser "dos" els monestirs si es volien reviure de "fet" els drets de la Congregació. Quan Solius va esdevenir autònom, l'abat Maur va aprofitar-ho per proposar a un Sínode —i ho aconseguí— que se'ns retornessin els drets de la Congregació de la qual l'abat de Poblet n'era el president nat. Poder reviure la Congregació, incorporar-hi les monges i les noves Constitucions va ser obra de l'abat Maur.

Vostè ha col·laborat activament amb la Germandat. Com veu l'adaptació propiciada per l'abat Josep Alegre i quin futur creu que té?

De bell antuvi, he de dir que la "carta" de Germandat (admissió, imposició de medalla, etc.), no és altra cosa que la incorporació d'una determinada persona a les gràcies espirituals de l'Orde per

decisió de l'abat. En agraïment, aquesta persona sempre ha volgut ajudar el monestir que el rebia, tant abans com ara. En el cas de Poblet, quan en els primers anys, tot i que se n'havia promès el manteniment, de fet se'ns negaven les cols i els tronxos que es donaven als conills, va ser el moment en què la Comunitat va anar a trucar a les portes de les persones que els podien ajudar, i de seguida arribaren a Poblet sacs de patates i altres provisions. Després es va aconseguir que aquestes persones s'organitzessin i formessin l'any 1945 la Germandat de Benefactors de Poblet. En aquells moments en què Poblet era una desolació, perquè arreu era una ruïna, el primer que van fer fou restaurar quatre importants dependències: la biblioteca, la sala capitular, el refector i la sala dels cups com a locutori. Va ser realment un cop d'efecte important que uns particulars afrontessin unes obres així quan el país no ho podia fer després d'una guerra fratricida que l'havia arruïnat. I van seguir altres obres, de manera que l'última restauració va ser la de la sala de visites dita del Forn, en temps de l'abat Garreta. Va haver-hi moments en què la Germandat havia de donar una espècie de subvenció a fi que Poblet fes front a les més elementals necessitats econòmiques; i fins i tot es podria dir que "fins les escobres" ens proporcionava! En l'època de l'abat Maur es van finançar obres bàsiques de la biblioteca. Actualment l'abat Josep Alegre ho ha planejat d'una altra manera. Ell creu que un col·lectiu de 380 membres mereix ser mimat i d'aquí n'han sortit les diverses activitats que es duen a terme cada any, com la reunió plenària, el recés d'advent, la revista, les cartes-circulars, etc. Jo crec

Foto: Arxiu Poblet.

Processó per l'àbsis del monestir el dia dels fidels difunts (1961).

que aquest plantejament és bo, té futur i continuarà.

Ha viscut en primera persona i amb responsabilitat directe el procés de restauració del monestir: ¿què destacaria d'aquest llarg període? ¿Voldria assenyalar algunes persones que hagin sobresortit en la seva dedicació i entrega? ¿Quina valoració fa del Poblet d'avui des del punt de vista de la restauració? ¿Què queda per fer?

L'abat Maur sempre deia que tot això era fruit de moltes mans i de molts noms i que el millor era silenciar-los a fi de no tenir fatals oblit. I tenia raó. A tall d'il·lustració esmentaria en primer lloc la Comissió de Monuments de Tarragona

(s. XIX) que va aconseguir que l'Estat tirés enrere el seu decret de venda de Poblet i, sense subvencions en la majoria dels casos, fes teulades, apuntalés edificis, posés un conserge, etc. El primer Patronat, el dels anys 30, també féu la seva funció i va

fer moltes coses. Després de la guerra civil, el marquès de Lozoya va tenir interès que tornessin els monjos, perquè amb el seu treball de formiguetes, cerquessin recursos per a restaurar Poblet. Va obtenir la concessió de 50.000 ptes d'aquell temps per a pagar factures, que realment eren molts diners i van durar molts anys. Ja s'ha parlat de la Germandat. La Diputació de Tarragona posava els tècnics i els diners de les obres que feia; després deixà un temps d'acudir a Poblet i ara torna a contribuir-hi. En el temps del Ministre d'Educació Ruiz Giménez es concediren 400.000 ptes d'aquell temps, que durant molts anys permeteren fer restauracions seguides. L'any 1954 es concedí la cessió en usdefruit per noranta-nou anys, prorrogable per altres noranta nou més, del monument a la Comunitat cistercenca, i llavors el Patronat va deixar de tenir la representació de l'Estat [que segueix essent-ne el titular] i va esdevenir protecció per a la Comunitat. La Diputació de Barcelona és de les entitats que ha fet, i fa, més aportacions a Poblet. El govern del País Valencià fa una contribució anual. I en els últims temps del seu mandat, l'abat Maur va ser dels que més van fer en tots temps per Poblet, amb la col·laboració del president de la Generalitat, el M.H. Sr. Josep Tarradellas i Joan, que des de la Diputació de Barcelona i la mateixa Generalitat, impulsà la recuperació d'una gran part del monument, cimbori, museu, claustre superior, torres, muralla i el dipòsit del seu "arxiu" personal en el Palau de l'Abat, de manera que ara fa goig, impressiona i penso que tots el que el visiten en surten contents i satisfets. La nova Hostatgeria està pendent d'unes tramitacions. I pròximament s'iniciaran les obres que de la Torre d'entrada dita del Rellotge, fins a la Porta Daurada, i es repararà el paviment amb llambordes, es construirà un dipòsit, i altres detalls, de cara a donar un bon accés a la nova Hostatgeria. Petites obres

de manteniment sempre se n'hauran de fer en una entitat com aquesta.

¿Com veu la possible construcció de l'Auditori al costat del Palau nou de l'Abat?

L'Auditori ja té els seus espònsors. Després d'un temps per refer els plànols, ja que no tenia el projecte de "seguretat", i amb problemes pels canvis de nom del Departament de Cultura, que va obligar a corregir el projecte, ara, aquest ja ha passat el control de la Comissió territorial de Cultura de Tarragona i confio que no es trigui ja a iniciar les obres, es faci l'Auditori i s'acabi la restauració del Palau de l'Abat.

¿Com veu la Fundació i quin paper pensa que pot jugar?

Per a mi és una entitat un xic marginal a la meva tasca ja que ha nascut quan he anat deixant coses i per tant directament no hi he intervingut. Amb tot, penso que fa el seu paper i pot seguir tocant temes d'actualitat.

Vostè en tots aquests anys ha vist entrar i sortir molta gent, ¿què li diria a un jove que es vol fer monjo a Poblet i quins consells li donaria amb la perspectiva de tota una vida?

En els primers temps, les entrades i sortides de monjos sovintejaven molt i crec que això es devia al fet que la cosa no estava del tot assentada o estructurada. Vam arribar a ser cinquanta monjos. En van sortir 10 per anar a Solius, que va ser un bon tall. Als d'avui els diria, primer, de fer una llarga estada al Monestir, i adonar-se de què és, com funciona, i el perquè de la seva vida retirada, l'entrega a la pregària —pública o privada— i a l'adoració, i amb l'estudi i el treball. Si això el convenç, i la Comunitat, per la seva part, s'adona dels valors del candidat, llavors que entri. Després hi ha un llarg temps de formació, entre postulatat, noviciat i juniorat, fins arribar a la professió monàstica. Hi ha prou temps perquè el candidat conegui bé

El P. Francesc M. Tulla al seu despatx.

la institució i per ponderar el candidat i les seves virtuts per part de la comunitat. I aquí hi ha un dels problemes del món d'avui: en general les persones d'ara no volen compromisos de llarga durada, bé pel desgast que suposen o bé pels canvis de valors. Pel que fa a la perseverança, però, no s'ha de pensar massa en les forces humanes, ja que això és gràcia de Déu i cal implorar-la i demanar-la insistentment. Jo sempre he cregut que la meua vida ha estat "gràcia" de Déu fins al punt que en un recordatori meu de professió hi vaig fer posar la frase de sant Pau: "per la gràcia de Déu, sóc el que sóc".

Sempre parlem més de les persones que han tingut llocs de responsabilitat. Dels monjos que estan enterrats al cementiri de Poblet, en'hi ha algun que l'hagi marcat més des del punt de vista espiritual? ¿Ho vol comentar?

Fa de mal fer una valoració d'aquesta mena, ja que tothom, com a persona, té contrastos, amb coses ben fetes, i d'altres que no ho són tant. I no sols això, sinó que per mires humanes tendim a posar en relleu les brillantors intel·lectuals, els dots

de comandament o altres aspectes de rellevància, mentre que, mirat espiritualment, la cosa és més senzilla: cal mirar més la humilitat, l'obediència, l'entrega, el do de si mateix... No fa pas massa temps, que l'Abat general va ser a Poblet, i em va dir que havia trobat la casa neta i endreçada i que el cant era molt unit... Tot això era fruit de l'entrega anònima dels monjos, que no miren recompenses (les recompenses per a l'altre món, ja que les d'aquí són fullaraca!), sinó el fer bé les coses i que funcionin. Al cap i a la fi és el que fa anar bé una casa. M'he limitat a respondre la pregunta, com una valoració de conjunt, però en cap moment vull que es pensi que no s'han d'esmerçar els talents que té cadascú. Ben al contrari: jo crec que tothom ha d'actuar d'acord amb les seves facultats i fer els treballs intel·lectuals, musicals, ecològics i d'altres que calguin, dins, és clar, d'aquesta valoració de conjunt de la vida de la Comunitat.

¿Quin pensa que ha d'ésser l'equilibri entre el paper institucional i històric del monestir de

Poblet i la vida de la Comunitat de monjos?

Crec que el plantejament que es dona actualment aquí, el que podria ser un dilema, és correcte: en la majoria d'actes, tot i que sempre s'inviti públicament els monjos que vulguin assistir-hi [i alguns hi assisteixen; molts en el cas de les reunions de la Germandat], de fet només es mobilitza una part de la Comunitat: el pare Abat, el pare Prior, i algú més, i els altres resten al marge, fan la seva vida de comunitat, i així una cosa no s'interfereix amb l'altra. El mateix turisme fa el seu curs pel claustre gran, acompanyats pels guies-empleats, veu totes les dependències importants, i la Comunitat va pel darrere i ni s'assabenta dels visitants que hi ha.

¿Quin paper tenen avui els nostres monestirs?

A l'Església hi ha diversos dons o carismes, que el dret canònic arrodoneix així: els que segueixen més de prop Crist "quan prega" (els contemplatius i monestirs), quan "anuncia" el regne de Déu (els evangelitzadors i missioners), quan "fa el bé" als homes (els de la caritat, sanitat o ensenyament) o bé quan "viu amb ells en el món" (instituts seculars), però sempre fent la voluntat del Pare (cànon 577). És a dir que el dret canònic ens classifica dins dels que seguim la noble tasca del Crist "quan prega". Santa Teresa de Lisieux ho

va entendre molt bé en el seu "caminet" de la infància espiritual, en la humilitat i l'amor que és el de les benaurances. Va comprendre molt bé que l'amor comprèn totes les vocacions i abraça tots els temps i tots els llocs, i per això és missioner i salvador, i això sense moure's del seu Carmel, o nosaltres, diguem, del nostre monestir. Aquesta és la nostra noble tasca, la qual l'Església avala i ha donat perspectives de futur.

¿Com pensa que serà la Comunitat de Poblet a l'any 2040, quan faci 100 anys de la restauració monàstica?

Jo crec que això només Déu ho sap, ja que els homes no tenim una perspectiva de visió tan llarga i la vida pot donar molts tombs.

¿Què voldria dir com a comiat?

Jo voldria dir a tota persona que em llegeixi que si està ben fincat en el seu lloc, que s'hi mantingui, ja que on és, és el seu lloc ideal. Que procuri viure cristianament el cada dia i amb això farà la seva aportació com a granet de sorra a l'obra general, a la qual tots estem cridats, cadascú en el seu lloc, dins de l'Església, en aquest nostre pelegrinar en aquest món vers la casa del Pare, on Déu ens invita a anar a tots i on ens espera a tots. Amén.

Jesús M. Oliver i Xavier Guinovart

FA MIL ANYS DE L'ELECCIÓ DEL MONJO OLIBA COM ABAT DE RIPOLL

Aquest any celebrem el mil·lenari de l'elecció abacial d'Oliba com a abat de Ripoll i Cuixà, un esdeveniment del qual cal conservar la memòria perquè forma part de les nostres arrels històriques i culturals, també certament espirituals. L'article que us oferim és el text d'una conferència pronunciada a Ripoll el 16 de juny en el marc de la jornada sacerdotal del bisbat de Vic, pel P. Jesús M. Oliver, monjo de Poblet. La portada també es fa ressò d'aquesta efemèride amb el logotip que durant aquest any ha senyalat tots els esdeveniments religiosos, culturals i artístics que s'han celebrat.

Abat Oliba
1008-2008
Ripoll

Oliba, monjo i bisbe

No hi ha cap mena de dubte que la gran figura d'Oliba, abat de Ripoll i Cuixà i bisbe de Vic, és una gran desconeguda entre el nostre poble i que no se li ha fet justícia donant-li el reconeixement que certament mereix per la seva importància en la formació de la nostra identitat nacional i en l'Europa cristiana de principis del segon mil·lenni. El qui segons els seus contemporanis era "Pare de la pàtria", ens va deixar una petjada encara ben visible en molts monuments romànics i va desenvolupar un sentit cristià de la justícia amb la protecció dels més febles tot donant-los un espai de refugi i protecció, encara que només fos temporal.

Quan es va celebrar el mil·lenari del naixement, l'any 1971, les circumstàncies polítiques no eren gens favorables per donar tot el relleu que l'esdeveniment es mereixia. Ara s'ha aprofitat el mil·lenari de la seva elecció com abat de Ripoll i Cuixà per reparar la injustícia anterior. Malgrat tot, ens podem demanar si això ha estat possible. Veiem que, ara també, els actes commemoratius es redueixen gairebé a l'àmbit on Oliba va desenvolupar la seva activitat i també a l'àmbit eclesiàstic i s'oblida el seu important paper en la

Estàtua de Josep Llimona que fins al 1936 va estar a l'atri del monestir de Montserrat. Oliba hi és representat com a bisbe i abat amb l'aspecte d'un patriarca.

formació del que després esdevindrà la Catalunya que tots coneixem i que llavors, de forma embrionària, eren els comtats septentrionals. No veiem que en la societat civil la celebració de mil·lenari tingui el ressò merescut i molt ens temem, i aquesta vegada sense cap excusa política, que la celebració no passarà d'unes poques manifestacions al bisbat de Vic, la vila comtal de Ripoll i als monestirs de Ripoll, Cuixà i Montserrat on Oliba va exercir el seu magisteri espiritual i temporal. Seguint el Siràcida (c.44) podem fer l'elogi de l'home il·lustre (...) que guiava el poble amb les seves decisions, l'instruïa amb la seva intel·ligència, l'ensenyava amb paraules sàvies.(...) Va rebre honors dels seus contemporanis i el tingueren per un motiu d'orgull, (...) va deixar un nom i encara avui en fem l'elogi. (...) Va ser un home de bé i les seves obres justes no han estat oblidades. (...) La seva descendència continua per sempre, (...) el seu cos va ser sepultat en pau però el record perdura de generació en generació, les nacions parlen de la seva saviesa i l'assemblea del poble en fa l'elogi. Crec que aquesta semblança tretada de l'Escriptura por atribuir-se amb tota justícia a la persona i a l'obra d'Oliba, comte, monjo, abat i bisbe.

El monjo i l'abat

Oliba va ser un monjo benedictí, és a dir, que seguia la Regla i la vida de sant Benet com a norma de la seva vida monàstica. Això ja ens pot donar una certa aproximació a la seva actuació religiosa en el marc del monestir de Santa Maria de Ripoll, llavors en tot el seu esplendor que encara perduraria un segle més fins a la reconquesta de la Catalunya Nova i la fundació de nous monestirs cistercencs, panteons reials de la casa de Barcelona i Aragó. El seu caràcter tranquil i pacífic devia trobar en l'espai del claustre un lloc on poder desenvolupar les seves qualitats personals. Sant Gregori, en la seva vida de sant Benet, ens dona un model del que ha d'ésser el monjo i del seu desig de viure dins el marc d'una comunitat cenobítica

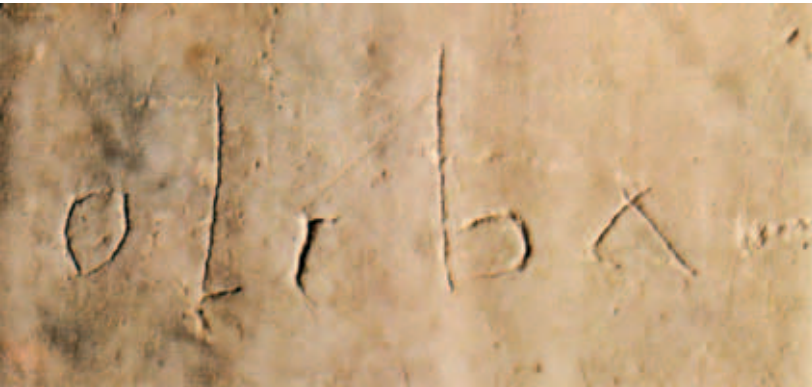

Dibuix de l'abat Oliba de Pilarín Bayés.

quan ens diu que ell (sant Benet) desitjant de plaure només a Déu va cercar l'hàbit de la vida monàstica. Aquest desig va ésser, suposem a la distància d'un mil·lenni, el que va moure el comte Oliba a deixar els afers materials l'any 1002 per ingressar en el monestir. Poc es podia pensar que, per designi de la Providència, només deixava uns treballs per trobar-ne més endavant d'altres encara molt més importants!

Hem de mirar una mica enrere per torbar algunes de les circumstàncies que, sens dubte, influïren en aquesta decisió i que hem de creure que eren els passos amb què Déu cridava Oliba al seu servei.

Diversos personatges que ell va conèixer, varen marcar certament la seva vida i li foren exemple i ajuda. L'any 978 van arribar a Cuixà uns ben singulars personatges que venien de Venècia: el dux Pere Ursèol, Romuald i altres companys que s'establiren prop de Cuixà fent vida

Signatura d'Oliba a l'ara de l'altar del monestir de Sant Miquel de Cuixà.

eremítica. Romuald marxà vers l'any 1012 a Camaldoli on fundà un orde benedictí de tendència eremítica, i Pere Ursèol morí el 992 a Cuixà sota la influència de l'abat Garí que els havia acollit. El noi Oliba va conèixer totes aquestes circumstàncies que degueren tenir una certa notorietat en el seu món, com ara l'arribada d'aquests grans personatges a les terres del Pirineu. Encara va ésser molt més important per a la seva vida el fet que el seu pare Oliba Cabreta, pels volts del 988, sota el consell de Romuald i per trobar remei a les faltes de la seva vida —en aquella època no era gens estrany això de retirar-se a un monestir o bé fundar-ne un en remissió dels propis pecats— es va retirar amb un grup de persones al monestir benedictí de Montecassino en companyia de Joan Grandonico que era del grup que havia arribat abans a Cuixà. Oliba, amb la seva mare Ermengarda, es va trobar, doncs, com a comte del Berguedà i Ripoll. Això devia causar un gran impacte emocional a la seva ànima jove. Oliba Cabreta va morir monjo l'any 990, dos anys després de la seva arribada a la casa mare benedictina.

Sembla que Oliba devia conèixer Pere Ursèol i, sens dubte, la seva persona i record influïren més tard en la seva decisió de retirar-se a Ripoll. La seva estima vers Pere Ursèol es va manifestar més tard quan el 1022, ja abat de Cuixà, traslladà les seves relíquies a l'interior de l'església abacial,

cosa que representava el que avui en diríem la canonització, i en féu un epitafi per a la seva sepultura a més de celebrar amb gran solemnitat la seva festa litúrgica. Tampoc no podem menysprear la influència que tingué en la seva vida i vocació religiosa el seu oncle, el bisbe de Girona Miró II que, amb el sobrenom de Bonfill, deixa veure que era una persona bona, de grans qualitats i un bon exemple per al seu nebot el jove Oliba.

Hem de suposar que la seva vida al claustre ripollès degué de transcórrer amb el ritme assossegat que marca la Regla benedictina entre la pregària litúrgica, l'estudi, el treball i el conreu de l'esperit. En una societat molt marcada per la diferència dels estaments socials —eren els temps feudals— no deixa d'estranyar-nos, i en part també ens parla molt favorablement de la seva persona, el fet que a la seva arribada no fos elegit ben aviat com a abat i que passessin encara sis anys fins a la seva elecció abacial, temps que el va ajudar a completar la seva formació humana i espiritual amb una edat que per a l'època era ja de plena maduresa.

L'any 1008, el 4 de juliol, va morir l'abat Sunifred que havia rebut Oliba i, poc després, era elegit, amb molt bon encert, aquell monjo humil de llinatge comtal i a qui els monjos dedicaran l'any 1046, amb motiu del seu traspàs, unes paraules que ens mostren la gran estima que li tenien després de 38 anys d'abat i 46 de monjo: *la seva afabilitat era dolça, la seva paternitat afectuosa, de tal faisó que les ànimes nostres s'havien aglutinat amb la seva, que l'estimàvem més que la nostra pròpia vida. Després de Déu, cap cosa al món no preferíem a la dolçor del seu afecte.* També se'l coneixerà com a bisbe monjo i pare de monjos. Encara que veiem en tots el documents contemporanis un cert estil literari, no podem deixar de banda que la persona d'Oliba aixecava entre

els qui el van conèixer o en van sentir parlar, una gran estima i admiració per la seva afabilitat, intel·ligència i esperit paternal com a pastor sol·lícit.

El fet que el monjos de Cuixà tinguessin l'experiència cluniacenca segons la qual un mateix abat podia governar diversos monestirs, degué influir en la decisió d'elegir-lo el mateix any 1008 com abat del cenobi de la vall del Codalet. L'any següent, el 1009, signa l'acta de la consagració de Sant Martí del Canigó, el monestir veí i també fundació comtal, en la qual ell s'anomena abat indigne, fórmula que malgrat tot és també un reflex de la seva humilitat. L'any 1011 va a Roma, esdeveniment que es repetirà l'any 1016. En torna amb tota una sèrie de butlles amb privilegis per als seus monestirs. Amb aquella mirada que tenia posada en el món clàssic s'inspirarà més tard vers el 1032 en reproduir la capçalera de la basílica constantiniana de Sant Pere a l'església abacial de Ripoll on construirà el gran transsepte amb set absis que encara avui podem veure malgrat les grans reformes del segle XIX.

Una prova de la seva gran estima pel culte i la vida litúrgica la podem veure en el privilegi que obtingué de Roma de poder cantar l'al·leluia en la festa de la Purificació de la Mare de Déu, 2 de febrer, encara que sigui el temps de la Setuagèsima, una mena de temps penitencial que precedia la Quaresma.

Encara s'esdevindrà un fet, en un principi sense gran importància, que serà una de les grans obres d'Oliba i que sortosament encara perdura entre nosaltres. Vull dir la fundació vers l'any 1025 del monestir de Santa Maria de Montserrat. A l'origen va ser una petita casa depenent de Ripoll, formada al voltant de l'ermita de Santa Maria. Aquesta fundació va servir per mantenir la presència benedictina de Ripoll en aquella part de la muntanya, que era de la seva propietat i de la qual volia apropiar-se l'abat Cesari de Santa Cecília.

Com a abat intervingué en nombroses actuacions en molts d'aquells monestirs que omplien tota la Catalunya Vella i que són part necessària d'aquestes arrels cristianes de Catalunya que no podem oblidar ni menystenir. De vegades la seva presència va ser per arreglar assumptes interns o bé per assistir a consagracions o eleccions abacials tenint en compte que moltes d'aquestes cases estaven vinculades amb la seva pròpia família comtal. Un cas particular, que li devia resultar molt dolorós però que va saber resoldre amb caritat i justícia, va ser el de les monges de Sant Joan de les Abadesses, acusades, sembla que amb certa raó, de greus escàndols morals i que tenien per abadessa Ingilberga, germanastra del mateix Oliba. Ell va executar la butlla de Benet VIII i mirà d'actuar amb justícia situant en el monestir canonges regulars, però també va actuar amb caritat trobant una solució per a les monges i, en particular, per a l'abadessa que portà a viure amb un tal Bernat, nebot seu, a Balsareny.

No podem oblidar que ell era un abat benedictí, segons l'esperit que la Regla demana per a qui ha de presidir una comunitat de monjos, un pare i també un pastor que ha de tenir cura de les persones que li són encomanades, que representa Crist en el monestir i a qui li pertoca d'anar al davant mostrant les coses bones i santes amb el seu exemple i ensenyament. Sens dubte Oliba va saber interpretar, segons el desig de sant Benet, el que la Regla demana al superior del monestir en el seus capítols segon i seixanta-quatre, a més de molts altres detalls que al llarg de tot el text legislatiu van sortint. El seus monjos ho saberen apreciar i ens en deixaren bona constància en l'escrit en què, anunciant la seva mort, expressen la seva estima i el gran dolor que la seva partença els causa, un text que més enllà dels recursos literaris, no deixa cap dubte sobre el sentiment d'haver perdut un pare i pastor, per a ells molt estimat, que havia sabut mantenir l'esperit monacal, auster i

Vista de la capçalera del monestir de Ripoll amb un àbsis central i sis absidioles construïts per Oliba i restaurats al segle XIX.

senzill, malgrat les dignitats i honors episcopals.

Bisbe i renovador

En aquells temps, encara molt més que en el nostre, l'elecció episcopal estava subjecta a molts condicionaments que feien que les persones que tenien el govern o la responsabilitat política hi prenguessin part. Negociacions entre les grans famílies o els interessos econòmics servien per situar un membre en la dignitat episcopal que en aquella societat feudal representava una promoció important i, generalment, amb bons guanys materials. No sembla que aquest fos el cas d'Oliba que al 1018 és nomenat bisbe de Vic sense pertànyer al seu capítol catedralici ni tampoc estar relacionat amb el seu clergat.

És molt possible que algú del món comtal tingués interès en la seva persona que, com ja hem vist, reunia tota una sèrie de condicions positives. Tot sembla indicar que va ser la comtessa Ermessenda de

Barcelona, amb qui Oliba va mantenir al llarg de tota la vida una bona relació. Ella tenia interessos i manava en el bisbat i és molt possible que tingués el bon encert de cercar l'abat de Ripoll i Cuixà per a la seu de Vic. En tot cas el nomenament representà per a ell una ampliació del seu món pastoral i l'inici de tota una sèrie d'activitats que es reflecteixen molt bé en la seva carta als monjos de Ripoll en la qual dóna consells i explicacions sobre tota mena d'afers que li pertanyien com abat i també sobre la seva actuació en assumptes relacionats amb l'arquebisbat de Narbona, llavors la seu metropolitana, i amb les cases comtals. Per la seva activitat constructora o restauradora així com per la seva presència en nombroses consagracions i dedicacions d'esglésies, veiem que el pes del nou càrrec no li va ésser cap impediment per portar, en un home que anava cap a la seixantena, una gran activitat pastoral, política i intel·lectual. És en aquell temps, l'any 1020, que rep la dolorosa notícia de la mort, ofegat al Roine, del seu

estimat germà Bernat Tallaferro, que era el cap de la família. Va ser el mateix Oliba qui va ordenar la seva sepultura a Ripoll. Sembla que en memòria del seu germà va escriure l'encíclica mortuòria la lectura de la qual deixa traspuar tot el seu afecte i dolor.

Encara que va participar en la reconstrucció i renovació d'un gran nombre d'esglésies, en aquell moment en el qual el romànic creixia i es desenvolupava a casa nostra en tota una sèrie de monuments, molts dels quals encara són presents, no hi ha dubte que l'empremta constructora d'Oliba va ésser un motor efectiu en la consolidació d'aquest art per nosaltres tan estimat i tan ben integrat als inicis de la formació nacional de la nostra terra. Per raó de brevetat ens fixarem en els tres grans edificis que ell va tenir directament sota el seu govern.

Hem parlat de la transformació de la capçalera de la basílica de Ripoll, inspirant-se en Sant Pere del Vaticà, que ell va modificar construint un ampli transepte en el qual s'obriren set absis i que va consagrar el 15 de gener del 1032, a més d'un

campanar que seria model per a d'altres com el de Cuixà i Vic. La reconstrucció del segle XIX, malgrat la transformació que va fer de tota l'església, encara ens permet veure en el seu conjunt aquesta obra d'Oliba. Un detall digne de tenir en compte per a la història del culte del màrtir sant Jordi a Catalunya és que un dels absis li estava dedicat. Un bonic mosaic i un baldaquí ressaltaven el ric altar major en l'absis central dedicat a Santa Maria. Poc més tard, l'any 1035, una reunió de bisbes i nobles s'aplegaren a Cuixà per fer la dedicació de les noves reformes que Oliba havia fet a l'antiga i venerable església, que encara avui ens corpren per la seva sòlida i arcaica estructura, construint una sèrie d'absis en la capçalera i dos esvelts campanars en els braços del creuer.

També davant del temple va aixecar l'església dedicada a la Santíssima Trinitat i al seu dessota la corpredora cripta circular dedicada a Santa Maria i que avui coneixem com "el Pessebre". Aquí podem recordar la pàgina dramàtica del poema

Vista de l'església de Cuixà amb el campanar d'Oliba.

Foto: Abadía de Cuixà.

Canigó de Verdaguer en la qual l'actual campanar, l'altre ja havia caigut, dialoga amb tristes paraules amb el campanar germà de Sant Martí del Canigó. Afortunadament per a nosaltres els seus funestos presagis de total destrucció no es varen acomplir.

Consagra una nova catedral a Vic l'any 1038. Aquesta vegada es tractava d'un temple nou que substituïa l'anterior, la catedral de Sant Pere, que Oliba degué considerar insuficient. Enderrocà el temple i en construí un de nou amb un gran absis i una bonica cripta amb un esveltíssim campanar que encara avui presideix la plana de Vic. L'enderroc del segle XVIII no ens permet saber exactament com era l'església d'Oliba que ja al segle XII tingué importants modificacions. Del seu temps ens en resta la cripta, recuperada després del 1936 pel Dr. Eduard Junyent, i el campanar. Darrerament s'han trobat els vestigis de l'església dedicada a Santa Maria que Oliba havia edificat al davant de la catedral.

No hi ha dubte que el bisbe reflectia en els seus monuments la seva qualitat humana i espiritual, de la mateixa manera que l'obra d'art reflecteix la qualitat de l'artista que l'ha fet. També va rebre la seva influència, fruit de la seva relació amb l'abat Oliba, la canònica de Sant Vicenç de Cardona, obra capital de l'arquitectura del segle XI. Aquesta influència s'estengué d'una manera especial entre les moltes persones que cercaven prop d'ell consell i ajuda. Així, per exemple, l'any 1023 el rei de Navarra, Sanç el Major, es relacionava amb ell i ens mostra com la seva anomenada havia traspassat els límits del seu

Foto: Abadía de Cuixà.

Cripta del segle XI i capella de la Mare de Déu del Pessebre construïdes per Oliba al monestir de Cuixà.

territori jurisdiccional fins i tot més enllà de la Catalunya que s'estava formant.

Coneixem tota la gran activitat pacificadora del bisbe i abat, en el millor esperit benedictí, resolent o fent de intermediari en nombrosos conflictes del seu temps. No podem deixar de banda una actuació que li ha donat, encara que no amb tota l'amplitud que es mereix, una anomenada com a home de pau. Hem de tenir molt present els temps difícils, durs i insegurs en què es trobava l'Europa de finals de l'època carolíngia i la duresa, tampoc gaire diferent de molts esdeveniments del nostre món, de la societat feudal. Davant de tot això l'Església va intentar crear uns espais d'acollida i pacificació per tal de poder ajudar els més desvalguts a no ser víctimes de la violència del moment. Sembla que a finals del segle X, ja a prop de Poitiers, es creava un sentit d'ampliació del dret d'asil eclesiàstic fent-lo extensiu no únicament a les persones vinculades amb l'Església sinó també a les altres persones que eren la majoria del poble i que no participaven en les freqüents lluites armades però que en patien les conseqüències. A poc a poc

Foto: Miquel Badia.

Detall del campanar de la catedral de Vic que encara resta del conjunt catedralici d'Oliba.

es va anar estenent el concepte de treva en la lluita més enllà de tan sols uns espais protegits. L'any 1027 en el sínode de Toluges es precisà la idea que havia sortit del bisbat d'Elna (en aquell moment el bisbe Oliba substituïa el bisbe local Berenguer que era absent). En tot cas no podem dubtar que Oliba hi tingué part, potser va influir en el seu desenvolupament, i la va prendre com a cosa pròpia, estimada i personal. Així el 1033 implantà en el seu bisbat aquesta treva, que explica als monjos de Ripoll en una carta i en la qual els diu que des del vespre del dijous fins al començament del dilluns s'ha de mantenir una pau inviolable sota pena d'excomunió per als qui no la respectin.

La primera treva de Toluges només s'estenia al cap de setmana i després, al bisbat de Vic, s'allarga més, la qual cosa ja

representa un notable progrés. L'any 1041 aquesta idea d'Oliba encara s'ampliarà més en la reunió de Niça segons una iniciativa de sant Odiló, abat de Cluny, i del bisbe d'Arles Raimbau, que coneixia i estimava Oliba. El 1043 encara es ratificà tot a Narbona, la qual cosa ens indica com el nucli inicial de Toluges i Vic s'anava estenent i acceptant, al mateix temps que s'ampliaven els dies i temps litúrgics de la treva.

El 30 d'octubre de l'any 1046, dijous, pels volts de les tres de la tarda, el Senyor vingué a buscar el seu servidor prudent i fidel al monestir de Sant Miquel de Cuixà on fou enterrat; va deixar els monjos, segons explica la carta o encíclica mortuòria, *amb abundant plor i desconsol innarrable*. L'epístola amb la qual els monjos de Ripoll i Cuixà comunicaven el traspàs del seu abat va ser portada als monestirs i capítols canònics de la Gàl·lia narbonesa; això servia perquè els receptors encomanessin el difunt i amb la seva resposta afegida al document expressessin el seu condol.

La hipòtesi que vol veure en les tres personatges de la portalada de Ripoll, posterior als temps d'Oliba, a la dreta i de bona grandària el comte Bernat Tallaferró, el seu fill Guillem —tots dos enterrats al monestir— i en el centre l'abat Oliba seria una prova de l'estima i record que al segle XII tenia Oliba en el seu monestir.

Podem acabar llegint un fragment d'aquesta carta ja esmentada i en la qual l'anònim redactor expressa el sentiment de tota la comunitat. *Teníem, i l'hem perdut, un bisbe i un abat de benaventurada memòria, pare de tota la pàtria, Oliba, desitjable de faç i de nom, la dolça afabilitat del qual i l'afectuosa paternitat de tal manera amb ell aglutinaren les nostres ànimes, que més car ens era que la nostra mateixa vida, i després de Déu, no hi havia cosa que a son afecte ens fos preferida.*

Jesús M. Oliver

CRÒNICA DE LA COMUNITAT

De maig a octubre de 2008

Maig

Dia 8, dijous: Dia 8, dijous: El P. Prior i el P. Josep M. Recasens han anat a la Seu d'Urgell per a la presentació de l'exposició itinerant sobre la Ruta del Cister que s'està duent a terme aquests mesos.

Dia 9, divendres: Reunió al monestir del Patronat de la Fundació Poblet.

Dia 10, dissabte: Ha tingut lloc a Poblet un recés per a joves, organitzat en col·laboració amb l'arquebisbat de Tarragona. Hi han participat una vintena de joves.

Dia 15, dijous: Conferència de Josep Playà, periodista de La Vanguardia, sobre el tema: Com es fa un diari?

Dia 17, dissabte: S'ha reunit al palau de l'abat l'Assemblea de la Federació d'Ecologistes de Catalunya.

Dia 18, diumenge: Ha tingut lloc a Montblanc un homenatge dedicat al P. Alexandre Masoliver i a Francesc Badia i Batalla, ex-veguer episcopal d'Andorra i membre de la Germandat de Poblet. L'acte ha estat organitzat pel Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Hi han assistit el P. Abat, F. Salvador Batet i F. Octavi Vilà.

Dia 22, dijous: Trobada jubilar a Tarragona dels monjos i monges cistercencs de Catalunya dins de l'Any Jubilar de sant Fructuós. Hi han participat els monjos de Poblet i Solius, i les monges de Vallbona i Valldonzella. Hi ha hagut una missa a la capella de sant Fructuós de la catedral de Tarragona, presidida per Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona. Després els monjos i monges, acompanyats sempre pel Sr. Arquebisbe, han fet un pelegrinatge pels diversos llocs que guarden la memòria de sant Fructuós i dels seus diaques Auguri i Eulogi, acabant per la lectura de les actes del seu martiri a l'amfiteatre romà. Després de la Sexta, resada a la capella del Seminari, hi ha hagut el dinar al mateix Seminari, convidats pel Sr. Arquebisbe. A la tarda s'ha acabat la jornada amb una visita al Museu Bíblic de Tarragona.

Dia 24, dissabte: Jornada de la Fundació Poblet. Hi han assistit una quarantena de persones. El tema ha estat: "Formes de participació en la vida política: el cas de les primàries als Estats Units". Hi ha hagut una conferència a càrrec de Pere Vilanova, catedràtic de ciència política i de l'administració de la Universitat de Barcelona. Després hi ha hagut una taula rodona a la qual han participat Miquel Caminal, catedràtic de la Universitat de Barcelona, Antoni Farrés, assessor d'administracions locals, i Xavier Mas de Xaxars. Ha actuat de moderador el periodista Lluís Foix. A la tarda hi ha hagut un concert de la violinista Ala Voronkova, que ha interpretat "Els capricis" de Nicolò Paganini.

Dia 31, dissabte: El P. Prior ha anat a Roma per participar en el Consell de l'Abat General en qualitat de secretari.

Juny

Dia 7, dissabte: Ha visitat el monestir Sir Harold Kroto, Nòbel de química del 1996.

Dia 9, dilluns: El P. Jesús M. Oliver ha anat a Valls per a predicar un recés a les monges carmelites d'aquella ciutat.

Dia 13, divendres: El P. Abat, acompanyat de F. Salvador Batet, ha anat a Toledo per assistir a una reunió de la Fundació Medinaceli.

Dia 14, dissabte: Reunió del Patronat de l'Arxiu del President Tarradellas.

Dia 15, diumenge: Al palau de l'Abat s'ha reunit l'assemblea fundacional de l'Associació Galeusca, d'escriptors en català, basc i gallec.

El P. Abat i F. Salvador Batet han anat a Ripoll on s'ha celebrat una missa en el marc de la

celebració del mil·lenari de l'elecció de l'Abat Oliba com a abat de Ripoll i Cuixà.

Dia 16, dilluns: El P. Jesús M. Oliver ha anat a Ripoll on ha pronunciat una conferència en la jornada sacerdotal dins de la celebració del mil·lenari de l'Abat Oliba.

Dia 23, dilluns: Ha començat un curs de cant gregorià d'una setmana dirigit pel professor Juan Carlos Asensio.

Dia 24, dimarts: A la sala capitular, després de Laudes, F. Josep Antoni Peramos ha renovat per un any la professió temporal.

Dia 28, dissabte: Celebració de l'assemblea anual de la Germandat de Poblet. Hi ha hagut una conferència de Josep M. Mallarach, que ha parlat de la conversió mediambiental. A la tarda hi ha hagut un concert a l'església del Cor de Noies de l'Orfeó Català, dirigides per Buia Reixach, i acompanyades per Josep Surinyac al piano.

Dia 30, dilluns: Ha començat l'escola d'estiu sobre l'evolució amb el tema "L'espècie: definir allò que és indefinible", organitzada per l'Especialització en "Ciència i filosofia" de la Pontifícia Universitat Gregoriana i el Màster en "Ciència i fe" del Pontifici Ateneu Regina Apostolorum, sota el patrocini del Projecte STOQ. Es clourà el proper dissabte dia 5.

Juliol

Dia 5, dissabte: Ha tingut lloc la jornada d'estudi organitzada per la Fundació Poblet amb el tema: "Pensament i fe davant l'evolucionisme". Hi ha hagut una conferència de Massimo Stanzione, professor de la Università degli Studi di Cassino amb el títol: "Cent cinquanta anys des de la publicació de l'Origen de les espècies: l'evolució del darwinisme". Després hi ha hagut una taula rodona presidida per Ludovico Galleni, professor de la Universitat de Pisa, essent ponents Manuel Garcia Doncel, catedràtic emèrit de física teòrica de partícules elementals i història de les ciències de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Massimo Stanzione.

Dia 19, dissabte: Al vespre hi ha hagut un concert dins del cicle de concerts de la Ruta del Cister, interpretat pel conjunt de guitarres Camera XXI.

Dia 22, dimarts: Ha començat el curset d'iconografia impartit per Juan Francisco Echenique, que des de fa uns anys es fa al monestir. Hi assisteixen unes 20 persones.

Dia 29, dimarts: S'ha clausurat el curs d'icones amb la conferència de l'Arxiprest de l'Església Ortodoxa (Patriarcat de Sèrbia) Joan Garcia Casanovas sobre el tema "La icona, sagrament de la intuïció".

Agost

Dia 19, dimarts: Ha arribat a Poblet per passar-hi uns dies Mons. Joan Enric Vives, bisbe d'Urgell.

Dia 20, dimecres: Professió solemne de F. Salvador Batet. Ha tingut lloc durant la missa conventual, presidida pel P. Abat, i amb l'església plena de fidels.

A la tarda el P. Prior junt amb F. Lluís Solà i F. Octavi Vilà han anat al monestir de Vallbona per participar a la missa de clausura de la celebració del 850 aniversari de la fundació del monestir, presidida per l'Arquebisbe de Tarragona Mons. Jaume Pujol.

Dia 23, dissabte: F. Edwin Oblitas, F. Josep Antoni Peramos i F. Salvador Batet han anat a Roma per participar al curset de formació monàstica que anualment organitza la Casa General de l'Orde.

El P. Abat i F. Rafel Barruè han anat al monestir de Rueda a l'Aragó per participar en la jornada que cada any organitza l'Associació d'Amics del monestir de Rueda.

Dia 24, diumenge: El P. Prior i F. Josep M. Cabañes han anat al santuari del Tallat per participar en l'Aplec anual de la Mare de Déu del Tallat.

Dia 29, divendres: Ha arribat Mons. Xavier Salinas, bisbe de Tortosa, per passar uns dies de recés al monestir.

Dia 30, dissabte: Mons. Joan Enric Vives, bisbe d'Urgell, ha marxat del monestir.

Setembre

Dia 1, dilluns: Al matí ha marxat Mons. Xavier Salinas, bisbe de Tortosa.

Dia 2, dimarts: Ha vingut el pelegrinatge anual d'Alzira per assistir a les Matines, Laudes i missa conventual de la festa de sant Bernat, màrtir.

A la tarda el Trio Satz, amb Ricard Rovirosa al piano, ha donat un concert per a la comunitat. Han tocat un trio per a piano, violí i violoncel de Beethoven.

Dia 5, divendres: El President de la Diputació de Tarragona, Josep M. Poblet, ha vingut per signar un conveni amb el monestir per a les obres de pavimentació de la plaça exterior.

Dia 7, diumenge: El jove Fèlix Fidel Melo Machaca, de 26 anys, nascut a San Antonio de Palillos (Bolívia) ha començat el postulantat.

El P. Prior ha presidit una missa a l'ermita de la Mare de Déu dels Torrents.

Dia 9, dimarts: Acte de presentació de l'"Estudi genètic del Príncep de Viana: projecte d'identificació a partir del DNA extret de les restes humanes atribuïdes al Príncep de Viana i custodiades al monestir de Poblet". Hi han intervingut Miguel C. Botella, antropòleg de la Universitat de Granada, Assumpció Malgosa, antropòloga de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Mariona Ibars, historiadora i directora de la recerca.

Visita a Poblet dels rectors dels seminaris de les diòcesis espanyoles, acompanyats del bisbe auxiliar de València. Han assistit a les Vespres. Venien de Tarragona de participar en l'any Jubilar de sant Fructuós.

Dia 11, dijous: Ricard Rovirosa ha donat un concert de piano per a la comunitat, interpretant obres de Beethoven, Chopin i Schumann.

Al vespre el P. Abat i el P. Jesús M. Oliver han anat a l'Espluga de Francolí, a la sala d'actes de l'Hospital, on s'ha fet la presentació del llibre "El ferro forjat del monestir de Poblet : una creació artística de cal Biel de l'Espluga de Francolí" d'Antoni Carreras Casanovas, que ha estat editat dins la col·lecció "Quaderns d'art, història i vida de Poblet".

Dia 12, divendres: Visita a Poblet dels delegats de pastoral vocacional de les diòcesis espanyoles, acompanyats del bisbe de Terol. Han assistit a les Vespres. Venien de Tarragona de participar en l'any Jubilar de sant Fructuós.

Dia 17, dimecres: El P. Josep M. Recasens i el Sr. Lluís Poca, comptable del monestir, han anat a Àvila on se celebra una reunió de gestors del Patrimoni mundial de la Unesco a Espanya, organitzada pel Ministeri de Cultura.

Dia 21, diumenge: El P. Abat ha anat a Lleida per assistir a la missa d'entrada com a bisbe de la diòcesi de Mons. Joan Piris, fins ara bisbe de Menorca.

Dia 29, dilluns: Ha arribat el P. Abat General Maur Esteva, junt amb F. Edwin Oblitas, F. Josep Antoni Peramos i F. Salvador Batet, que han participat al curs de formació monàstica organitzat per la Casa General de l'Orde a Roma.

Octubre

Dia 1, dimecres: F. Rafel Barruè ha marxat cap a Roma per continuar els seus estudis a la Universitat Gregoriana.

Dia 2, dijous: Excursió comunitària a l'antic monestir benedictí de San Juan de la Peña, a l'Aragó. Al matí la comunitat ha visitat el monestir vell i al migdia ha dinat al nou monestir després de visitar el Centre d'Interpretació. A la tarda s'ha celebrat la missa a la catedral de Jaca, presidida pel P. Abat, i s'han resat les Vespres al monestir de benedictines de la mateixa ciutat.

Dia 3, divendres: El P. Abat ha anat a Saragossa on ha de predicar en la novena de la festa de la Mare de Déu del Pilar.

Dia 4, dissabte: Visita a Poblet dels delegats de joventut de les diòcesis espanyoles. Han assistit a les Vespres. Venien de Tarragona de participar en l'any Jubilar de sant Fructuós.

Dia 5, diumenge: Visita del Col·legi de Veterinaris de Tarragona. Després han tingut una conferència sobre Jaume I al palau de l'abat.

Dia 6, dilluns: El P. Abat ha anat a Barcelona per assistir a l'enterrament del bisbe auxiliar Mons. Joan Carrera.

Al Vespre han arribat les monges cistercenques del monestir de Rieunette (Llenguadoc, França), acompanyades per l'abadessa de Boulaur, per passar uns dies de vacances a Castellfollit.

Dia 9, dijous: Ha vingut Pasqual Maragall, expresident de la Generalitat de Catalunya, per enregistrar un programa de televisió sobre el rei Jaume I.

Dia 12, diumenge: Les monges de Rieunette i l'abadessa de Boulaur, que s'estan a Castellfollit, han dinat al refector amb la comunitat i han participat a la recreació.

Dia 13, dilluns: Reunió del P. Abat amb la Fundació Ítaca-Grup UE per establir vincles de col·laboració culturals i econòmics amb el monestir.

Dia 14, dimarts: El president de la Diputació de Barcelona, Antoni Fogué Moya, ha visitat Poblet i l'Arxiu Tarradellas. Ha dinat amb el P. Abat.

Dia 16, dijous: Visita al monestir de representants del grup Prisa-Cadena Ser.

Dia 17, divendres: Signatura d'un conveni entre el monestir i l'empresa Artyplan per a la digitalització dels documents de l'Arxiu del President Tarradellas, en presència d'un delegat de l'Obra Social de Caixa Catalunya, que és qui subvenciona el projecte.

Dia 18, dissabte: Promoguda pel Servei de Política Lingüística de la Universitat de València i la Secretaria de Joventut de la Generalitat de Catalunya, s'ha celebrat al palau de l'abat la primera Trobada de Voluntariat Lingüístic Universitari. Han tingut tres conferències sobre qüestions relacionades amb Jaume I i el monestir de Poblet. Hi han intervingut el P. Jesús M. Oliver i el P. Alexandre Masoliver.

Primera visita al monestir de l'equip d'historiadors de l'Agència Catalana de l'Aigua, per començar un estudi sobre les antigues obres d'enginyeria hidràulica de Poblet.

Dia 19, diumenge: El P. Abat ha anat a Girona per a l'ordenació episcopal de Mons. Francesc Pardo, nou bisbe de la diòcesi.

Dia 21, dimarts: Reunió conjunta entre els representants de l'empresa Artyplan, tècnics informàtics de la Universitat Rovira i Virgili i la directora de l'Arxiu Tarradellas per dissenyar la base de dades per a la digitalització de l'Arxiu.

Dia 22, dimecres: Han començat les obres de remodelació de la plaça d'entrada al monestir amb la construcció d'un nou dipòsit per emmagatzemar aigua.

Dia 24, divendres: Visita del nou delegat d'hisenda a Tarragona i del president del Port de Tarragona.

Filmació per TV3 d'imatges del monestir per a un programa sobre meteorologia i medi ambient.

Dia 25, dissabte: El P. Abat ha anat a València per a la festa de concessió dels Premis Octubre. Ha estat concedit al monestir de Poblet el premi institucional per la seva relació amb el rei Jaume I.

Visita de l'Ajuntament de Lliria i homenatge a Jaume I.

El grup Laics-Vedruna han fet un recés al palau de l'abat.

A la tarda visita dels participants a les jornades organitzades per la Universitat Rovira i Virgili sobre Jaume I, amb assistència d'estudiants de les quatre comunitats autonòmiques de l'antiga Corona d'Aragó. En acabar han fet un recitat de poemes al palau de l'abat.

PROFESSIÓ MONÀSTICA SOLEMNE DE FRA SALVADOR BATET CANDELA EL 20 D'AGOST DE 2008

Foto: BEDMAR.

"Enmig de l'assemblea va obrir la seva boca, i el Senyor l'omplí de l'esperit de saviesa i d'intel·ligència; el revestí d'un mantell de glòria".

(Introit de la missa del comú de Doctors de l'Església; cf. Sir 15, 5).

Les paraules de l'antífona d'entrada de la missa de la solemnitat de sant Bernat, del comú de Doctors, donaven -aquesta és específicament la finalitat de l'introit de la missa- el to eclesial, comunitari, adient al ritu de la professió monàstica solemne de fra Salvador Batet Candela, des d'ara membre de ple dret de la comunitat cistercenca de Poblet. Un to comunitari, eclesial, especialment subratllat aquell dia gràcies a l'assistència nombrosa dels seus familiars i amics que van omplir l'església abacial de Poblet de cants i pregàries. Indiquem la presència, a banda dels seus pares i germana, i familiars i amics més propers, del bisbe d'Urgell, Joan Enric Vives, que passava uns dies de repòs a la nostra hostatgeria, del rector de la parròquia de la Sagrada Família d'Igualada, Mn. Jaume Serra, acompanyat d'un ben nodrit nombre de preveres concelebrants, i també de la Coral «La Tossa», que va col·laborar en la interpretació dels cants, que van omplir, vibrants i devots com mai, les naus de la basílica de Poblet.

«Enmig de l'assemblea», és a dir, en l'Església. El text llatí de l'introit, tal com va ser cantat aquell dia, diu: «in medio ecclesiae». Vàrem viure, fra Salvador d'una manera especial, però amb ell tots els qui l'acompanyàvem, una experiència profundament eclesial, comunitària. I és que fra Salvador culminava un procés, un itinerari que, fora del marc de l'Església, de la comunitat cristiana, no s'entendria. En efecte, els principals elements del monaquisme, que són la vida fraterna i la compartició dels béns, tenen el seu origen en la primera experiència eclesial de les comunitats apostòliques. Mitjançant la professió, fra Salvador assumia el compromís de viure amb radicalitat i per sempre aquesta experiència, aquesta proposta evangèlica, que trobem idealment encarnada en les primeres comunitats dels Fets dels Apòstols (cf. Ac 2, 42-47; 4, 32-35). Fra Salvador va aprendre a viure l'Evangeli en comunitat, primer en la petita comunitat de l'església domèstica que va ser la seva família, i després en la comunitat cristiana aplegada entorn de la parròquia de la Sagrada Família d'Igualada,

la ciutat que el va veure néixer un 20 d'agost —festivitat de sant Bernat!— de 1982.

«In medio ecclesiae»; per això el ritu de la professió monàstica solemne té lloc al bell mig, al cor de la celebració eucarística, entre la litúrgia de la Paraula i l'ofertori de la missa, per expressar la íntima relació existent entre el gest de donació del qui professa i el propi oferiment de si mateix al Pare que fa Jesús. Fins i tot el signe material de la professió, el document escrit i signat de puny i lletra pel qui fa els vots, resta damunt l'altar de l'Ofrena fins al final de la celebració. Aquesta dedicació o consagració del

profés, tan estreta-ment vinculada a l'altar del sacrifici de Crist, té el seu punt àlgid en la pregària consecratòria, epiclètica —en què s'invoca l'Esperit Sant—, que pronuncia l'abat sobre el profés estirat a terra. Una pregària, tanmateix, que només pot ser pronunciada quan el monjo ha formulat i signat públicament el seu compromís de caminar per l'obediència, l'estabilitat en la comunitat i la conversió de costums. Obediència, perquè la vida monàstica és resposta a una crida, i obeir és escoltar; estabilitat, perquè el monjo desitja cercar Déu en el marc d'una comunitat concreta —en l'espai físic i humà del monestir de Poblet—, deixant-se guiar per una regla —la Regla de sant Benet— i per un abat; conversió de costums, perquè el monjo sempre està en camí, com Abraham, disposat en tot moment a sortir i a caminar (cf. Gn 12, 1-5). Els vots religiosos clàssics de pobresa i castedat, que el monjo no formula explícitament, resten continguts en aquest tercer vot de conversió de costums o de viure com a monjo.

En el Ritual monàstic propi dels benedictins, al monjo, quan fa la professió temporal, se li lliura la Regla de sant Benet, i quan fa la solemne, la Litúrgia de les

Foto: BEDMAR.

Fra Salvador en el moment de fer el seu compromís monàstic davant el P. Abat.

Hores. El Ritual cistercenc, més sobri, prescindeix d'aquests signes. Però voldria referir-m'hi igualment, perquè a partir d'ara fra Salvador compta en el seu camí amb dos punts de referència fonamentals: el Salteri, i amb ell tota la Bíblia, que és el seu llibre de lectura i de pregària; i la Regla de sant Benet, que li forneix el plànol, el mapa del seu itinerari espiritual. La Regla tal com l'ha interpretada la tradició cistercenca, amb un mestre tan eminent com sant Bernat, entre altres, i tal com l'ha d'interpretar per als monjos de Poblet del segle XXI l'actual abat del monestir en l'exercici del seu magisteri com a pare de la comunitat.

Donem gràcies, amb fra Salvador, pel do de la vida monàstica en l'Església. A ell li desitgem amplitud de cor i goig en l'Esperit Sant en el camí engrescador que s'enfila per l'observança dels manaments fins a assolir aquella caritat que, en ser perfecta, foragita el temor (cf. RB 7, 67). Per això, amb ell i amb tota l'Església, podem cantar, amb el salm 47, tan estimat de sant Bernat, i que forma part del ritu de la professió: «Hem acollit, oh Déu, la teva misericòrdia enmig del teu Temple» (v.10).

Lluís Solà

UN ACTE INSTITUCIONAL

El consistori de Cardona va visitar Poblet el dia de la festa patronal de Santa Rita. En aquesta data l'Ajuntament de Cardona sol organitzar una sortida amb els regidors, funcionaris i altre personal de la Casa de la Vila.

Aquestes visites els serveixen per conèixer i refermar els lligams amb d'altres poblacions o indrets vinculats històricament amb la població de Cardona i la seva sal. Aquest vincle històric també el tenien amb Poblet.

El 23 de maig d'enguany va tenir lloc la visita del consistori amb caràcter institucional. El P. Abat els va rebre quan van arribar i, juntament amb ell, van dipositar una corona de llorer a la tomba de la casa comtal dels Cardona —a la capella del Santíssim i de les Relíquies de Poblet— i una segona corona als peus de la tomba del rei Jaume I, amb motiu dels 800 anys del seu naixement. El consistori de Cardona va fer diversos obsequis al pare Abat entre els quals destacava una escultura feta amb sal. En acabar el consistori va fer una visita privada a la resta del monestir.

Francesc M. Tulla

Fotos: Arxíu Poblet.

JUBILEU DE SANT FRUCTUÓS

Foto: Arxíu Poblet.

El Sr. Arquebisbe, Jaume Pujol, presidint l'eucaristia jubilar.

A petició del nostre arquebisbe, Jaume Pujol i Balcells, l'actual papa Benet XVI ha concedit a l'Església de Tarragona la gràcia de la celebració d'un any jubilar amb motiu de la commemoració dels 1750 anys del martiri de sant Fructuós i dels seus diaques sant Auguri i sant Eulogi. L'any jubilar va del 21 de gener del 2008 fins el mateix dia de l'any 2009. Fructuós era bisbe de Tarragona vers la meitat del segle III, en temps dels emperadors Valerià i Gal·liè. Com que es va negar a fer sacrificis a les divinitats de l'imperi, va ser condemnat a morir cremat juntament amb els seus diaques Auguri i Eulogi. Les Actes autèntiques i contemporànies del seu martiri ens el presenten serè i ple de pau: *em cal pregar per l'Església catò-*

lica, estesa d'Orient fins a Occident. Aquestes actes són també les més antigues conservades a la península Ibèrica i un referent hagiogràfic capital per a l'estudi

Foto: Arxíu Poblet.

Les comunitats de Vallbona, Solius i Poblet en l'eucaristia de l'any jubilar dels sants màrtirs tarragonins.

del cristianisme primitiu hispànic. Quan la foguera va cremar les cordes que el sostenien va quedar en actitud de pregària. El seu martiri es va esdevenir el matí del 21 de gener de l'any 259. L'Església de Tarragona ha mantingut sempre viva la seva memòria.

Les comunitats cistercenques que formen la Congregació de la Corona d'Aragó es van desplaçar a Tarragona, seguint la invitació de l'any jubilar. Com ja és conegut, per guanyar el jubileu se segueixen diverses estacions. En el cas d'aquest any jubilar les estacions eren la capella de sant Pau que hi ha en un claustre del seminari, la pròpia capella del seminari, la catedral, el pretori i, finalment, l'amfiteatre on el sant i els seus diaques moriren màrtirs. A cada estació s'escoltava l'explicació del senyor Andreu Muñoz Melgar —arqueòleg i director del Museu Bíblic Tarraconense—

Foto: Arxiu Poblet.

Les comunitats cistercenques a la plaça de la Catedral de Tarragona.

sobre les dades històriques de l'indret, i posteriorment seguien cants i lectures que havíem preparat els monjos i les monges. El senyor arquebisbe deia l'oració final. Tot va estar molt ben preparat. Confiem que hagi estat amb bon fruit espiritual.

A la catedral l'arquebisbe, el pare abat de Poblet i el vicari general, mossèn Barberà, van presidir la celebració de la missa. A l'amfiteatre tres monjos van llegir la "passió" i l'arquebisbe la cloenda. Es procurà que, a cada estació, els textos fossin llegits per diversos monjos i monges perquè tots hi participéssim. El dinar va tenir lloc al seminari, invitats per l'arquebisbe i a la tarda es va fer una visita al Museu Bíblic Tarraconense. Va ser una jornada inoblidable, transcorreguda en la germanor de tots els membres de la nostra Congregació.

Francesc M. Tulla

Foto: Arxiu Poblet.

Pregària del migdia a la capella del seminari.

LA MÒMIA DEL PRÍncep DE VIANA

Com a conseqüència de la Desamortització de Mendizábal, els monjos de Poblet van haver d'abandonar forçosament el monestir. En els dies següents el cenobi va sofrir tota mena de saqueigs, incendis i espoliacions incontrolades. A la recerca de suposats tresors van ser profanades les tombes reials. Les despulles dels difunts van ser escampades pel terra de l'església abacial. El rector de l'Espluga, mossèn Antoni Serret, i el senyor Pedro Gil de Riudabella van recollir les restes reials i les van emparedar sota el cor a l'església de l'Espluga de Francolí.

En virtut del concordat de 1851, que d'alguna manera va normalitzar les relacions entre l'Església i l'Estat, el mateix Pedro Gil de Riudabella va transportar a la catedral de Tarragona les despulles

reials, però totes barrejades en una única caixa. Les despulles dels ducs de Cardona, que eren dipositades en les cambres sepulcral, sota dels panteons reials, van anar a parar al "corral de les cabres", d'on les va treure la Comissió de Monuments, que les classificà en caixes de fusta i cotó fluix i les tornà a dipositar en les Cambres sepulcral refetes. L'any 1935 qui llavors era president del Patronat va seleccionar algunes de les restes sense cap criteri científic per constituir la que des d'aleshores es va conèixer com la "mòmia" del Príncep de Viana. Així es va donar relleu a la festa que es feia a Poblet.

Molts anys després, l'antropòleg madrileny José Manuel Reverte Coma, que va analitzar la "mòmia", va dir que la part de baix era de "dona", cosa que també

El P. Prior i fra Octavi amb els ponents de l'acte.

Una instantània de la ponència.

havia dit mossèn Serra i Vilaró, el canonge que excavà la necròpoli paleocristiana de Tarragona. Ara deu fer uns deu anys que la historiadora Mariona Ibars i Puga va demanar al Patronat de poder estudiar la "mòmia" i els ossos dels Cardona, cosa que se li va concedir. El professor Miguel C. Botella, del Departament d'Antropologia Física de la Universitat de Granada, amb dues ajudantes seves feren l'estudi antropològic, mentre que el Dr. Ramón Hernández, cap de Radiologia de l'Hospital Joan XXIII de Tarragona, feia les radiografies. Una vegada estudiats i nets els ossos es classificaren i es posaren ordenadament en caixes de metacrilat.

Quant a la "mòmia", tant el professor Botella com el seu col·lega que l'ajudà, Conrado Martín de les Illes Canàries, especialitzat en mòmies, van dir que era d'una persona d'una quarantena d'anys i que era d'un home, cosa que sembla s'adeia al Príncep de Viana. Però, ¿ho era en realitat? Aquí entra en l'estudi la professora genetista Assumpció Malgosa, de la Universitat Autònoma de Barcelona, la qual, basant-se en les genealogies que li presentà la professora Mariona Ibars, ha pogut estudiar l'ascendència i descen-

dència femenina de la reina Blanca I de Navarra, i ha permès als investigadors resseguir la transmissió d'un ADN mitocondrial (que només transmet la mare), al llarg de 800 anys, des de l'any 1200 fins a l'actualitat.

Un estudi genètic de la mòmia, comparat amb el de les restes atribuïdes a la reina Blanca I de Navarra (conservades a Segòvia), mare del Príncep, i amb les dels familiars d'origen indubtable, com la tsarina Alexandra de Rússia, el Duc d'Edimburg i Joana d'Habsburg (enterrada a la capella dels Medicis a Florència), han fet concloure de manera inesperada en un estudi exposat en la conferència del 9 de setembre a Poblet, que ni les restes de Poblet corresponen al príncep ni les de Segòvia a la reina. ¿A qui correspon la mòmia? Pel que s'ha anat exposant, per als monjos és clar que correspon a un rei. ¿Quin? És el que caldrà esbrinar. I ¿on és el Príncep de Viana? Creiem que està entre els ossos dels Cardona, que només es van netejar, però dels quals no es va fer la prova de l'ADN.

Francesc M. Tulla

PER
SOMRIURE

per FER

INVITACIÓ A LA LECTURA

Títol: DEMÀ, SI FA NO FUM

Autor: Faïza Guène

Editorial: Funanbulista

Faïza Guène és una jove francesa d'origen algerià que amb només dinou anys va escriure una obra singular: *Demà, si fa no fum*. La novel·la va ser publicada el 2004 i en poc temps va ser traduïda a vint-i-dues llègües. L'any 2006, Faïza Guène va ser convidada a pronunciar el discurs d'inauguració del Saló del Llibre de Barcelona. En aquest discurs va explicar la penosa i difícil situació dels immigrants a França, situació que l'autora coneix molt bé i que constitueix el tema de la seva novel·la.

L'obra narra la vida d'una adolescent de quinze anys, filla de pares marroquins. La Doria i la seva mare Yasmina, que després de vint anys a França encara no parla francès, subsisteixen en un barri de la perifèria de París. El pare les ha abandonades i elles sobreviuen amb l'ajut dels serveis socials. La innocent mirada de la jove recorre els escenaris del seu deteriorat barri *Paradis* i ens explica amb una commovedora serenitat la dicotomia social i cultural en què viuen les famílies veïnes i el drama de la seva situació.

Demà, si fa no fum és una obra intel·ligent i sensible, que ofereix una esperança a la resolució dels conflictes d'adaptació i mostra com sobreposar-se a les adversitats quotidianes. Les relacions de les protagonistes són una mostra de tendresa que no només ens captiva sinó que ens ensenya com n'arriben a ser de profunds els vincles entre les persones quan hi ha amor (*Lina Zulueta*).

Títol: EL GOBERNADOR

Autor: Miguel Sousa Tavares

Editorial: Salamandra

Llibre de l'any a Portugal 2004

Premi Grinzane Cavour 2006

Miguel Sousa Tavares és actualment, a més d'un prestigiós escriptor, un compromès periodista vocacional. La seva formació universitària va ser el dret però la seva vocació innata esdevingué l'escriptura; tanmateix el món de les lleis constitueix sempre el marc de referència de totes les seves obres. L'any 1983 obtingué el primer premi en FestRio, Festival de Cinema i Televisió de Rio de Janeiro, amb un documental sobre la caça de la balena a les Açores. Al mateix any va fer un reportatge sobre el Sàhara Occidental. Al 1996 va guanyar el premi Nacional de Reportatge de Televisió amb el film *Història de la colonització a l'Amazones*.

El governador és la primera novel·la històrica que fins ara ha publicat M. Sousa Tavares. Curiosament en el nostre país el títol ha estat canviat quan ha estat traduït; a l'original el llibre té per nom un substantiu amb connotacions molt significatives, com ja ens indica l'autor en l'obra: *Equador*, és a dir, la línia que divideix la terra entre hemisferi nord i hemisferi sud. És la línia simbòlica que marca la frontera entre dos mons. El nom procedeix d'una possible contracció de l'expressió 'é-cum-a-dor' que en portuguès volia dir 'amb dolor'. En efecte, la novel·la és la separació de dues formes de vida totalment oposades: els colonitzadors i els colonitzats, i el dolor en què viuen els oprimits.

L'inici de la novel·la es desenvolupa a principis del segle XIX, en la comoditat de la Cort del rei Carles I de Bragança. El monarca demanarà a Lluís Bernat de Valença que deixi la seva empresa i el confort de la seva vida i dediqui els propers tres anys a resoldre un conflicte d'interès nacio-

nal a les colònies ultramarines de St. Tomé i Príncep a l'Àfrica insular. Amb ell, expectant i decidit, partirem des de la cosmopolita Lisboa a les llunyanes colònies. El nostre protagonista complirà com a governador l'ordre reial de demostrar que a les colònies ja no existeix l'esclavitud. Aborda el problema amb dignitat i l'obra ens captivarà de ben segur pel coratge amb què ho afronta. El desenllaç, sorprenent, ens commourà (*Lina Zulueta*).

.....

Títol: MÉS ENLLÀ DE LAINTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL

Autor: Llorenç Guilera Agüera

Editorial: Thomson-Paraninfo

Llorenç Guilera és llicenciat en enginyeria industrial per la Universitat Politècnica de Catalunya i doctorat en psicologia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Actualment és el cap de recerca del departament d'Anàlisi i Tendències de l'Escola Superior de Disseny Esdi de la Universitat Ramon Llull.

Més enllà de la intel·ligència emocional és el fruit de la investigació en què treballà per la seva tesi doctoral. La seva recerca doctoral versa sobre el funcionament de la ment, la qual s'estructura en tres nivells paral·lels—instint, emoció i cognició—, provenint de les tres capes anatòmiques clarament diferenciades que tenim en el cervell (sistema reptilià, sistema límbic i sistema analític) com a resultat de l'evolució de les espècies. La raó que ha impulsat l'autor a publicar aquesta obra és fer conèixer el funcionament del cervell.

Llorenç Guilera ens explica, en la introducció de l'obra, l'interès que hem de tenir per conèixer la manera de funcionar del nostre cervell. Si coneguéssim més les nostres capacitats mentals podríem extreure el màxim benefici de les nostres potencialitats i d'aquesta manera utilitzar-les en benefici de tots. La lectura d'aquest assaig delecta perquè és instructiu, amè i aclaridor. Un plaer per a tots els lectors (*Lina Zulueta*).

.....

Títol: SIMONE WEIL: EL SILENCI DE DÉU

Autor: Josep Oton Catalan

Editorial: Fragmenta (Barcelona, 2008)

Simone Weil (1903-1943) és una de les pensadores més lúcides i originals de la primera meitat del segle XX. La seva vida va ser breu però intensa: catedràtica de filosofia, activista obrera, treballadora en una fàbrica, escriptora infatigable, miliciana al Front d'Aragó durant la guerra civil espanyola, membre de la Resistència francesa durant l'ocupació nazi, col·laboradora del general De Gaulle a l'exili a Londres... D'origen jueu va rebre una formació totalment agnòstica; tot i això va entrar en contacte amb el cristianisme i és considerada una de les grans místiques del segle XX. En aquest llibre, Josep Otón prossegueix el seu estudi de la interioritat de místics, artistes i pensadors centrant-se en l'anàlisi de l'experiència personal d'aquesta filòsofa. A partir de la interpretació dels textos weilians s'aproxima a la dimensió religiosa del seu pensament, que constitueix un dels trets més sorprenents, característics i enriquidors de la seva obra. En concret Otón comenta un text enigmàtic, conegut amb el nom de *Prologue*, en el qual l'autora descriu la seva experiència a partir d'una trobada que va acompanyada d'una absència. Tota aquesta reflexió es desenvolupa en el marc dels estralls de la II Guerra Mundial i de la pregunta pel silenci de Déu. La lectura d'aquest llibre és molt recomanable per conèixer la figura de Simone Weil i també per reflexionar sobre què entenem per experiència de Déu (*Cristòfol-A. Trepal*).

¿SÓN CRISTIANAS LAS RAICES DE EUROPA?

"Algunos propugnan la mención expresa a la herencia cristiana en la Constitución Europea"

El jesuïta José Ignacio González Faus és l'autor del quadern *¿Son cristianas las raíces de Europa?*, editat el 1999 per Sal Terrae, Santander (40 p.). Entre els anys 2003 i 2004 es va redactar la Constitució Europea, la qual no va poder ser aprovada perquè la ciutadania francesa i holandesa la van rebutjar a través de referèndums. El procés de redacció va encendre diversos debats, entre els quals si Europa havia de ser més social en comptes de tan econòmica, o si Europa tenia o no arrels cristianes i si, en cas de tenir-ne, havien de figurar literalment esmentades al text de la Constitució.

El "debat cristià" tenia un sentit especial, ja que l'ara anomenada Unió Europea havia tingut un notori infan-

tament inspirat en fonts i protagonistes cristians. En dono dues dades. La bandera oficial, blava amb dotze estrelles en la seva primera versió, va ser dissenyada pel pintor luxemburguès Arsène Heitz tot inspirant-se en l'Apocalipsi: *Llavors aparegué en el cel un gran senyal prodigiós: una dona que tenia el sol per vestit, amb la lluna sota els peus, i duïa al cap una corona de dotze estrelles. Esperava un fill i cridava afligida pels dolors del part (Ap 12, 1-2)*. Els anomenats "Pares d'Europa", els principals responsables de la creació de la Unió Europea a la postguerra, com De Gasperi o Robert Schuman, eren manifestament cristians. Schuman, per cert, és actualment en procés de beatificació.

Tanmateix, aquests debats han

quedat en suspens: en lloc de Constitució, la Unió ha decidit una autorreforma a través del Tractat de Lisboa, aprovat el 2007, que introdueix certs canvis que ja contenia la nonnata Constitució. De moment no tenim Constitució ni potser tornarem a debatre, directament, si Europa té o no arrels cristianes. Però sí indirectament. Tornarem a revivre aquesta qüestió sempre que la nostra auto-representació col·lectiva se senti qüestionada. Per exemple: ¿volem que existeixi un *Islam europeu*, allò que alguns teòlegs musulmans afirmen que és professat per milions de ciutadans europeus ex-immigrants o ex-membres de colònies? O bé: ¿pot la musulmana Turquia ser membre de la Unió Europea? La majoria de la població europea no negaria que Turquia pogués ser membre de la Unió pel fet que nosaltres som cristians i ells no. De primer, perquè la cultura de cada lloc té un contingut tàcit¹, o més que tàcit, inconscient. Podem arribar a intuir o creure que, *en el fons*, som cristians però això, paradoxalment, només és cert en tant que no ho explicitem massa. No diríem no a la musulmana Turquia com a cristians europeus. De segon, perquè els europeus tenim una història, no ja cristiana, sinó que ha aconseguit deixar de ser formalment creient. La secularització la vivim com una conquesta històrica, la qual ha costat molts patiments d'assolir. ¿Volem que Turquia sigui membre de la UE? Si la resposta és negativa: ¿quina és la justificació?

Què diu González Faus de les arrels cristianes d'Europa?

1) Diu que Europa és cristiana "en parte sí y en parte no" (p.37).

2) Tot reproduint un discurs de Joan Pau II a Viena al 1983 diu que, com a cristians, hem de demanar perdó per les culpes amb què *ens hem tacat de pensament, paraula, obra o omissió al llarg de la nostra història comuna, on milions d'homes han estat assassinats a causa de llur raça, nacionalitat o idees, o simplement perquè incomodaven a d'altres* (p. 5).

3) Finalment diu que, malgrat tot, tenim l'oportunitat de ser cristians perquè *siempre nos es dada la oportunidad de volver a comenzar* (p.40). Aquesta és la realitat: com a persones lliures, no podem confiar només en la nostra

¹ "La cultura europea actual és per un acord tàcit agnòstica o atea, i això és mantingut curosament per totes les intervencions oficials, i no perquè siguem més llestos o lúcids que les altres cultures o altres moments de la nostra, sinó perquè som europeus del segle XXI i vivim immersos en les conseqüències de la il·lustració i la modernitat", Ramon M. Nogués, *Experiències de la fe. Creure després de molts viatges*, Quaderns espai obert, p. 9, ed. Claret, 2006.

La bandera d'Europa, dissenyada per Arsène Heitz té un origen cristià ja que està inspirada en símbols marians que apareixen a l'Apocalipsi.

herència, sinó en allò que, a partir d'ara mateix, podem fer, desfer, crear, perquè nosaltres i el món siguem millors. És a dir: només podem dir que Europa és cristiana si mirem, cadascú i col·lectivament, de ser-ho. Cito una frase prou aclaridora, i que trobo reproduïda en uns gastats apunts universitaris: *Algunos propugnan la mención expresa a la herencia cristiana en la Constitución Europea. Es una preocupación respetable. Pero deberíamos reclamar con más fuerza aún que recoja sobre todo su espíritu más genuino: la igualdad, la justicia y la solidaridad, que es el nombre laico del amor cristiano. Una Europa así merece la pena. De lo contrario, no durará*².

Val la pena llegir el quadern de González Faus per veure el mètode que segueix per arribar a les seves con-

clusions i per gaudir i aprendre del seu brillant, per sintètic, clar i entretingut, repàs de mites i personatges precristians, anticristians i cristians, creats per Europa ja des del segle IX abans de Crist (un recull no exhaustiu sinó que simplement pretén "reparar algunos", p. 6). Aquest és el viatge que hi farem, viatge per l'ètica i la no ètica, mites i personatges antitètics, contradiccions flagrants, com la pròpia Europa: *La Ilíada*, *L'Odissea*, Prometeu, la democràcia grega i el Sacre Imperi Romà, sant Benet, sant Francesc d'Assís, la *Divina Comèdia*, *Don Juan el Burlador de Sevilla*, Faust, Hegel, la Revolució Francesa i, finalment, Cervantes.

Xavier Alonso

² Editorial de la revista *Mensajero del corazón de Jesús*, maig de 2004.

EL FERRO FORJAT DEL MONESTIR DE POBLET.

Antoni Carreras Casanovas.

Dintre de la interessant sèrie *Quaderns d'art, història i vida de Poblet*, de les publicacions de l'Abadia, el doctor en Història i lletrat, Antoni Carreras Casanovas, ha redactat un text d'un volum de la col·lecció dedicat a la creació artística de Can Biel de l'Espluga de Francolí. Recull l'exemplar tasca artesana de tres generacions de forjadors de l'antiga escola, és a dir, aquells homes que cremats pel foc de la fornal i amb un entusiasme i un gust artístic fora del comú, centraren la major part de la seva obra en l'embelliment del preciós recinte del monestir de Poblet.

Enric Martí Miquel, l'avi, en Ramon Martí Martí, el pare, i Valentí Martí Canudes, el fill, formen les tres generacions que componen el planter de Can Biel de l'Espluga de Francolí, vila relacionada estretament amb el monestir de Poblet on, d'ençà del restabliment de la comunitat cistercenca el 1940, els de can Biel han deixat el millor de la seva obra.

L'autor ha confegit un text ben ordenat en el qual s'exposen, del general al particular, les circumstàncies de l'entorn del clos de Poblet, les característiques del noble ofici de la forja, els fets tràgics de 1835 i l'inici de la lenta recuperació, culminada el 1952 amb el retorn de les despulles dels reis d'Aragó.

Segueix una breu història dels tres components de la nissaga Martí i tot seguit l'exposició detallada de cada una de les baranes, portes, reixes, teieres, llànties, llums, brandoneres, candelers, crucifixos, campanes, sagraris, caixes i també un fastuós braser, eixits de la forja de can Biel.

És impossible recórrer els amplis espais del monestir de Poblet sense trobar-se amb les freqüents escales d'elegants passamans o baranes de ferro, les majestuoses portes ferrades, les teieres distribuïdes pels murs i cantonades, els bonics brandons capçats amb els ciris litúrgics, les caixes ferrades o les creus i candelers dels altars. Tots ells amb el nerviós i dinàmic traçat dels ferros de can Biel, que es torcen en forma de cossos de serp o de mitològics dragons o de tota mena de símils vegetals o animals.

És ben particular que tants objectes eixits de les mans de tres forjadors diferents, per bé que de la mateixa família, presentin clarament formes i conceptes d'un estil propi i singular.

Encara que la forja sigui solament un element decoratiu de l'arquitectura monumental, imponent i majestuosa, sempre present en les nobles pedres de Poblet, l'obra de ferro dels de can Biel brilla amb llum pròpia, especialment després de les encertades explicacions de l'autor del llibre, fetes amb rigor i precisió. La descripció està dignament complementada per les fotografies de Ramon Guasch i les aportacions de les investigadores Anna Marc i Cristina Farré. I, per descomptat, l'empenta sempre present i efectiva del pare Jesús Maria Oliver.

Catalunya té una llarga tradició en ferro forjat; bon exemple és la col·lecció del Cau Ferrat de Sitges, les reixes de les catedrals de Barcelona, Girona o Tortosa, els estudis Calzada sobre ferro forjat espanyol, o els més recents mestres del Modernisme, com Joan Oñós, els germans Lluís i Josep Badia, Esteve Andorrà o Gerard Alegre. Els Martí de can Biel des de 1940 fins al moment present omplen un llarg i fecund període del monestir de Poblet i també d'altres llocs del país i de l'estranger, que els ha valgut honors i premis de tota índole.

Una essencial bibliografia completa aquest bonic volum d'elegant composició i pulcra impressió, que fa el número 9 de la col·lecció propiciada pel monestir de Poblet.

Joan Bassegoda

FIARE BANCA ÈTICA: ESTALVIS SOLIDARIS PER CANVIAR EL MÓN

Fiare és una banca ètica que actua al territori espanyol des de l'any 2005, a través d'un conveni amb la Banca Popolare Etica italiana, banca de referència a Europa en el món de les finances ètiques.

Diem que és un banc ètic per diverses raons.

En primer lloc, perquè només inverteix en sectors que volen transformar positivament la societat: cooperació internacional, medi ambient, inserció social, art i cultura, evitant per tant l'especulació, o la inversió en mercats o empreses d'ètica dubtosa.

En segon lloc, perquè tots els préstecs s'analitzen des d'una doble perspectiva, una econòmica, i una altra ètico-social. Això vol dir que tot préstec és analitzat per veure si es tracta d'un projecte transformador socialment per part d'una comissió de persones independents del banc.

En tercer lloc, es tracta d'un banc transparent. Qualsevol persona pot veure en el nostre web tots els préstecs concedits, a quines entitats i per quins imports. Per tant, tothom pot saber en tot moment què s'està fent amb els seus diners.

I per últim es tracta d'un banc participatiu, en què qualsevol persona se'n pot fer sòcia (a part de client), essent aquestes persones les que prenen les decisions sobre quines polítiques ha de dur a terme el banc. A part de diverses persones físiques, són socis de Fiare, entre d'altres, entitats com el SETEM, Justícia i Pau, Col·lectiu Ronda, CCOO de Catalunya, Medicus Mundi o el Monestir de Montserrat.

El creixement de FIARE des del seu inici ha estat espectacular, comptant en l'actualitat amb oficines a Bilbao, Madrid i Barcelona, i properament a València i Pamplona. El total d'estalvi dipositat des del seu inici és de 12.713.158,66 € i en el següent gràfic es veu l'evolució des del seu inici

D'altra banda s'han concedit préstecs per imports de 8.054.100,00 €, en projectes d'inserció laboral, cooperació internacional,

comerç just, cooperatives d'habitatge, etc. Concretament a Catalunya, s'han concedit préstecs a entitats com Andròmines, FETS, Federació Catalana d'ONGS pel desenvolupament, Federació Catalana d'ONGS pels

drets humans, Minyons Escoltes Guies Sant Jordi i Cooperativa Cal Cases SCCL.

Us convidem a tots a participar-hi!

Fiare SL
C/Providència, 20 baixos,
08024 Barcelona
93 368 99 82
www.projectefiare.cat
info@projectefiare.cat
Horaris de 9 a 14:30 i de 16 a 18:30
Divendres de 8 a 15 h.

Albert Gasch